קונטרס

אאלפך חכמה

בלבבי משכן אבנה

אוצר האותיות

ערך בשן

תורה לשמה

תורת ישעשועים

לא מוגה כלל

© כל הזכויות שמורות

מידי שבוע יוצא לאור קונטרס
'אאלפך חכמה',
שכל שבוע עוסק בתיבה אחרת.
המעוניין להצטרף לרשימת התפוצה
ישלח בקשה במייל:
bilvavi231@gmail.com

ללקיחת חלק בהוצאות
הגדולות של הדפסת הספרים
לזיכוי הרבים, ניתן ליצור קשר
עם מערכת
'בלבבי משכן אבנה'
טלפון: 052.763.8588
ת.ד. 34192 ירושלים 9134100
bilvavi231@gmail.com

נשמח לקבל הערות והארות,
וכן תוספות קצרות על
הקונטרס, על מנת לתקן
ולהוסיף במהדורה הבאה
בע"ה.
כמו כן, המעוניין לסייע להגיה
את הקונטרס כל שבוע לפני
צאתו, יפנה למערכת.

להאזנה לשיעור
בקול הלשון

073-295-1245 ישראל
USA 605-313-6660

ומקישים: כוכבית [*]
סולמית [#] ->
[מספר שיעור] ->
סולמית [#]

תוכן העניינים
"בא אל התיבה"

ערך בשן

עבודה

בלבביפדיה עבודה ה' בשן ..... ז

מחשבה

בלבביפדיה מחשבה בשן ..... יט

בלבביפדיה מחשבה מלך הבשן ..... לב

סוגיות במחשבה בשן ..... מג

רל"א שערים

צירוף ב-נ/ ב-ש / נ-ש ..... מז

קבלה

בלבביפדיה קבלה בשן ..... נג

מילון ערכים בקבלה בשן ..... נח

ארמית

מילון ערכים בארמית בשן ..... סא

מדור ליקוטים

ליקוטים ערך בשן ..... סה

מדור
עבודה

בלבביפדיה עבודת ה'

בשן

בלבביפדיה עבודת ה'
בשן

'עוג מלך הבשן' מצד הקלקול ו'הר אלקים הר בשן' מצד התיקון, זה לעומת זה

בשן - אחת מהארצות שמוזכרות בקרא, ארץ הבשן, והמלך של ארץ הבשן זהו עוג - 'עוג מלך הבשן' (במדבר כא, לג).

אבל לעומת כך מבואר בחז"ל שם 'בשן' שנאמר ביחס להר סיני שישנם בכללות חמשה שמות שנקרא בהם הר סיני ואחד מהם הוא 'בשן' משורש הפסוק שנאמר בתהלים (סח, טז) "הר אלקים הר בשן הר גבנונים הר בשן" שזהו ה'בשן' דקדושה לעומת 'בשן' דקליפה.

וכמובן צריך הסבר מדוע הר סיני שעליו ניתנה התורה נקרא 'הר בשן' - מה מתגלה בשם 'בשן' ששייך למדרגת הר סיני.

אבל ביאור הדבר, כמו שמבואר בדברי רבותינו שבשן זה ראשי תיבות נו"ן שערי בינה, ומצד כך כמו שברור, מדרגת מתן תורה שייך ליום החמשים כמו שנאמר בקרא 'תספרו חמשים יום' (ויקרא כג, טז), וכמו שידוע עד מאד מדברי חז"ל שכלל ישראל במצרים נפלו למ"ט שערי טומאה וכמעט נפלו גם לשער הנ' דטומאה, ואז הם יצאו ממצרים ע"מ לקבל את התורה ששייכת למדרגת שער הנו"ן דקדושה ביום החמשים ליציאת מצרים באופן של יציאה ממ"ט שערי טומאה וכניסה לנו"ן שערי קדושה עד שער הנו"ן של הקדושה.

ולכן, כיון שבתוך השם 'בשן' מונחת המדרגה של מתן תורה בבחינת הנו"ן שערי בינה דמתן תורה, לכן ההר שעליו ניתנה התורה נקרא 'הר בשן' מכח ששם נגלים נו"ן שערי בינה.

אבל כיון ש'זה לעומת זה עשה אלקים', מתגלה בהקבלה לכך עוג מלך הבשן מצד הקלקול, ואמנם בפשטות הוא רק אחד מהענקים[א], אבל בעומק עוג מלך הבשן נודע במדרגת הנ' של הקליפה, שכיון שנתבאר שארץ הבשן היא צד הקלקול של נו"ן שערי בינה שזה הנ' שערי טומאה, א"כ ברור שעוג שהוא מלך הבשן נוגע בשער הנ' של הטומאה.

וזה א"כ ה'זה לעומת זה עשה אלקים', עוג מלך הבשן מצד הקלקול כנגד מדרגת 'הר בשן' שהוא ההר שניתנה עליו התורה.

שתי התפיסות שבנו"ן, נ' של 'נע' ונ' של 'נח'

ובעומק יותר, הרי האות נ' במילוי היא המלה נו"ן שרומזת שיש כאן נ' ונ', שני נוני"ם, וכמו שברור - הרי כידוע, בכללות יש בכ"ב אותיות פשוטות, ואותיות סופיות שהם האותיות מנצפ"ך, נמצא שבאות נ' יש כפילות, יש את הנ' פשוטה שמופיעה באמצע התיבה, ויש ן', נ' סופית שמופיעה בסוף התיבה, וזה א"כ מה שרמוז בתיבת נו"ן, שבנ' עצמו ישנם שתי הבחנות של נ', נ' פשוטה ונ' סופית.

ומהו מהות שתי ההבחנות הללו שבנו"ן - זה שורש הנ' שמתגלה במילה נח ושורש הנ' שמתגלה במילה נע שהם שני גילויים הפוכים זה מזה, כלומר, הרי דבר שהוא נח, הוא לא נע, ודבר נע, הוא אינו נח.

וראשית כל, מה שמתגלה במילים נע ונח עצמם - במילה נע נמצאים האותיות נ' וע' שהם השורש של הנו"ן שמצטרפת לע',

א [ע' רש"י בראשית יד, יג על הפסוק 'וביא הפליט'].

ל'שבעים פנים לתורה' כל' חז"ל הידוע, ומצד כך הגילוי שבנ' הוא דייקא באופן של נע - תנועה, כמו שידוע שכנגד השבעים פנים הללו נכתבה התורה 'באר היטב' (דברים כז, ח וברש"י שם) בשבעים לשון של שבעים אומות העולם, והרי שה'שבעים פנים לתורה' בקדושה עומדים כנגד השבעים אומות, - זהו ה'נע' שמתגלה במדרגת התורה, נ' של ע'-נ' של תנועה שכנגד השבעים אומות.

אבל מכנגד יש את השורש של נח שהיא תיבה שמורכבת מהאותיות נ' וח', וכידוע עד מאד, אחרי השבע - הז' בא השמונה שהוא הח', וכמו"כ אחרי השבע, פעמים שבע שהוא מ"ט, בא החמשים שהוא ההבחנה של שער הנו"ן. והרי שביחס לנע שזה הנ' שעיקרו ביחס לע', לשבעים פנים לתורה, בנח מונח התפיסה של הנ' ביחס של הנו"ן שערי בינה.

הנ' של 'נע' המתגלה ב'ויהי בנסוע' והנ' של 'נח' המתגלה ב'ובנוחה יאמר'

ולפי זה נתבונן להבין בסוד הנוני"ן של פרשת 'ויהי בנסוע הארון' (במדבר י, לה (ברש"י שם), כמו שאומרת הגמ' שיש לה נו"ן בתחילתה ונו"ן בסופה - לשון הפסוק שם הוא: "ויהי בנסוע הארון ויאמר משה קומה ה' ויפוצו אויבך וינוסו משנאיך מפניך" שזה ביחס לאומות, זה תפיסת הנע שמתגלה בנ', תפיסת התנועה שמתגלה בארון מצד הקדושה כנגד האומות שעי"כ 'יפוצו אויבך וינוסו משנאיך'.

ומה שנאמר שם לאחר מכן (שם שם לו) "ובנחה יאמר שובה ה'" זהו הנ' שבתפיסת הנח וזהו דייקא הנ' שבבחינת השב-נ' שבבשן שמתגלה ב"שובה ה'".

כלומר, מונח כאן בעומק שתי התפיסות של הנוני"ם שנתבארו, נ' בבחינת נע ונ' בבחינת נח, אלו הם שתי מדרגות הנ' שמתגלים כאן בפרשת 'ויהי בנסוע' כמו שחודד.

השורש של 'כתינוק הבורח מבית הספר' במתן תורה

ובעומק זה מתגלה במדרגת מתן תורה עצמה, שהרי מחד כלשון חז"ל הידוע על הפסוק "ויסעו מהר ה'" (שם שם לג) "כתינוק הבורח מבית הספר"[2] והיינו שהיתה שם תנועה של בריחה ממדרגת מתן תורה, ולעניינא דידן, במה שהתינוק בורח מבית הספר מתגלה שכל מציאות התינוק היא תנועה, כלומר, כיון שבתוך מתן תורה עצמו יש שורש לכך שכבר מתגלה הנ' של הנע, תולדתו בפועל זה ב'תינוק הבורח מבית הספר'.

אבל מאידך כלשון הגמ' בשבת הידועה "לכו"ע בשבת ניתנה תורה" וכל עניינה של שבת זה 'שבת וינפש' (שמות לא, יז), 'שבו איש תחתיו' (שם טז, כט), יום של מנוחה שמתגלה בו הנח, וזה א"כ ההבחנה הפנימית יותר שמתגלה במדרגת מתן תורה ששורש הנתינה של התורה היתה במדרגת 'נח'.

גילוי מדרגת התנועה מדין המ"ט שערי בינה וגילוי מדרגת המנוחה מדין שער הנו"ן שבבחינת 'אין'

אבל אם כל הגילוי של מתן תורה היה רק במדרגה של נח, ברור שלא היה את התולדה של "כתינוק הבורח מבית הספר", רק מחמת שכבר בעצם מדרגת מתן תורה מתגלה מציאות התנועה לכן מתגלה 'כתינוק הבורח'.

וא"כ, כיון שבבשן מתגלה שער הנו"ן, לכן אחד מהשמות של הר סיני זה 'הר בשן', ומתוך הדברים שנתבארו עולה שבשער הנו"ן שמתגלה היו שתי הבחנות, ובעומק היינו שבמציאות הנ' שערי בינה עצמם יש בכללות

[2] כמו שמובא ברש"י עה"פ 'ויהי בנסוע' שזה פרשה שבאה להפסיק בין פורענות לפורענות והפורענות הראשונה זהו 'ויסעו מהר ה' - כתינוק הבורח מבית הספר' (ע' שבת קטז, א, ובתוס' שם).

שני גילויים, מדין המ"ט שערי בינה מתגלה שהדברים נמצאים במצב של תנועה - וזה דייקא גדר השערים שמתגלה שמתנועעים משער לשער, ולכן אחריתו היא 'כתינוק הבורח מבית הספר', אבל מדין שער הנו"ן שהוא מקום ה'אין', מקום הביטול הגמור, שם מתגלה ה'ובנחה יאמר', ה'בשבת ניתנה תורה' שהיא זמן של מנוחה.

ואילו עם ישראל היו זוכים לעמוד במדרגת מתן תורה הפנימית והעמוקה, הרי שבמתן תורה היתה מתגלה עצלם מדרגה שאין בה מציאות של תנועה אלא כולה מציאות של מנוחה.

מדרגת הבשמים הכללית ומדרגת 'בורא שמן ערב' המתגלה מצד שורש הבשן

ולפי זה, כהמשך למה שנתבאר על שורש 'בשם', הרי כמו שברור, כיון ש'בשן' בא אחרי 'בשם' שהרי נ' היא האות שבאה אחרי המ' והיא שייכת מיניה וביה לאות שקדמה לה, א"כ ה'בשן' שייך לשורש של ה'בשם'.

והרי נתבאר שם בהרחבה מה שמבואר בחז"ל ששורש הבשמים שהתגלו בעולם היה במתן תורה כמו שמבואר בגמ' שבשעה שהתגלו עשרת הדברות בעולם נתמלא כל העולם כולו בשמים, ולעניינא דידן - מצד שורש ה'בשן' שהוא משורש הנו"ן, מתגלה במתן תורה מדרגה של בשמים שגילוים הוא מכח שער הנו"ן.

וביאור הדברים - הרי נתבאר שם שישנם שלושה מדרגות פרטיות שמתגלות בברכות הבשמים ומדרגה אחת כוללת. - המדרגה הכוללת זהו 'בורא מיני בשמים' שכוללת את כולם, ושלושת המדרגות הפרטיות הם "בורא עשבי בשמים", "בורא עצי בשמים" ו"הנותן ריח טוב בפירות". אבל ישנה מדרגה נוספת של בשמים שלא נתבארה שם שזה הברכה של 'בורא שמן ערב'[ג], וכמו שמבואר בשו"ע או"ח סי' רט"ז, זה נאמר בעיקר על שמן אפרסמון אבל כפי שהרחיבו הראשונים, ישנם עוד שמנים שמברכים עליהם בורא שמן ערב.

שורש ה'בורא שמן ערב' - ב'לריח שמניך טובים' שהתגלה במתן תורה

ובעומק, שורש הסוגיא של 'בורא שמן ערב' מתגלה ממתן תורה שהרי נאמר בקרא "לריח שמניך טובים שמן תורק שמך" (שיר השירים א, ג) והרי כדברי חז"ל כידוע מאד שמן הוא בבחינת חכמה, וא"כ, במתן תורה שהיה גילוי של החכמה, שם דייקא התגלה ה'ריח שמניך טובים' והרי שמשם שורש הגילוי של 'שמן ערב'.

סוגיית 'בורא שמן ערב' - סוגיא סתומה מאד

ונתבונן להבין, הסוגיא של 'בורא שמן ערב' היא סוגיא סתומה מאד, שורש הדבר הוא בגמ' בברכות דף מ"ג, ובקצרה ממש יתבאר כאן מהי הסתימות שמונחת בסוגיא - הרי כאשר מברכים למשל את הברכה הכוללת של 'בורא מיני בשמים', הברכה מתייחסת להדיא לבשמים שכל עניינם הא הריח שבהם, וכמו"כ כאשר מברכים ברכת 'הנותן ריח טוב בפירות', על אף שהפרי בעיקרו הינו עומד לאכילה, אבל כיון שיש בו גם אופן של ריח, לכן כשמריחים בו[ד], מברכים את מטבע הברכה של 'הנותן ריח טוב בפירות' שבברכה עצמה מונח לשון של ריח, וכן ב'עשבי בשמים' ו'עצי

[ג] זה הוזכר שם בשאלות ותשובות שלאחר השיעור שזוהי ברכה שהיא מהלך לעצמו, וכעת היא תתבאר כאן בעזרת ה'.

[ד] לפי כל גדרי הדין המבוארים בהלכה מתי יש עליו חובת ברכה.

בשמים', היינו בעשבים ובעצים שעומדים להריח[ה], ועל אף שלא מוזכר להדיא בברכה לשון של הרחה, - עצם כך שהם 'עשבי בשמים' ו'עצי בשמים' מונח בזה שהם עומדים להריח וא"כ ממילא הברכה מתייחסת לריח כיון שכל מהותם[ו] בעיקרם היא מציאות של הריח שלכך הם נבראו, ולכן לא צריך שיהא מוזכר בברכה להדיא לשון של הרחה, אלא סגי בלשון 'בורא עצי בשמים' או 'בורא עשבי בשמים'.

אבל לעומת כך בברכה של 'בורא שמן ערב' שזה כלשון הפסוק 'לריח שמניך טובים', הרי בכללות הלשון של 'עריבות' שמצינו בלשונות הפסוקים זה נאמר או ביחס לחוש השמיעה - "כי קולך ערב" (שה"ש ב, יד) או ביחס לאכילה כלשון הפסוק (משלי כ, יז) "ערב לאיש לחם שקר" וכן ביחס לשינה (שם ג, כד) "ושכבת וערבה שנתך", אבל היכן מצינו לשון של עריבות ביחס לריח[ז] שמכח כך מתגלה בברכה של 'בורא שמן ערב' שהיא מתייחסת לריח, ואמנם יש בריח ענין של תענוג אך לא מצינו לא בלשון תורה ואף לא בלשון בני אדם שמשתמשים בלשון של עריבות כלפי ריח, וא"כ, קשה מאד להבין איך מונח ב'בורא שמן ערב' התייחסות לריח שמכחה היא נתקנה כאחת מברכות הריח[ח].

וא"כ, הסוגיא של 'בורא שמן ערב' היא סוגיא מאד סתומה, והיה מי שרצה לפרש שה'ערב' של 'בורא שמן ערב' זה מלשון תערובת, ועל אף שנכון הדבר שמבואר במשניות בזרעים שישנם אופנים ששמן מתערב עם דבר אחר וזה גורם לו לריח טוב, אבל זה לכאו' לא מדוייק שכל שמן שמריח זה מכח תערובת שהרי ישנם שמנים שמריחים מצד עצמם בלא תערובת.

ויש אופן נוסף שאומרים שכשהאדם מריח את השמן הוא מריח שמונח בשמן כח של עריבות לכשהוא יטעם אותו, אבל כמובן זה גם צריך הבנה, שהרי לפי"ז העיקר חסר מן הספר שהרי תיקנו כאן ברכה על עצם הריח, ואם כהביאור הזה, א"כ אין רמז בברכה לעצם הריח עצמו אלא על זה שמכח הריח יש כאן עריבות שמונחת בשמן שהיא איננה שייכת דוקא לריח אלא שע"י הריח האדם עומד על אותה עריבות, וזה כמובן צריך הבנה, למה זוהי המטבע של ברכת הריח של השמן[ט].

שורש ה'בורא שמן ערב' ששייך ל'והערב נא' של הדברי תורה

ובעומק היותר עליון [ויש לזה ניצוץ בדברי רבותינו בני דורנו], ה'שמן ערב' שייך ל'והערב נא ה' אלקינו את דברי תורתך בפינו', כלומר, זה לא 'שמן ערב' במובן הפשוט מל' עריבות כזו שמתגלה בגוף עצמו או מלשון תערובת שישנה בדבר, אלא מכח אור רוחני שמתגלה באותו שמן, ויסוד הדברים הוא ברור - המילה שמן עצמה היא נוטריקון שם-נ' [=שקרוב לשב-נ' שבשן שבסוגיא דידן], והיינו משום שבמדרגת מתן תורה שהתגלתה החכמה, אז התגלה ה"לריח שמניך טובים" ושורש אותו גילוי הוא מהשם-נ'.

ה'אין' המתגלה בשמן שהוא זיעה בעלמא וה'אין' המתגלה בריח שאין בו ממש

ונתבונן להבין ברור - הרי כמו שמבואר בראשונים (עי' תוס' בברכות דף ל"ח ושאר פוסקים באו"ח סי' ר"ב), משקין היוצאים מן הפירות מלבד היוצא מענבים וזיתים, נחשבים

ה או לכל הפחות גם להריח.

ו כהגדרה כוללת.

ז וכמעט לא מצאנו אפילו בראשונים ל' של עריבות ביחס לריח [וע' ברא"ה שיש כזו לשון ואף בעוד ראשונים].

ח אם היה מדובר באכילת שמן (באופן שהוא ראוי לאכילה כשהוא מערבהו בדבר אחר) היה שייך יותר ל' עריבות, ואמנם לגבי סיכת השמן לכאו' ג"כ לא מתאים אלא לשון של תענוג [שהרי סיכה היא אחד מהעיניוים שנאסרו ביוכ"פ], אבל לא לשון 'עריבות'.

ט וזה מה שנתבאר לעיל בשורש 'בשם' שהמערכת של 'בורא שמן ערב' היא מערכת לעצמה.

זיעה בעלמא וברכתם שהכל [וכן לגבי דין סחיטה בשבת, ושם הגמ' דנה מה דין שאר פירות כתותים ורמונים], חוץ ממשקה חשוב שהדרך לסחוט אותו שנשאר עליו מעין שמו הראשון, וא"כ שמן שיוצא משאר פירות הוא לכאו' זיעה בעלמא שאינו כלל מעיקר הפרי, ומה שייך בו חשיבות שתיקנו עליו ברכה.

ובעומק מה שמברכים על ריח של שמן 'בורא שמן ערב' היינו משום שהשמן רומז לחכמה כפי שהוזכר לעיל ועל החכמה נאמר בקרא (איוב כח, יב) "והחכמה מאין תמצא" משום ששורש כל השגת המוחין של החכמה מגיע מהבחינה של 'אין', ולפי"ז עומק נקודת הסוגיא - הרי הריח הוא דבר שאין בו ממש - ועל אף שלענין ברכות הריח עצמם יש גדר של 'ריח שיש לו עיקר' ויש גדר של 'ריח שאין לו עיקר' (ע' או"ח סי' רי"ז ס"ג), אבל הרי אפילו בריח שיש לו עיקר, הריח אינו עצם הממשות של ה'עיקר' אלא יש את ה'עיקר' שנמצא כאן שממנו יוצא הריח.

וזה הרי ההבדל בין כל החושים לחוש הריח, מה שהאדם רואה יש בו ממשות גמורה, מה שהאדם אוכל, יש בו ממשות גמורה, וכמו כן במה שהאדם שומע הרי זה מכח מיתרי הקול של משמיע הקול שיש בהם יותר ממשות, אבל חוש הריח שמריח דבר, זהו דבר שאין בו ממש[י].

וא"כ, הגדר של ריח זה שהוא בבחינת ה'אין' שבכל דבר, ומצד כך, מה שכפשוטו נראה שיש אפשרות לסחוט פירות ולהוציא מהם משקים ורק שיש חלוקה בין זיתים וענבים שהיוצא מהם נשאר בחשיבותו לבין שאר פירות שהמשקים הופכים להיות זיעה בעלמא, בעומק, כאשר יוצא מן הזית שמן, מה ששמן נחשב משובח מן הזית כמו יין שהוא מושבח יותר מהענבים, היינו משום שמתגלה בו העומק של 'מאין תמצא' וזה גופא חשיבותו במה שהוא נכלל ב'אין'.

העומק הפנימי של השמן שעומד להפוך ל'אין' בהדלקה מכח ששורשו הוא ב'אין'

ונתבונן להבין, הרי בשמן ישנם כמה וכמה שימושים, - יש את מה שמערבים את השמן בתוך מאכל שלכאו' זה לא עיקר חשיבותו שהרי הוא לא נאכל לעצמו אלא כחלק מתערובת של כמה מאכלים, אלא השמן עומד בעיקר לסיכה ולהדלקה, אבל צריך להבין ברור שבעומק הפנימי, שמן אינו עומד לסיכה בעיקרו, אלא עיקר מה שהוא עומד זה להדלקה, והיינו משום שמהותו של השמן שהוא מחובר ל'אין' ולכן הוא עומד להדלקה כיון שכל דבר שדולק הוא הופך להיות 'אין'.

ודבר זה מתגלה בעבודות של בית המקדש שעל אף שהיה את השמן של מנחות[יא], השורש היותר פנימי של השמן מתגלה בהדלקת המנורה וכאן מונח עומק ההגדרה שהשמן בעיקרו לא עומד לאכילה ולסיכה[יב] אלא להדלקה, והיינו שמשום שהוא מחובר מעיקרא ל'אין' שזה הגדר של החכמה מאין תמצא', וזהו השם-נ' שבשמן שזה בחינת ה'אין' שבשער הנו"ן, ולכן הוא גם עומד לחזור לאותו מקום שזה ההדלקה שיש במציאות השמן.

והדוגמא הברורה שמתגלה הדבר זהו בחנוכה שיש דין לכתחילה שמצות הדלקת נר

[י] ובקלקול מצינו 'ריח הגט' 'ריח [=אבק] לשון הרע' וכדו'.

[יא] וכן את ההזאה של לוג שמן.

[יב] אף שלדינא נאמר שהוא עומד לסיכה ולכן יש בו גדר של 'סיכה כשתיה' לדינא.

חנוכה תהיה בשמן מעין מה שבבית המקדש ההדלקה היתה בשמן, והיינו משום שבעומק[ג] זה בא לגלות את חכמת ישראל שכנגד חכמת יון שחכמת ישראל שורשה ב"מאין תמצא" וחכמת יון היא חכמה לעצמה, ולכן זכר לנס שנעשה מדליקים דייקא שמן כיון שזה שמן שעומד ומתגלה משורש ה'אין' ולכן הוא דייקא זה שחוזר ל'אין' שזה כהגדרה כוללת ממש ההבדל בין תורת ישראל לחכמת יון.

וא"כ, העומק של ריח השמן שנתקנה עליו ברכת 'בורא שמן ערב' זה שהברכה הזו באה לגלות את נקודת השורש של השמן שחוזר ל'אין', ויתכן בזה הרבה 'נפקא מינה' לדינא ו'נפקא מינה' אחת פשוטה זה ביחס לסדר הקדימה בברכות הריח, שה'פרי מגדים' ועוד אחרונים כבר דנים בזה מה קורה כשעומדים לפני האדם דברים שיש בהם ריח, את מה צריך להקדים, ולפי מה שנתבאר השתא, הברכה של 'בורא שמן ערב' היא הברכה העליונה ביותר מכל ברכות הריח.

ולפי"ז בעומק - זה הסיבה שבמתן תורה אומרים חז"ל שכל העולם כולו נתמלא בשמים כמו שהוזכר לעיל, שהרי כפי שנתבאר, הר סיני נקרא 'בשן' כי בשן זה ר"ת נו"ן שערי בינה שהיה במתן תור"ה וא"כ, כמו שברור לכל בר-דעת, במתן תורה היה גילוי של נו"ן שערי בינה, א"כ הבשמים שכל העולם התמלא זה בשמים בבחינת 'לריח שמניך טובים', ריח של השם-נ' שבשמן, ומשם הוא השורש לכל מציאות הריח שישנו בשמנים.

וא"כ, שורש ה'בורא שמן ערב' מתגלה בזמן שניתנה התורה שעליה נתקן במטבע הברכה "והערב נא ה' אלקינו את דברי תורתך בפינו" ומשם מתגלה השמן הערב, וזה א"כ השורש העליון שהתמלא כל העולם כולו בבשמים ב'הר בשן' מכח מדרגת ה'נו"ן שערי בינה' שמכחה מתגלה השם-נ', השמן ומזה נתמלא כל העולם כולו בשמים. זהו "לריח שמניך טובים שמן תורק שמך". מציאות השמן שמתגלה בשורש הבשן.

'עוג' מלשון 'עוגות' מצות - שיש בהם העדר גילוי של שמן ששורשו בנ' שערי בינה

והרי כמו שהוזכר, לעומת 'הר בשן' ששם הוא מקום קבלת התורה יש את ארץ הבשן והמלך של אותה ארץ הוא עוג, עוג מלך הבשן, וכפי שנתבאר לעיל, עוג כמלכה של ארץ הבשן שייך בעצמיותו למדרגת הבשן, והרי כמו שאומרים חז"ל, עוג נקרא עוג מלשון 'עוגות מצות' וטעם הדבר שהוא נקרא מל' עוגות מבואר בחז"ל על הפסוק "ויבוא הפליט" שזה היה עוג שבא לומר לאברהם שלוט נשבה במלחמה וכונתו היתה שאברהם ילך למלחמה בשביל להציל את לוט ואברהם יהרג במלחמה, ואז הוא ישא את שרה לאשה, ואומרים חז"ל שהזמן שעוג בא לאברהם אבינו זה היה בליל פסח שזה זמן שהיה לאברהם מצות שנקראות 'עוגות מצות כי לא חמץ' בלשון הפסוק, ועל שם כן הוא נקרא עוג.

ועומק הדברים, לפי מה שנתבאר השתא - הרי האופן שנעשית המצה לדינא הוא מקמח ומים בלבד - 'לחם עוני', והמהר"ל מרחיב בדבר שזה כח הפשיטות שמתגלה במצה שאין בה אלא קמח ומים בלבד, לעומת כך כאשר רגילים לעשות לחם חמץ, המציאות היא שמוסיפים לו שמן לשבח אותו כמו שהיה במנחות שהיו בבית המקדש שהיה דין ליתן בהם שמן.

ולפי"ז גדר הדבר שעוג מגיע לאברהם

[ג] מלבד כפשוטו שהשמן עומד להדלקה.

דייקא בזמן שיש מצות לפניו - הוא מגיע לאברהם דוקא בזמן שאין גילוי של שמן במה שאופים אלא יש רק 'עוגות מצות' שזה מצה שאין בה אלא קמח ומים ללא שמן, ועוג מגיע דוקא בזמן שאין גילוי של שמן בכדי לנסות להכריע את אברהם.

ולפי מה שנתבאר, ברור הדבר - עוג מלך הבשן שהוא הצד דקלקול של נ' שערי בינה, בא להכריע את אברהם מכח הנ' שערי בינה דקלקול שלו שכוללים את מדרגת שער הנ' דקלקול, ודייקא מכח זה הוא בא להכריע את אברהם, ולכן זה היה דווקא בליל פסח שזהו הזמן שבני ישראל יצאו ממצרים בכדי לא ליפול לנ' שערי טומאה[ד], ואלמלא נגאלו בני ישראל ממצרים הרי הם היו נופלים לנ' שערי טומאה, ולכן עוג מלך הבשן מגיע לאברהם אבינו בליל פסח בכדי להפיל את הכנסת ישראל לנ' שערי טומאה, וכמו שנתבאר, לכן הוא נקרא עוג ע"ש ה'עוגות מצות'.

וביאור הדברים - הרי כמו שנתבאר בהרחבה לעיל, הנו"ן שערי קדושה שכוללים את מדרגת שער הנו"ן דקדושה, זוהי בחינת השם-נ' שבשמן של "לריח שמניך טובים" כיון שעיקר שער הנו"ן שמתגלה בשמן זהו דייקא בריח שבשמן שאין בו ממש והוא בבחינת ה'אין'.

ו'זה לעומת זה' בדיוק, בא עוג מלך הבשן בליל פסח במצב שאין שם שמן אלא 'עוגות מצות' שהם רק קמח ומים שזה הלילה שאלמלא היו יוצאים ממצרים, הם היו נופלים לשער הנו"ן דטומאה, וכיון שאין הארה של שם-נ' דקדושה שזה הארת מדרגת מתן תורה, ע"כ הוא מנסה להתנגד ל'עוגות מצות' שמונחות על שולחנו של אברהם אבינו, - ובדקות, הוא רוצה שאברהם ירוץ מיד למלחמה ולא יאכל מאותם עוגות מצות, ועי"כ הוא יעורר את אותו כח שהיה במצרים ליפול באותו לילה לנ' שערי טומאה, - זה עומק הדבר במה שעוג מלך הבשן בא לאברהם אבינו בליל פסח בכדי להפיל את הנ' שערי בינה מצד הקדושה, לנ' שערי בינה מצד הקלקול.

אבל דייקא זה שורש נפילתו של עוג, שהרי כידוע בדברי חז"ל נאמר בתורה חמשים פעם יציאת מצרים, והרי שבתחילה עוג מלך הבשן בא עם הנ' שערי בינה דקלקול, להתנגד לנ' פעמים יציאת מצרים שכתובים בתורה, אבל שורש התיקון מתגלה בנ' פעמים הללו שרמוזה יציאת מצרים בתורה וב'בשן' דתיקון שמתגלה בנו"ן שערי בינה של מתן תורה.

זה א"כ העומק במה שעוג מלך הבשן מגיע דייקא בליל פסח כשיש העדר גילוי של הארת השמן כמו שנתבאר.

ואם כן, שלימות ההארה המתגלה במדרגת מתן תורה שעל שם כן, אחד מהה' שמות של הר סיני זה 'הר בשן' הוא גילוי של הנ' שערי בינה הגמורים מצד שורש מדרגת התיקון.

שבט 'מנשה' אותיות שמן-ה' נוחל את ארץ הבשן בנחלת הארץ

ונתבונן להבין - הרי כמו שמבואר בפסוקים בספר יהושע (יג, ל לא), החבל ארץ של 'ארץ הבשן' ניתן לחלקו של מנשה, ושם היה גם העיר גולן שהיא עיר מקלט (דברים ד, מג), וכמו שברור לכל בר-דעת, **מנשה זה אותיות שמן-ה'**[טו], והיינו שדייקא **מנשה** נוחל את חלקו של עוג מלך הבשן שבא לעקור את השמן דתיקון שזהו ה'בורא שמן ערב' שלכן הוא בא בליל פסח שאין בו מציאות של שמן.

והרי שכאשר הוכנע עוג מלך הבשן ע"י

[ד] ואף שזה היה קודם יציאת מצרים, הרי שם היה השורש לדבר שעתיד להיות, שהרי מה שהיה שם עוגות מצות אצל אברהם זה משום שאברהם אבינו קיים את כל התורה כולה שזה כולל את המצוות ששורשם בניסים שעתידים להיות ביציאת מצרים.

[טו] שמצטרף ל-שְׁמַנָּה [שכידוע עד מאד שייך למדרגת שמן כמו בשמונת ימי חנוכה] וכן ל-הַשָּׁמָן.

התורה שניתנה ב'הר בשן' והכניעה ביסוד הדברים את כחו[טז], עי"כ עומד מנשה שאותיות שמן בקרבו ומקבל את חלקו של עוג מלך הבשן.

הר סיני נמוך שבהרים - בכדי להכניע גובהו של עוג מחד, ומתגלה בו בחינת שמינית שבשמינית משורש השמן שבו

ודקות נוספת בסוגיא - מצד הקלקול עוג מלך הבשן היה הגבוה ביותר שבין הענקים כמבו' בחז"ל, והרי חז"ל אומרים שבשעה שבא הקב"ה ליתן תורה באו כל ההרים ואמרו שעליהם ראוי שתינתן התורה והקב"ה בחר את הר סיני שהוא הנמוך שעליו תינתן התורה, וכידוע השאלה ששואלים, אם הקב"ה רוצה ליתן את התורה במקום נמוך, א"כ למה ניתנה התורה בהר ולא ניתנה התורה בבקעה או בעמק, ואחד האפשרויות הידועות ליישב זאת היא שזה משום ש"תלמיד חכם צריך שיהא בו אחד משמונה בשמינית שבגאוה" כמו שאומרת הגמ' (סוטה ה, א), וזה השורש לכך שהתורה לא ניתנה במקום שפל ונמוך לגמרי אלא גבוה מעט שהוא בבחינת 'שמינית בשמינית'.

ולפי מהלך הדברים שנתבאר עד השתא, זה ברור מאד - מה שעל הר סיני שלעניינא דידן נקרא 'הר בשן' ניתנה התורה, זה בשביל לתקן את מדרגת עוג מלך הבשן שהוא הגבוה ביותר בענקים מצד הקלקול, ואם כביכול היתה התורה ניתנת על המקום הגבוה ביותר, א"כ קליפת עוג לא היתה נכחדת מכח ה'זה לעומת זה' שב'הר בשן' ולכן הקב"ה נתן את התורה דייקא על 'בר בשן', הר סיני שהוא נמוך.

אבל עדיין הוא צריך להיות גבוה משורש ה'שמינית שבשמינית' כדין ת"ח כפי שהוזכר, וה'שמינית שבשמינית' הזו, זה שורש השמן שמתגלה ב'הר בשן' שבא להפקיע את עוג מלך הבשן שמתנגד לשמן ולכן עוג בא לאברהם אבינו ביום שאין בו שמן דהיינו בליל פסח שיש בו רק 'עוגות מצות', קמח ומים ללא שמן, וכיון שזה אחיזתו וזה תפיסתו של עוג, לכן התורה שניתנת על הר סיני שבכללות זהו החכמה שהיא בבחינת שמן שנאמר בה 'והחכמה מאין תמצא' כמו שנתבאר, זה מתגלה בפרטות גם בהר סיני עצמו במה שכל קומתו היא במדרגת 'שמינית בשמינית' שבו מתגלה בחינת השמן שמכניע את עוג מלך הבשן שמתנגד לשמן מצד נקודת הקלקול, זה לעומת זה.

ואשר על כן, ברור הדבר - שורש כל ההכנעה של קליפת עוג מלך הבשן מתחילה בפסח ביציאת מצרים ומסתיימת במתן תורה, עוג בא בליל פסח לעקור את השורש של ה'עוגות מצות כי לא חמץ', וכשבני ישראל יוצאים בליל פסח ממצרים, מתחילה העקירה של קליפת עוג מלך הבשן שבא באותו לילה, והאחרית של עקירת אותה קליפה מתגלה ביום החמשים במתן תורה שאז מתגלה מדרגת ה'נח' כמו שהוזכר בראשית הדברים, וזוהי שורש השלימות של ההכנעה דקליפת עוג מלך הבשן שהיה במתן תורה.

גילוי ה'נע' המתגלה בפרשת 'ויהי בנסוע' שאיננה במקומה

וכמו שנתבאר, אלמלי היו זוכים בני ישראל, הרי שבמדרגת מתן תורה היה מתגלה בעיקר ה'נח' ולא היה מתגלה ה'נע', ונתבונן להבין עמוק - הרי חז"ל אומרים על פרשת 'ויהי בנסוע הארון' כמו שמביא שם רש"י שזה פרשה שאינה במקומה ולכן עשה לה סימניות של הנוני"ן להורות שהיא אינה במקומה, כלומר - מונח כאן בעומק במה שהפרשה הזו לא במקומה שמתגלה כח של **נע** בתוך

[טז] אם כי לא בשלימות שהרי לאחר מכן היה חטא העגל.

התורה עצמה, - כשהפרשה נמצאת במקומה, היא בבחינת 'נח', אבל כשהפרשה לא נמצאת במקומה, היא בבחינת 'נע', והיינו שכיון ששורש מדרגת מתן תורה לא היה בשלימותו שיהא מתגלה בו רק מדרגת ה'נח', לכן נשארת מדרגת ה'נע' ומתגלה גם בתורה עצמה.

וכפי שנתבאר לעיל, זה גם השורש של 'כתינוק הבורח מבית הספר' שהתגלה אחרי מתן תורה שיסודו הוא ב'נע'.

ועי"כ אין הכנעה גמורה של קליפת עוג מלך הבשן, ולכן גם שבט מנשה שקיבל את חלקו של עוג לנחלה בהר גלעד, מתגלה שיש בחלקו עיר מקלט שזה בחינת ערי הלויים שהם גם כן עיר מקלט, ומונחת כאן התפיסה של ערי הלויים שאין להם מנוחה ונחלה גמורה בארץ ישראל אלא 'אני חלקם ונחלתם' כמו שנאמר בקרא, ובכללות זה מתגלה ג"כ בשבט מנשה, שהרי כל השבטים קיבלו כל אחד את נחלתו במקומו שלו, אבל שבט מנשה הרי נחלתו נחלקה לשנים ומונח כאן התפיסה הזו שאין כאן מציאות שלימה של 'נח' כי כשהוא מתחלק לשני חלקים הרי שכל חלק נע למקום אחר.

והרי ששורש ה'נח' אינו מתגלה בשלימותו.

שורש שער הנו"ן המתגלה בשמן שהמשיח נמשח בו

אבל כשיחזור ויתוקן הדבר במהרה בימינו באור השלם של שער הנו"ן דקדושה בבחינת משיח שנקרא משיח משום שהוא נמשח בשמן כמו 'הכהן המשיח' שנאמר בקרא, כיון שהמשיח נקרא משיח מלשון משיחה, הרי שזהו השורש של האור של השמן שיחזור ויואר במדרגת משיחת השמן של המשיח עצמו.

אבל בעומק יותר הרי כדברי הגמ', נאמר על משיח שהוא 'מרח ודאין' והיינו שהוא דן מכח חוש הריח, ובעומק מה שהוא דן ע"י חוש הריח זה מכח ריח השמן שהוא נמשח בו ומכח שהוא מריח את השמן של עצמו, הוא יכול לדון.

וזה העומק של גילוי המשיח שיתגלה ששורש ריח השמן שהוא ימשח בו זה יהיה שמן במדרגת 'בורא שמן ערב', זה השורש של האור שעתיד להתגלות במשיח ומכח כך - 'לא למראה עיניו ישפוט ולא למשמע אזניו' אלא 'מורח ודאין' מכח חוש הריח של השמן שברכתו 'בורא שמן ערב'.

זה שורש האור של ה'נו"ן שערי בינה' שכבר התגלה במתן תורה ב'הר בשן' ואם היינו זוכים זה היה מתגלה בשלימות, אך לא זכינו לכך...

ובמהרה בימינו כשיוחזר הדבר במדרגת משיח שהוא משוח בשמן, הוא יהיה 'מורח ודאין' מכח ריח השמן עצמו כמו שנתבאר, ואז יתגלו נו"ן שערי בינה בשלימות, שלימות התיקון של ה'בשם' וה'בשן' שיתגלו בשלימות מכח שורשם במדרגת מתן תורה.

בלבביפדיה עבודת ה' כ-ש בשן
מספר שיעור בקול הלשון 41905334

מדור
מחשבה

בלבביפדיה מחשבה
בשן
בלבביפדיה מחשבה
מלך הבשן
סוגיות במחשבה
בשן

בלבביפדיה מחשבה

בשן

בשן, מלך ומקום, רפאים ויאיר

ממשיכים בסייעתא דשמיא את שורשי הב' ש' 'בשן'; כמו שהוזכר בתורה (דברים ג, א-יד) "ונפן ונעל דרך הבשן ויצא עוג מלך הבשן לקראתנו הוא וכל עמו למלחמה אדרעי, וכו', ויתן ה' אלקינו בידנו גם את עוג מלך הבשן ואת כל עמו ונכהו עד בלתי השאיר לו שריד, ונלכד את כל עריו בעת ההיא לא היתה קריה אשר לא לקחנו מאתם ששים עיר כל חבל ארגב ממלכת עוג בבשן, כל אלה ערים בצורות חומה גבוהה דלתים ובריח לבד מערי הפרזי הרבה מאוד, וכו' כי רק עוג מלך הבשן נשאר מיתר הרפאים הנה ערשו ערש ברזל הלה היא ברבת בני עמון תשע אמות ארכה וארבע אמות רחבה באמת איש, וכו' ויתר הגלעד וכל הבשן ממלכת עוג נתתי לחצי שבט המנשי וכל חבל הארגב וכל הבשן ההוא יקרא ארץ רפאים. יאיר בן מנשה לקח את כל חבל ארגב עד גבול הגשרי והמעכתי ויקרא אתם על שמו את הבשן חות יאיר עד היום הזה".

'בשן' הוא שם מקום ו'עוג' שנשאר מיתר הרפאים היה מלך ה'בשן', חצי שבט המנשה שנטלו חלקם מעבר לירדן לקחו את ממלכת 'עוג מלך הבשן' ובפרטות זה השתייך ליאיר בן מנשה, זה מה שנאמר להדיא בכתוב.

הר סיני, בשן דתיקון, אכילה

'עוג מלך הבשן' הוא בבחינת 'בשן' דקלקול, אבל כמו שהוזכר להדיא בפסוקים ובדברי רבותינו יש בשן דתיקון ויש בשן דקלקול: נתחיל מלעילא לתתא, כידוע יש כמה וכמה שמות להר סיני: 'הר סיני', 'הר האלקים', ו'הר בשן' (שמו"ר ב, ד[א]). יש מחלוקת בחז"ל האם הר בשן הוא מאותם "הרים גבננים" שביקשו שתינתן עליהם תורה ונדחו כמו שנאמר (תהלים סח, טז) "למה תרצדון הרים גבננים" אבל יש לישנא אחרינא בחז"ל שהר סיני נקרא 'הר בשן'.

זהו שנתגלה בהר סיני "אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלקים אין עוד מלבדו" (דברים ד, לה) 'ה' הוא האלקים אין עוד מלבדו' בגימט' 'בשן'; כלומר, ב'בשן' מתגלה השורש הגבוה ביותר שהיה במדרגת מתן תורה. בקהלת יעקב (ערך בש) כתב: 'בשן' זה ראשי תיבות

[א] "חמשה שמות יש לו: הר אלהים הר בשן הר גבנונים הר חורב הר סיני; הר האלהים - ששם קבלו ישראל אלהותו של הקדוש ברוך הוא; הר בשן- שכל מה שאוכל אדם בשניו בזכות התורה שניתנה בהר וכן הוא אומר (ויקרא כו ג) אם בחקותי תלכו ונתתי גשמיכם בעתם. הר גבנונים - נקי כגבינה נקיים מכל מום; הר חורב - שממנו נטלו סנהדרין רשות להרוג בחרב. ורבי שמואל בר נחמן אמר: שמשם נטלו עובדי גלולים איפופסין שלהם, שנאמר (ישעי' ס, יב) והגוים חרב יחרבו מחורב יחרבו; הר סיני - שממנו ירדה שנאה לעובדי כוכבים". ובלשון אחרת (במדב"ר א, ח) "וידבר ה' אל משה במדבר סיני ו' שמות נקראו לו הר אלהים הר בשן הר גבנונים הר מוריה הר חורב הר סיני הר אלהים למה שישב בו האלהים בדין שנאמר ואלה המשפטים הר בשן שבא שם הקב"ה הר גבנונים הר שפסל כל ההרים כשם שאתה אומר או גבן או דק הר חמד שחמד הקב"ה לישב שם שנאמר (תהלים סח) ההר חמד אלהים לשבתו הר חורב שעליו נשמטה החרב שנאמר (ויקרא כ) מות יומת הנואף והנואפת מות יומת הרוצח הר סיני שבו נשנאו אומות העולם להקב"ה ונתן להם אפופסים שנאמר (ישעיה ס) והגוים חרב יחרבו א"ר אבא בר כהנא בשם ר' יוחנן והגוים מחורב יחרבו שנטלו איפופסים שלהם".

למפרע 'נ' שערי בינה'[ב], יש בחינה ב'נפש' של נ' שערי בינה וב'זמן' זהו יום החמישים שבו ניתנה תורה[ג] בהר סיני, והוא המקום ב'עולם' ששמו 'בשן'; בכל אלו מתגלה הר סיני באופן של 'בשן' דתיקון עד ש'הוי' הוא אלקים אין עוד מלבדו' גימט' 'בשן'.

הקב"ה הזהיר את בני ישראל שלא יעלו אל הר סיני "פן יהרסו אל ה' לראות" (שמות יט, כא) ומפורש בקרא "גם הצאן והבקר אל ירעו אל מול ההר ההוא" (שם לד, ג), על פי פשוטו יש ציווי על האדם לכבד את מקום ההר שלא יהיה בו בעל חי, בהמשך יתבאר עומק הדברים.

במקראות מצינו "אבירי הבשן" (תהילים כב, יג), "פרות בשן" (עמוס ד, א) וכדו', ומסבירים חז"ל ש'בשן' זהו מקום שיש בו מרעה טוב[ד], וברש"י (דברים לב, יד) "בני בשן - שמנים" מעין מה שנאמר בחלומו של פרעה "שבע פרות יפות מראה ובריאות בשר" (בראשית מא, ב), למדנו אם כן שב'בשן' מתגלה מדרגה של אכילת הבהמות.

לפי זה מתחדד השייכות בין הר סיני ל'בשן', כמו שאומרים חז"ל "הר בשן, שכל מה שאוכל אדם בשניו בזכות התורה שניתנה בהר" (שמו"ר ב, ד) ו"לא ניתנה התורה לדרוש אלא לאוכלי המן" (מכילתא דרבי ישמעאל בשלח, מסכתא דויסע ב); כלומר, השפעת השפע של המן ושל האכילה אינה אלא מהתורה ועל כן נקרא הר סיני בעומק הר בשן כיון שנמשך משם שפע של אכילה, אבל בפשוטו 'הר בשן' יש בו מרעה טוב להבהמות ועל כן גדלים שם בהמות משובחים "פרות הבשן" ו"אבירי הבשן".

ב' שן, אכילה בכפליים, לחם משנה במן, כפילות בשבת ושער הנון

בעומק, האכילה מתגלה ב'בשן' דווקא כיון שהוא 'ב' שן'[ה], כפי שהגמרא בבבא קמא (ב, ב) דורשת על אב המזיק 'שן' מלשון "כאשר יבער הגלל עד תומו" (מלכים א יד, י) שן פעמים מגולה ופעמים מכוסה (רש"י ב"ק ג, א), האכילה על ידי השן נעשית באופן של כיסוי וגילוי; הלעיסה ב'שן' מגולה עד שנסגר הפה וה'שן' מתכסה.

'בשן' זה 'ב' שן': כלומר, כאשר הבהמה אוכלת מעבר למה שראוי לה היא נהיית מפוטמת ושמינה, ה'בשן' הוא מקום מרעה שמן וטוב בחינת אבוס שיש בו ריבוי של שפע עד שהבהמות אוכלות כפליים ממה שהן צריכות, זהו 'ב' שן' - אכילה כפולה עד שהבהמה מפוטמת.

[ב] "בשן בפסחים דף ס"ח ע"א בשן זה אלישע שנאמר ויעני ושפט בבשן, על פי מה שכתבתי לעיל בשם הגלאנטי שאלישע הוא כינוי אל הבינה שמבינה כל הישועות, על כן בשן הוא אלישע, בשן ראשי תיבות למפרע נון שערי בינה, והטעם שהישועה מבינה כל הישועה צריך להיות על ידי גבורות ממותקות וה' הישועות הן הגבורות שמושיען את הנערה, ובבינה הן החמשה גבורות המתוקות שם בבינה הם מתוקים ואין בהם דין רק כשיוצאים הן דינים (ליקוטי תורה בראשית), גם החמשה גבורות הם בבינה והחסדים לוקח הזעיר והגבורות לוקחת הנוקבא, ושורש שניהם דזעיר ונוקבא הוא בבינה, והוא סוד ד"ו שב"ה וזה שאמר ויעני ושפט בבשן, ויעני הוא סוד המלכות שהוא בחינת לחם עוני, ושפט הוא סוד הזעיר שבו בחינת המשפט, ושורש שניהם הוא בבשן בנ' שערי בינה, בשן ראשי תיבות בו שמאל נכלל, גם ראשי תיבות בו שניהם נכללים".

[ג] וזה היה ביום החמישים בשער הנ' דקדושה שהוא ידיעת האלקות כמו שאומר הרמב"ן (הקדמה לפירושו עה"ת) "ואפשר שיהיה השער הזה בידיעת הבורא יתברך שלא נמסר לנברא".

[ד] ברד"ק (תהילים סח, טז) "הר בשן, הוא משובח בעבור כי הבשן הוא מקום דשן ושמן ומקום מרעה, כמו שאמר דרך משל על הדשנות ועל השמנות (עמוס ד, א), פרות הבשן, ונאמר (מזמור כב, יג), אבירי בשן כתרוני".

[ה] בקהלת יעקב (ערך בש) "בשן סוד שני פעמים שן והוא סוד מיתת ז' מלכין, והוא סוד יעקב וישראל בחינת ו' קצוות דזעיר, יעקב בחינת מלכות בזעיר סוד עטרת יסוד די, ועל כן מכנה בזוהר (בראשית כ"ה ע"ב ותולדות קמ"ה ע"ב קדושים פ"ד.) לפעמים יעקב בחינת מלכות, ונודע (ליקוטי תורה וישלח) שיעקב הוא בחינת זעיר רק שהוא בחינת מלכות דזעיר, והנה ז' מלכין אלו נפלו הפנים ואחוריים דידה פנים דיעקב וישראל הוא שני פעמים מ"ה, ואחוריים שני פעמים ק"ל שני פעמים מ"ה ק"ל גימטריא שן, ונודע אחוריים דאבא ואמא נפלו והן קפ"ד קס"א וזה שיני רשעים שברת (תהלים ג' ח'), עיין בערך שן, הרי בשן ב' שן וזה סוד (מיכה ז' י"ד) ירעו בשן שלעתיד ירעו ויתחברו בחינת בשן אלו אל הקדושה ולא ישאר שום ניצוץ מהם אל הסטרא אחרא ח"ו, וזה שאמר (תהלים ס"ח כ"ג) אמר הוי"ה מבשן אשיב, אשיב ממצולות ים, בשן ראשי תיבות נובלות בינה שבינה".

שורש ה'כפילות' במזון מתגלה ב'מן' שירד ביום השישי "לחם משנה" בשביל שבת (שמות טז, כב), במדרגה הזו 'הר סיני' נקרא 'הר בשן' שהרי "לכולי עלמא בשבת ניתנה תורה" (שבת פו, ב) וכיון ש"לא ניתנה תורה אלא לאוכלי המן" הרי שנתגלה ה'מן' במתן תורה בבחינת השבת שיש בו מאכל של כפליים - ב' שן.

וכן מצינו שבשבת אוכל אדם כפליים ממאכלו הרגיל; שהרי רבי חידקא אומר שחייבים לאכול בשבת ד' סעודות[ו] (שבת קיז, ב) שהם כפליים ממאכלו של אדם בכל יום שהוא שתי סעודות כמו שמבואר במשנה (פאה פ"ח מ"ז) "מי שיש לו מזון שתי סעודות לא יטול מן התמחוי"[ז]. למעשה אנו אוכלים שלש סעודות בשבת ומוסיפים סעודה רביעית במוצאי שבת "מלוה מלכה"[ח] (שו"ע או"ח סימן ש סעיף א), הרי לנו שמדין השבת אוכל אדם ד' סעודות כפליים ממאכלו הרגיל של אדם וזהו 'עונג שבת' בבחינת 'בשן' שהוא מקום של תענוג המתראה במדרגת ה'כפל' בשבת כמו שאמרו חז"ל (מדרש תהלים צב) "כל עיסקא דשבת כפול, עומר כפול"[ט] מאכלה כפול.

שורש לדברים הוא 'בשן' ר"ת נ' שערי בינה ששער הנו"ן כולל את כל השערים כולם (עץ חיים שי"ג פי"ג), עד שבעומק נחשב שער הנו"ן כזה שמכפיל את כל השערים עוד פעם. זהו שמקום האכילה שמתגלה ב'הר בשן' בא ממקום ההכפלה דתיקון "כל עסקא של שבת כפול הוא".

עוגות מצות, מן וכפל

'עוג' גילה את ה'בשן' דקלקול, ובמדרש (ב"ר מב, ח) מתבאר "למה נקרא שמו עוג? שבא ומצא את אברם יושב ועוסק במצות עוגות"[י], עוג בישר לאברהם שנשבה לוט וכוונתו היתה שימות במלחמה והוא ישא את שרה במקומו, ומחמת שעל כל פנים היה 'עוג' היה עזר לאברהם חשש משה מפניו "שמא תעמוד לו זכות של אברהם אבינו"[יב] (נדה סא, א; רש"י במדבר כא, לד[יג]). נמצא ש'עוג' נקרא על שם ה'עוגות מצות' וזה היה עיקר זכותו.

הגמרא בקידושין (לח, א) אומרת "עוגות שהוציאו ממצרים טעמו בהם טעם מן" נמצא שה'מן' וה'מצות' בני חדא בקתא הם.

[ו] "תנו רבנן: כמה סעודות חייב אדם לאכול בשבת. שלש. רבי חידקא אומר: ארבע. אמר רבי יוחנן: ושניהם מקרא אחד דרשו, ויאמר משה אכלהו היום, כי שבת היום לה', היום לא תמצאוהו בשדה. רבי חידקא סבר: הני תלתא היום - לבר מאורתא, ורבנן סברי - בהדי דאורתא".

[ז] "אין פוחתין לעני העובר ממקום למקום מככר בפונדיון, מארבע סאין בסלע. לן, נותנין לו פרנסת לינה. שבת, נותנין לו מזון שלוש סעודות. מי שיש לו מזון שתי סעודות, לא יטול מן התמחוי".

[ח] "לעולם יסדר אדם שלחנו במוצאי שבת ואף על פי שאינו צריך אלא כזית".

[ט] "אמר רבי יצחק כל עיסקא דשבתא כפול. עומר כפול (שמות כב) שני העומר לאחד. קרבנו כפול (במדבר כח ט) וביום השבת שני כבשים. עונשה כפול (שמות לא יד) מחלליה מות יומת. שכרה כפול (ישעיה נח יג) וקראת לשבת עונג ולקדוש ה' מכובד. אזהרותיה כפולות זכור ושמור. מזמורו כפול מזמור שיר ליום השבת".

[י] "ויש שער ן' הכולל כל המ"ט והוא כתר עליון שבהם הרי ן' שערי בינה כנזכר תיקון כ"ב ובזה אל תתמה אם שער הן' הוא לבדו כתר וכל המ"ט הם בט"ס אחרות והנון כתר עליון כי הרי הוא כולל כל המ"ט שערים (כולם) ואינו חלק שער

[יא] "ויבא הפליט - ריש לקיש בשם בר קפרא הוא עוג הוא פליט ולמה נקרא שמו עוג שבא ומצא את אברם יושב ועוסק במצות עוגות הוא לא נתכוון לשם שמים אלא אמר אברהם זה קוניון הוא ועכשיו אני אומר לו נשבה בן אחיך והוא יוצא למלחמה ונהרג ואני נוטל את שרי אשתו א"ל הקדוש ברוך הוא חייך שכר פסיעותיך אתה נוטל שאת מאריך ימים בעולם ועל שחשבת להרוג את הצדיק חייך שאתה רואה אלף אלפים ורבי רבבות מבני בניו ואין סופו של אותו האיש ליפול אלא בידן שנאמר (דברים ג, ב) ויאמר ה' אלי אל תירא אותו כי בידך וגו'".

[יב] "ויאמר ה' אל משה אל תירא מכדי סיחון ועוג אחי הוו דאמר מר סיחון ועוג בני אחיה בר שמחזאי הוו מאי שנא מעוג דקמסתפי ומאי שנא מסיחון דלא קמסתפי. א"ר יוחנן אר"ש בן יוחי מתשובתו של אותו צדיק אתה יודע מה היה בלבו אמר שמא תעמוד לו זכות של אברהם אבינו שנאמר (בראשית יד, יג) ויבא הפליט ויגד לאברם העברי ואמר רבי יוחנן זה עוג שפלט מדור המבול".

[יג] "אל תירא אותו - שהיה משה ירא להלחם שמא תעמוד לו זכותו של אברהם שנאמר (בראשית יד) ויבא הפליט הוא עוג שפלט מן הרפאים שהכו כדרלעומר וחביריו בעשתרות קרנים שנא' (דברים ג) כי רק עוג מלך הבשן נשאר מיתר הרפאים".

זה מה שהזכרנו קודם שמצד התיקון מתגלה אכילה גמורה במדרגת ה'בשן' בבחינת ב' שן, עסקו של שבת כפול הוא, כמו שמתראה בלחם משנה שב'מן'. ולעומת זה 'עוג' שהוא 'בשן' דקלקול יש לו יניקה מהטוב מכח "זכות של אברהם אבינו" (נדה סא, א) עד שעל שם זה נקרא 'עוג' כיון שהיה לפני אברהם 'עוגות מצות' שיש בהם בחינה של אותו ה'מן' שמגלה את ה'כפל' דתיקון.

לפי זה מתבאר עומק ההגדרה שמדתו של 'עוג' כפולה וגבוהה, לא רק מצד שהוא "מיתר הרפאים" (דברים ג, יא) שהיו ענקים וגבוהים אלא מצד ה'בשן' דקלקול שהיה בו מדרגה של 'כפל' כמו "מערת המכפלה" שכפולה בזוגות וכפולה בקומות (עירובין נג, א)[יד].

מדרגת הכפלות מתראה גם באכילת מצות בליל פסח, מדאורייתא נצטווינו לאכול כזית מצה ותו לא, אבל למעשה אנו אוכלים כמה וכמה כזיתים; במוציא מצה, בכורך ובאפיקומן, הרי לנו שגם באכילת מצה מתגלה ההכפלה של האכילה.

שורש הכוח של ההכפלה שיונק ממנו עוג הוא בבחינת 'עוגות מצות', אבל מצד הקלקול יש בו בעיקר בחינה של גנב שמשלם כפל כיון ש"כביכול עשה עין של מעלה כאילו אינה רואה ואוזן של מעלה כאילו אינה שומעת" (ב"ק עט, ב (טו).

יאיר בן מנשה - תיקון הכפילות ביוסף, הארה שמתקנת את הגנב וכפל

לפי זה מתבאר נפלא שיאיר בן מנשה זכה בחלקו של 'עוג מלך הבשן' כיון שתפיסת הכפילות מתגלה ביוסף שמשבט אחד הפך להיות שני שבטים, יתר על כן בנו 'מנשה' יש בו האותיות 'משנה' - כפל והוא עצמו נחלק לשני חצאים עד שחצי שבט המנשי נטלו מעבר לירדן[טז].

מדוקדק אם כן מאוד שכנסת ישראל טיהרו[יז] את תפיסת הכפילות שבאה בעוג ממדרגת הגנב שחיובו הוא כפל, על ידי ששבט מנשה שמגלה את הכפילות דקדושה מקבל את חלקו של עוג מלך הבשן.

וביותר, עיקר סיבת ירושת שני המטות וחצי המטה מעבר לירדן הוא מחמת ש"והנה המקום מקום מרעה" (במדבר לב, א), אותו מקום מרעה וכפילות של אכילה הוא זה שגרם להם לרשת מעבר לירדן ובכך לתקן את כח האכילה והכפילות דקלקול שינק בשורשו מה'עוגות מצות' של אברהם שהיה בהם טעם ה'מן' וה'כפילות'.

עומק הדברים, בפרטות יאיר בן מנשה קיבל את ה'בשן' לחלקו, ובו חל עיקר נקודת התיקון; 'יאיר' מלשון 'הארה' הפך הגנב שחייב כפל כיון ש"עשה עין של מעלה כאילו אינה רואה" (ב"ק עט, ב) מעשיו של הגנב נעשים בהחבא ובהסתרה וזה עומק יניקתו של עוג מה'כפילות' של הגנב כמו שהוזכר. כאשר

[יד] וכן מצינו שהיה ארכו של עוג כפול מרחבו כמו שאומר הרמב"ן (ב"ב ק, א) "ואני מצאתי בהגדת אלה הדברים רבה אמר ר"ש בן לקיש מנוול היה עוג מלך הבשן אע"פ שהיה גבוה שהיה ארכו תשע אמות ורחבו ארבע אמות והרי רחבו קרוב למחצית ארכו שאין בריות בני אדם כן ארכו של אדם שלש אמות ורחבו אמה שליש ארכו ועוג לא היה כן אלא רחבו ארבע אמות קרוב לחצי ארכו הוי שבריה מנוולת משונה מן הבריות".

[טו] "שאלו תלמידיו את רבן יוחנן בן זכאי מפני מה החמירה תורה בגנב יותר מגזלן אמר להן זה השוה כבוד עבד לכבוד קונו וזה לא השוה כבוד עבד לכבוד קונו כביכול עשה עין של מטה כאילו אינה רואה ואוזן של מטה כאילו אינה שומעת שנאמר (ישעיהו כט, טו) הוי המעמיקים מה' לסתיר עצה והיה במחשך מעשיהם וגו' וכתיב (תהלים צד, ז) ויאמרו לא יראה יה ולא יבין אלהי יעקב וכתיב (יחזקאל ט, ט) כי [אמרו] עזב ה' את הארץ ואין ה' רואה" ובמכילתא (שמות כב, ו) נאמר "עין של מעלה וכו' ואוזן של מעלה".

[טז] יש חילוק בין הכפלה לשתיים לזה שנחלק לשתיים, אבל שורש הדברים הוא אחד.

[יז] ע"פ לשון הגמרא "עמון ומואב טהרו בסיחון" (גיטין לח, א).

חלקו של עוג חוזר ונכנס לקדושה, אז מתגלה שהכח של 'כפילות' לא בא באופן של הסתרה אלא במדרגה של הארה, 'יאיר' - היפך הכיסוי, היפך ההעלם.

אדרעי, זרוע, נזקי אדם ובהמה

נתבונן ביתר עומק, נאמר בלשון הפסוק (דברים ג, א) "ונפן ונעל דרך הבשן ויצא עוג מלך הבשן לקראתנו הוא וכל עמו למלחמה אדרעי" ובהמשך (שם ג, י) "כל ערי הבשן וכל הגלעד וכל הבשן עד סלכה ואדרעי ערי ממלכת עוג בבשן", כלומר בתוך חלקי ה'בשן' נמצא מקום ששמו 'אדרעי' - "מלכות קשה ומקום קשה" (ילקוט שמעוני דברים, א, רמז תתא[ח]). 'אדרעי' קרובה למילה 'דרעא' בארמית שהוא זרוע[ט].

הזכרנו שבמדרגתו של 'עוג' יש את ה'בשן' דקלקול שיונק את כח הקלקול מ'כפל' דגנב; בפרטות יותר, אחד מארבעה אבות נזיקין הוא ה'שן' שמתגלה ב'בשן' שן דקלקול, לאדם המזיק אין דין של ארבעה אבות נזיקין, אין הפרש אם האדם הזיק בידו או בשינו "אדם מועד לעולם" (ב"ק כו, א) וכל דיניו שוים זה הגדרה של 'אדם'; מאידך, 'שור' נחלק לג' אבות נזיקין: קרן, שן ורגל, כוונתו להזיק, יש הנאה להזיקו, דרכו להזיק, אבל ב'אדם' אין מציאות של חלוקה.

הזכרנו לעיל ש'בשן' הוא במדרגת בהמות וכן הוא 'ב' שן' כיון שמתגלה בו כח ה'שן', לפי זה מדרגת 'עוג מלך הבשן' הוא מזיק של שן בהמה. ההגדרה ברורה לפיכך היא: 'עוג' נופל ממדרגת אדם למדרגת בהמה. בכללות, למקום מרעה הבהמות. ובפרטות, למדרגת המזיק והקלקול של שן בהמה.

כמו שנאמר בשבט דן (דברים לג, כב) "דן גור אריה יזנק מן הבשן", ויש שמפרשים שהיה כמו האריה שמזנק להזיק מן ה'בשן'[כ]; הרי לנו שמתראה ב'בשן' דקלקול אב המזיק 'שן' שבבהמות ולא רק המרעה השמן וטוב לבהמות שיש ב'בשן'.

גילוי בשן וכיסוי בעפר

מאוד ברור לפי זה מאמר הגמרא (ב"ק ג, א) "ובער זו השן וכן הוא אומר (מלכים א יד, י) כאשר יבער הגלל עד תומו" וברש"י "הגלל - היינו שן שפעמים מגולה ופעמים מכוסה וכתיב ביה יבער", 'גלל' לשון 'גילוי'; כאשר הפה פתוח השן מתגלה וכשהפה סתום השן מכוסה, עומק יניקתו של 'עוג מלך הבשן' בא מבחינת הכפל של האכילה כאשר הפה פתוח והשן מגולה ומזיקה, אבל כאשר הוא לוקח את הדבר באופן של "מחתה פיה ואמרה לא פעלתי און" (משלי ל, כ), כלומר, סוגרת את פיה מלשון "להמחות את הדבר" אז נתפס ה'שן דקלקול' מצד נקודת ההעלם והכיסוי.

ולהיפך, נאמר בדברי תורה (קידושין ל, ב) "ושננתם לבניך (דברים ו, ז), שיהיו דברי תורה מחודדין בפיך שאם ישאלך אדם אל תגמגם אלא תאמר לו מיד", 'ושננתם' מלשון 'שן' - שנון, דיבור מחודד לא בא מחיתוך השפתיים אלא מן השיניים עד "שיהיו דברי תורה

[ח] "את סיחון אלו לא היה סיחון קשה ושרוי בחשבון, קשה היה שהמדינה קשה, ואלו לא היתה מדינה קשה וסיחון שרוי בתורה, קשה היה שהמלך קשה, עאכ"ו שהמלך קשה והמדינה קשה. ואת עוג מלך הבשן אלו לא היה עוג קשה ושרוי בעשתרות, קשה היה שהמדינה קשה, ואלו לא היתה המדינה קשה ועוג שרוי בה, קשה היה שהמלך קשה, עאכ"ו שהמלך קשה והמדינה קשה. (ו) בעשתרות שהיה קשה כעשתרות. אדרעי זה מקום המלכות".

[ט] בקהלת יעקב (ערך סי') "סיחון ועוג היה להם אחיזה ביד שמאל שבו י"ד פרקין, י"ד אותיות כוז"ו במוכס"ז כוז"ו גימטריא סיחון עוג, וזה שאמר הקדוש ברוך הוא למשה (דברים ג', ב') אל תירא אותו כי בידך נתתי אותו, ביד שמאל שבו ג' שמות כוז"ו במוכס"ז כוז"ו גימטריא סיחון עוג".

[כ] "ולדן אמר דן גור אריה וגו' - המשילו לגור אריה לרוב גבורתו שידלג מן הר הבשן כשיראה הטרף. וכן היה דבר שמשון שהיה משבט דן (ראה שו' יג , כד - כה) , שהוא לבדו היה קם על הפלשתים להרגם (ראה שו' יד , יט; טו , ח). או אמר זה על שבט דן בהלחמם על לשם ולכדוה , כמו שנזכר בספר יהושע (ראה יהו' יט , מז)" (רלב"ג דברים לג, כב).

מחודדין בפיך". חידוד ושינון מתגלה באופן שהשיניים גלויות, אבל ב'עוג מלך הבשן' שיש בו נפילה ממדרגת אדם לבהמה, חסר בו כח הדיבור כיון שאיבד את מעלת האדם המדבר, על כן מתגלה בו 'שן דקלקול' באופן של כיסוי אבל ב'שן דתיקון' אדרבא מתגלה ה'חידוד' וה'שינון' שנובעים מ'גילוי השן' עד "שיהיו דברי תורה מחודדין בפיך".

על דרך רמז, כיסוי הדם הוא בעפר, כמו שנאמר (ויקרא יז, יג) "וכסהו בעפר"[כא], 'בעפר' גימט' 'בשן': כלומר, הכיסוי שמתגלה ב'בשן' כמו שהוזכר הוא במדרגת 'בעפר'. כאשר אדם מת, חלק ממנהג ישראל הוא להשים על גבי פיו חתיכת עפר, על ידי העפר מכסים את כוח הדיבור. זה נקרא 'בשן', הכח שנופל ממדרגת השנון והחידוד שמתגלה בפה ובשיניים המגולות לכיסוי 'בעפר' עד שנסתם כח הדיבור של האדם וירד למדרגת בהמה וקלקול.

רפואה של אברהם, ענקים רפאים מכסים את החמה, מיכלא דאסוותא

"זה לעומת זה עשה האלקים" (קהלת ז, יד), עוג מלך הבשן הוא צד הקלקול שעומד כנגד צד התיקון שמתראה באברהם אבינו כמו שהזכרנו את דברי הגמרא שעל כן חשש משה מפניו שמא "יעמוד לו זכות של אברהם אבינו" (נדה סא, א), עומק הדברים לפי מה שנתבאר השתא: מצד מדרגתו של אברהם אבינו מתגלה כח של רפואה כמו שאומרת הגמרא (ב"ב טז, ב) "אבן טובה היתה תלויה בצווארו של אברהם אבינו שכל חולה הרואה אותו מיד מתרפא, ובשעה שנפטר אברהם אבינו מן העולם תלאה הקדוש ברוך הוא בגלגל חמה. אמר אביי, היינו דאמרי אינשי אידלי יומא אידלי קצירא".

עוג מלך הבשן היה "מיתר הרפאים" (דברים ג, יא) וה"ענקים" (במדבר יג, לג) שהם "עונקים גלגל חמה"[כב] (ב"ר כו, ז) מלשון "ענקים לגרגרותך" (משלי א, ט), כנגד אותו כח הרפואה דתיקון שהיה תלוי כענק על צווארו של אברהם אבינו עומדים ה'רפאים' ועוג דקלקול עד שהם נקראים 'ענקים' שמכסים את החמה שתלוי בה כח הרפואה דתיקון של אברהם, בהם מתגלה הפך ה"שמש צדקה ומרפא בכנפיה" (מלאכי ג, כ), זה לעומת זה - עוג לעומת אברהם.

נתבונן ביתר עומק; אותה זכות שחשש משה שהיא עומדת לעוג מלך הבשן, היתה הבשורה שבישר לאברהם שלוט נשבה ועל כן נקרא שמו 'עוג' על שם ה'עוגות מצות' שהיו מונחים לפני אברהם באותו הזמן, וה'מצה' נקראת "מיכלא דמיהמנותא" מאכל האמונה ו"מיכלא דאסוותא" (זוהר ח"ב קפג, ב[כג]) מלשון רפואה, מאותו כח של רפואה המתגלה באברהם ובמצה שהיא "מיכלא דאסוותא" רוצה 'עוג' שנשאר "מיתר הרפאים" לקבל את כוחו.

זהו שנאמר "ויבא הפליט" (בראשית יד, יג) שנפלט ממדרגת הקלקול של יתר הרפאים שנהרגו על ידי אמרפל וחביריו (תנחומא חקת,

[כא] הגמרא (חולין פח, א) דנה אם דווקא עפר או לאו דווקא עפר, אבל בקרא מפורש וכסהו בעפר.

[כב] "ענקים. רבנן ורבי אחא, רבנן אמרו: שהיו מרבים ענקים על גבי ענקים (פירש תכשיטין). רבי אחא אמר: שהיו עונקים גלגל חמה ואומרים: הורד לנו גשמים".

[כג] "מאי טעמא, בגין יקרא דההוא נהמא דאתקרי מצה, השתא דזכו ישראל לנהמא עלאה יתיר, לא יאות הוה לאתבטלא חמץ ולא אתחזיא כלל, ואמאי קרבנא דא חמץ הוה, דכתיב סלת תהיינה חמץ תאפינה, ותו דהשתא ביומא דא אתבטל יצר הרע, ואורייתא דאתקרי חירו אשתכחת. אלא למלכא דהוה ליה בר יחידאי וחלש, יומא חד הוה תאיב למיכל, אמרו ייכול בריה דמלכא (ס"א מיכלא דאסוותא) אסוותא דא, ועד דייכול ליה לא ישתכח מיכלא ומזונא אחרא בביתא, עבדו הכי, כיון דאכל ההוא אסוותא, אמר מכאן ולהלאה ייכול כל מה דאיהו תאיב, ולא יכיל לנזקא ליה. כך כד נפקו ישראל ממצרים, לא הוי ידעי עיקרא ורזא דמהימנותא, אמר קודשא בריך הוא, יטעמון ישראל אסוותא, ועד דייכלון אסוותא דא לא אתחזי להון מיכלא אחרא, כיון דאכלו מצה דאיהי אסוותא, למיעל ולמנדע ברזא דמהימנותא, אמר קודשא בריך הוא, מכאן ולהלאה אתחזי לון חמץ, וייכלון ליה, דהא לא יכיל לנזקא לון, וכל שכן דביומא דשבועות אזדמן נהמא עלאה, דאיהו אסוותא בכלא".

כה[כד]), בעומק הוא יונק את כוחו מ"מיכלא דאסוותא" וה'רפואה', אבל 'עוג' רוצה להפוך את כח תיקון הרפואה ל'רפאים' דקלקול עד שהוא מנסה לכסות את כח הרפואה בבחינת "מעניקים חמה בקומתן"[כה].

מצינו בתורה שהשמש מרפאת, אצל יעקב אבינו שלאחר מלחמתו עם שרו של עשו נאמר (בראשית לב, לב) "ויזרח לו השמש וכו' והוא צלע על ירכו" ופירש רש"י "ומדרש אגדה, ויזרח לו לצרכו, לרפאות את צלעתו, כמה דתימא (מלאכי ג) שמש צדקה ומרפא בכנפיה", כח השמש מרפא את הרגליים שהם בחינת הבנים.

עם כח הרפואה שתלויה בשמש רצה 'עוג' שאברהם יציל את לוט משביו ומשם דווקא הוא חשב לקבל את כוחו; יש פעמים ש'לוט' נקרא 'בן אחיו' של אברהם ויש פעמים שהוא נקרא 'בנו' של אברהם כי בן אחיו הוא כמו בנו[כו], "ברא כרעא דאבוהא" (עירובין ע, ב), כח ההצלה של לוט על ידי אברהם אבינו מתגלה על ידי הרפואה שתלויה בשמש.

ובעומק יותר, גם בפעם השניה ניצל לוט מכח השמש, כיון שאותם שלושת המלאכים שבאו לאברהם "כחום היום" (בראשית יח, א) לאחר הברית מילה, נשלחו אחר כך להציל את לוט מהפיכת סדום; מתוך אותה מדרגה של "שמש צדקה ומרפא בכנפיה" (מלאכי ג, כ) באו המלאכים לאברהם "כחום היום" ורפאו אותו ממילתו ומכח אותה הרפואה שתלויה בחמה הם הלכו להציל את לוט בן אחיו משורש אותה ההארה, הפך הכפל והכיסוי של עוג מלך הבשן, המעלים את השמש ומסתיר את האורה ו"עושה עין של מעלה כאילו אינה רואה".

זה מה שאמרו המלאכים ללוט ואשתו "אל תבט אחריך" (בראשית יט, יז), הפנים זה הארה של יום והאחור נקרא לילה, האור וכיסויו מתגלה בנפש ובזמן: בזמן זה יום ולילה ובנפש זה פנים ואחור. כוונת הדברים שאומרים המלאכים ללוט "אל תבט אחריך" בעומק הוא; שכעת 'לוט' לא שייך למדרגת הלילה אלא למדרגת היום ומתוך הארה זו באה הרפואה וההצלה של לוט, הן בפעם הראשונה שהצילו אברהם משביו והן בפעם השניה שהוציאו אותו המלאכים מסדום, בשני המקרים זה חל ב'פסח' שבו "ולילה כיום יאיר" (תהלים קלט, יב) ועל כן "אל תבט אחריך" כי אין לילה יש רק הארה של יום.

גילוי הכפל וכיסוי בתוך כיסוי

עוג נקרא 'פליט' "ויבא הפליט ויגד לאברהם העברי" (בראשית יד, יג) 'פליט' נוטריקון 'פה לוט',

[כד] "אל תירא אותו שלא עמד גבור בעולם קשה הימנו שנאמר (שם כ) כי רק עוג מלך הבשן נשאר מיתר הרפאים והוא נשאר מאותן הגבורים שהרגו אמרפל וחביריו שנאמר (בראשית יד) ויכו את רפאים בעשתרות קרנים וזה פסולת שלהם כפריצי זתים הפליטים מתוך הגפת שנאמר (שם) ויבא הפליט ויגד לאברם וגו' זה עוג וכאן עשה אותו שיריים שנאמר (יהושע יג) והוא נשאר מיתר הרפאים וכונתו היתה שיצא אברהם ויהרג נתן לו הקדוש ב"ה שכר רגליו והיה כל אותן שנים וגבה ממנו עד שנפל ביד בניו כשבא משה לעשות מלחמה עמו נתירא ממנו אמר אני בן ק"כ שנה וזה מיתר חמש מאות אלולי שהיה לו זכות לא חיה כל השנים אלו א"ל הקדוש ברוך הוא למשה אל תירא אותו כי בידך נתתי אותו אתה בידך תהרגהו ועשית לו כאשר עשית לסיחון".

[כה] כדי להבין את הדברים במעט, יש להביא את דברי האריז"ל (ספר הליקוטים, דברים א) "סיחון, לשון סייחין ועגלים. והוא קליפת חמור, והוא סוד ערלה שעל הברית. ועוג, הוא סוד עור הפריעה המעכב הברית. וזהו עג עוגה, והיא קליפה קשה, הגם כי היא דקה יותר קרובה לקדושה. ואלו הם סוד שני מלכי האמורי הוא היסוד, כמ"ש רז"ל ב' וג' גרגרים בראש אמיר". ובקהלת יעקב (ערך סי) "סיחון מלך האמורי לשון סייחים ועגלים והוא קליפת חמור, והוא הערלה שעל הברית, ועוג הוא העור הפריעה מהרב ז"ל הובא בשל"ה פרשת ואתחנן, ועיין בערך אמורי שביארתי דשכם וחמור היה גם כן קליפת אלו, חמור קליפת סיחון שכם קליפת עוג, ועוג הוא עור הפריעה והיא אינה נזרקת ואינה נחתכת רק כופין אותו על הברית למעלה, ומגלין שסוד קליפות נוגה היא קליפה על המלכות שהוא העטרה, ואנו מעלין אותו למעלה ליסוד ועלייתו הוא ביטולו, שעל ידי הרע נופל למטה והטוב שבו נאחז ביסוד, ועל כן ניתן שכם ליוסף, וארץ עוג לבני מנשה בן יוסף, ועיין בערך אמורי שהארכתי, ועל כן נקרא עוג הפליט, כמו שאמר (בראשית יד, יג) ויבא הפליט ויגד לאברם, שהוא סוד עור הפריעה שנפלטת ואינה נחתכת ונתעלה אל היסוד".

[כו] "קלסתר פנים של אברהם ולוט היו דומה זה לזה, לפיכך אמר לו אברהם אנשים אחים אנחנו" (ב"ר מא, ו).

עומק הדבר שעוג בא להציל את לוט מצד הקלקול, כיון ש'לוט' מלשון קללה כמו "לייט עליה" (ברכות כט, א) וזה הוא מדרגת לילה, כמו שנאמר בתורה (בראשית יב, ג) "ומקללך אאר", קללה זה "ארור" (בראשית ט, כה) כמו "לכה ארה לי" (במדבר כב, ו) בבלק, 'ארה' מלשון שהוא מפיל את האור ללילה ועל כן הלילה נקרא 'אור' כמו "אור לארבעה עשר" (פסחים ב, א), מדרגת הלילה זה אור שנופל והופך להיות מצד הקלקול 'ארה'.

עוג בא לבשר את אברהם מצד הקלקול כדי להציל את לוט, עומק הבשורה שלו באה לגלות שיש כאן 'לייט' ומציאות של כיסוי והסתר פנים, זה שורש כוחו של 'עוג' כמו שהוזכר מה'כפל' דגנב ש"עושה עין של מעלה אינה רואה" (ב"ק עט, ב), אבל מתגלה באברהם התיקון של ה'כפל' במערת המכפלה "שכפולה בזוגות וכפולה בקומה" (עירובין נג, א), עד שמתגלה שאפילו בזמן המיתה שאין לך חושך גדול מזמן המות, גם שם מתגלה אצל אברהם ההכפלה דתיקון של הקומה.

שורש כח ההכפלה דקדושה נמצא בהכפלת השם אצל הצדיקים: "משה משה, אברהם אברהם, יעקב יעקב, שמואל שמואל לשון חבה וזרוז" (במדב"ר יד, כ), כמו שאומרים חז"ל (תנחומא שמות יח) "כל מי שנכפל שמו הוא בשני עולמות"[כז] בצדיקים הללו מתראה הנשמה למטה ושורש הנשמה למעלה, מי ששורש נשמתו נקשרת בגילוי לנשמתו למטה אז השם שלו מוכפל, זה עומק המדרגה שנאמר "כפולה בקומות", ברור לכל בר דעת שאין במערת המכפלה סתם בנין של קומות, אלא מתגלה שהוא מקושר לחלקו העליון שנמצא למעלה, זה 'כפל דקדושה', זו מדרגתו של אברהם אבינו ושל כל מי שנקבר במערת המכפלה.

לעומת כך, עומד עוג בקומתו הגבוהה ומסתיר את החמה, אין כאן תיקון וגילוי של העליונים אלא כיסוי והעלם שלהם. "זה לעומת זה" כפי שאצל אברהם ה'הכפלה' מגלה את הקדושה כך אצל 'עוג' יש כיסוי כפול, כמו שלדינא צריך לכסות תפילין בשני כיסויין (ברכות כה, ב) ואם נפל על הארץ רחמנא ליצלן בפחות מב' כיסויין צריך לצום, אבל כשיש שני כיסויין זה נקרא 'מכוסה'. מעין מה שנאמר בשאול המלך שכיסה את עצמו כאשר עשה את צרכיו "גדר לפנים מגדר" (ברכות סב, ב), מערה לפנים מערה. וכן בלשון אחרת מצינו "חותם בתוך חותם" (עבודה זרה לא, ב) יסוד הדברים אחד הוא 'כיסוי בתוך כיסוי' וזה כח ההכפלה דקלקול שנתגלה אצל 'עוג'[כח] הפך מדרגתו של אברהם אבינו שנקרא "אברהם, אברהם" (בראשית כב, יא) עד שהשורש העליון של ההארה מתגלה במציאות התחתונה ומתחברים אהדדי.

בהמות בהררי אלף, כח האחדות

נתבאר עד השתא, שמצד מדרגתו של אברהם אבינו מתגלה ה'כפל' דתיקון ומצד התחתון מתגלה המדרגה של עוג מלך הבשן ב'כפל' דקלקול עד שזה חוזר ונתקן על ידי שנים וחצי שבטים שלקחו חלקם מעבר לירדן

[כז] "רבי אבא בר כהנא אמר כל מי שנכפל שמו הוא בשני עולמות נח נח אברהם אברהם יעקב יעקב משה משה שמואל שמואל פרץ פרץ אמר לו והרי כתיב אלה תולדות תרח תרח אמר להם אף הוא יש לו חלק בשני עולמות ולא נאסף אבינו אברהם עד שנתבשר שעשה תרח עביו תשובה שנאמר (בראשית טו) ואתה תבוא אל אבותיך בשלום אמר אברהם לפני הקב"ה רבש"ע כל מה שסגלתי מעשים טובים בעולם הזה אני הולך אצל אבותי בשרו הקב"ה חייך שעשה אביך תשובה לפיכך נכפל שמו". ובזוהר (ח"א ס, א) "כל צדיק וצדיק די בעלמא אית ליה תרין רוחין, רוחא חד בעלמא דין ורוחא חד בעלמא דאתי, והכי תשכח בכלהו צדיקי, משה משה, יעקב יעקב, אברהם אברהם, שמואל שמואל".

[כח] כמו שהוזכרו לעיל דברי האריז"ל (ספר הליקוטים, דברים א) "סיחון, לשון סייחין ועגלים. והוא קליפת חמור, והוא סוד ערלה שעל הברית. ועוג, הוא סוד עור הפריעה המעכב הברית. וזהו עג עוגה, והיא קליפה קשה, הגם כי היא דקה יותר קרובה לקדושה. ואלו הם סוד שני מלכי האמורי הוא היסוד, כמ"ש רז"ל ב' וג' גרגרים בראש אמיר" אלו הם שני הכיסויים.

מזרחה כיון שהמקום מקום מרעה שמן וטוב לבהמות.

האדם הוא מדרגה עליונה ואילו הבהמה היא מדרגה תחתונה ומקולקלת, ו'עוג' ירד ממדרגת אדם לבחינת בהמה כמו שהוזכר לעיל. אבל כמו שהרחיבו רבותינו הרבה בפרט בתורת חב"ד[כט], יש את המדרגה העליונה של הבהמות שנקראת כידוע "בהמות בהררי אלף" (תהלים נ, י) - הביטול העליון בבחינת "ואני בער ולא אדע בהמות הייתי עמך" (שם עג, כב) שלמעלה ממדרגת אדם, זה אור שעתיד להתגלות לעתיד לבא מדרגת "בני אדם שהן ערומין בדעת ומשימים עצמם כבהמה"[ל] (חולין ה, ב).

מדרגה זו של "בהמות בהררי אלף" לענייננו דידן הוא 'הר הבשן' שיש בו מקום שמן וטוב למרעה ומאכל, בעומק מתגלה כאן מדרגת ה'בהמה שלעתיד לבא'. הדברים מקבילים למה שהוזכר לעיל 'בשן' ראשי תיבות נ' ש'ערי ב'ינה, ובגמרא (ראש השנה כא, ב) "נ' שערי בינה נבראו בעולם וכולן ניתנו למשה חסר אחד שנאמר (תהלים ח, ו) ותחסרהו מעט מאלהים (קהלת יב, י)". בפשוטו משה רבינו לא קיבל שער 'אחד' שהוא שער הנו"ן; אבל בעומק, כוונת הדבר שנחסר לו כח האחדות שמחבר את כל השערים, מצד אחד זה נקרא 'שער החמישים' ומאידך זה נקרא "שער אחד" שמתגלה בו סוד האחד, כל השערים נהיים אחד כאשר מתגלה שער הנו"ן כמו שהוזכר בתחילת דברינו ש"הוי' הוא אלקים אין עוד מלבדו" גימט' 'בשן', 'נ' ש'ערי ב'ינה.

לפי זה, מתבאר שמדרגת "בהמות בהררי אלף" אין זה רק מלשון המספר של אלף, אלא מלשון א' שהכל חוזר בחזרה ומתחבר לאחד. נמצא שבעומק מתגלה ב'בשן' ה"בהמות בהררי אלף" שהוא שורש המאכל העליון בבחינת 'אלף' שהוא 'אחד'.

זה מה שהזכרנו בסמוך, "אברהם אברהם פסיק טעמא, משה משה לא פסיק טעמא" (זוהר ח"א קכ, א)[לא], יש עליון ויש תחתון אבל מדרגתו של משה רבינו ש"אחיד בשמיא ובארעא" עד ששני הכוחות מחוברים יחד. זהו שאמר משה "ואשב בהר ארבעים יום וארבעים לילה, לחם לא אכלתי ומים לא שתיתי" (דברים ט, ט), אם הוא היה נשאר במחנה הוא היה אוכל מן, וגם על זה הוא אומר "לחם לא אכלתי" כלומר גם אותו "לחם מן השמים" (שמות טז, ד) לא אכל משה רבינו בהר. וכן ביום הכיפורים אין אנו אוכלים מאכל גשמי, אלא כמו שאומרים רבותינו ז"ל אנו ניזונים מהאור העליון[לב].

[כט] לדוגמא, תניא פי"ח: "ולכן כל ישראל אפילו הנשים ועמי הארץ הם מאמינים בה' שהאמונה היא למעלה מן הדעת וההשג' כי פתי יאמין לכל דבר וערום יבין וגו' ולגבי הקב"ה שהוא למעלה מן השכל והדעת ולית מחשבה תפיסא ביה כלל הכל כפתיים אצלו ית' כדכתיב ואני בער ולא אדע בהמות הייתי עמך ואני תמיד עמך וגו' כלומר שבזה שאני בער ובהמות אני תמיד עמך ולכן אפי' קל שבקלים ופושעי ישראל מוסרים נפשם על קדושת ה' על הרוב וסובלים עינוים קשים שלא לכפור בה' אחד ואף אם הם בורים ועמי הארץ ואין יודעים גדולת ה'. וגם במעט שיודעים אין מתבונני' כלל ואין מוסרי' נפשם מחמת דעת והתבוננות בה' כלל. אלא בלי שום דעת והתבוננות רק כאלו הוא דבר שאי אפשר כלל לכפור בה' אחד בלי שום טעם וטענה ומענה כלל והיינו משום שה' אחד מאיר ומחיה כל הנפש ע"י התלבשותו בבחי' חכמה שבה שהיא למעלה מן הדעת והשכל המושג ומובן".

[ל] "אדם ובהמה תושיע ה' ואמר רב יהודה אמר רב אלו בני אדם שהן ערומין בדעת ומשימין עצמן כבהמה".

[לא] "ויקרא אליו מלאך יהו"ה וגו', פסיק טעמא בגוויהו, דלאו אברהם בתראה כקדמאה, בתראה שלים קדמאה לא שלים, כגוונא דא שמואל שמואל, בתראה שלים קדמאה לא שלים, בתראה נביא, קדמאה לא נביא, אבל משה משה לא פסיק, בגין דמיומא דאתייליד לא אעדי מניה שכינתא" (זוהר ח"א קכ, א).

[לב] "אבל העה"ב דוגמת יה"כ ששבה אל אמה ואז צדיקים יושבים ועטרותיהן בראשיהן (ברכות י"ז א') עטרת בעלה ואז אין בו לא אכילה ולא שתיה ולא פ"ו כו' כמו ביה"כ דרגא דבינה כמ"ש בתיקונים שאז היא בסוד תגא עטרה בראש וכל המשתמש בתגא חלף שאין שימוש כשמלכות בראש בעלה ואין נשמות חדשות לכן אין בו אכילה כו'. וז"ס וארעא אתבטלת ונשאר בינה בלבד שכלם בקרבה נעלמים וז"ש דאתתקף בלחודוהי כמ"ש לקמן (בסוף הס"ד) ונשגב ה' לבדו (ישעיה ב') ר"ל בינה לבד ביום ההוא שהוא יום השביעי יום שכלו שבת כו' וכל שלמטה ממנה אתחריב כנ"ל והוא כל זמן שליטת יום השביעי שהוא מלכות שחוזרת לשרשה ומלכות היא שעה כנ"ל ובה י"ב מזלות י"ב שעות ולכן כל י"ב שעות יהי' חרב".

לפי זה יש שלושה סוגי מאכלים: יש מאכל כפשוטו "לחם מן הארץ" (תהלים קד, יד), יש מאכל רוחני שנקרא "לחם מן השמים" - מן ויש מאכל עליון שנמצא בשורשו שהוא במדרגת "לכו לחמו בלחמי" (משלי ט, ה) 'לחמה של תורה'.

"לא ניתנה תורה אלא לאוכלי המן" ה'מן' בא ונמשך מהזיו וההארה של התורה, אבל בעולם העליון במדרגת גן עדן יש רק אכילתה של תורה, ואת המדרגה הזו משה רבינו אכל בעלייתו להר ארבעים יום וארבעים לילה. זה בחינת "בהמות בהררי אלף" שאוכלים את ה'אחד', במקום הזה אין ה'שן' באה במדרגת מזיק להפך 'שן' המזיק עתידה להיתקן כמו שנאמר (תהלים ג, ח) "שיני רשעים שברת"[לג], ובזה מתגלה ה'שן' מכיסויו בבחינת "ושננתם לבניך שיהיו דברי תורה מחודדים בפיך" כמו שהוזכר לעיל, למעלה אין לועסים וטוחנים עם השן את המאכל אלא מתגלים הדברי תורה באופן של חידוד - שהוא מלשון 'חד'. דבר שהוא שנים מתחככים זה בזה, אבל דבר שהוא 'אחד' הוא 'שנון' ומחודד, במדרגה העליונה לא מתגלה ה'בשן' באופן של ב' שן, אלא מתגלה בעומק "שיהיו דברי תורה מחודדין בפיך", היא מדרגת "בהמות בהררי אלף" לא ב' שן אלא שן א', זה מדרגת האור של ה'בשן' ועומק נקודת התיקון שמתגלה כאשר היא חוזרת ומתעלה לשרשה העליון.

הר הבית - הר בשן, קרבן, בהמות בהררי אלף בבית השלישי

לפי זה יתבאר הענין שנאמר במתן תורה ש"גם הצאן והבקר אל ירעו אל מול ההר ההוא" (שמות לד, ג), בפשוטו צריך להזהיר את ישראל שלא יעלו הבהמות להר ויבזו אותו, אבל יש לבאר ביתר עומק: הזכרנו כבר ש'הר הבשן' הוא מקום שיש בו ריבוי של בהמות, אבל בתהלים (סח, טז) נאמר "הר אלקים הר בשן, הר גבננים הר בשן" ומבאר במצודת דוד "הר גבנונים וגו' - הר בית ה' שהוא מקטני ההרים הוא לכם הר בשן כי זכות המקדש עומדת לכם ורועה אתכם כהר בשן שהוא מקום מרעה" ויש שפירשו שהוא מחמת שבהר בית ה' יש ריבוי של בהמות שבאות לקרבן[לד].

'הר הבשן' הוא מקום מרעה של בהמות, במדרגה מסוימת זה הר סיני שעליו נתנה תורה "הר אלקים הר בשן" ובו נאמר "גם הצאן והבקר אל ירעו אל מול ההר ההוא" ו"במשך היובל המה יעלו בהר" (שמות יט, יג), ויש מדרגת תורה שמתגלה בבית המקדש "כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים" (ישעיה ב, ג) והוא 'הר הבשן' דווקא מחמת שהבהמות עולים לבית המקדש.

נמצא כאן דבר והיפוכו, 'הר בשן' במדרגת 'הר סיני' אין עולים בו בהמות אבל ב'הר המוריה' שנקרא 'הר בשן' בדווקא עולים בו בהמות.

ביאור הענין כך הוא: להר סיני נאסר העליה של אדם ושל בהמה, ורק משה רבינו שנאמר בו "משה משה לא פסיק טעמא" נאמר בו "ומשה עלה אל האלקים" (שמות יט, ג) כיון שהוא מחובר למעלה ולמטה. אבל ב'הר המוריה' שמתגלה בו האור דלעתיד לבא "תל תלפיות - תל שכל פיות פונות בו" (ברכות ל, א) וכמו שנאמר בנביא כמה וכמה פעמים שעתידים כל הגויים לעלות לשם בו מתגלה כפשוטו

[לג] ובגמרא (ברכות נד, ב) "אבן שבקש עוג מלך הבשן לזרוק על ישראל גמרא גמירי לה אמר מחנה ישראל כמה הוי תלתא פרסי איזיל ואיעקר טורא בר תלתא פרסי ואישדי עלייהו ואיקטלינהו אזל עקר טורא בר תלתא פרסי ואייתי על רישיה ואייתי קודשא בריך הוא עליה קמצי ונקבוה ונחית בצואריה הוה בעי למשלפה משכי שיניה להאי גיסא ולהאי גיסא ולא מצי למשלפה והיינו דכתיב (תהלים ג, ח)שני רשעים שברת וכדר' שמעון בן לקיש דא"ר שמעון בן לקיש מאי דכתיב שני רשעים שברת אל תקרי שברת אלא שרבבת משה כמה הוה עשר אמות שקיל נרגא בר עשר אמין שוור עשר אמין ומחייה בקרסוליה וקטליה".

[לד] מעין זה במדרש זוטא (שיר השירים א) "שבעים שמות נקראה ירושלים וכו' נקראה בשן שנאמר הר גבנונים הר בשן".

מדרגת הבהמות שעולים לבחינת אדם. "נפש כי תקריב" (ויקרא ב, א) ואומר הרמב"ן (ויקרא א, ט) שמתגלה בבית המקדש - מה שראוי לעשות לאדם נעשה בבהמה[לה] ובלשון אחרת הבהמה עולה ומתקרבת למדרגת האדם. 'קרבן' גימט' 'בשן', כל עבודת בית המקדש שיסודו היא עבודת הקרבנות מתראה ב'בשן'; בפשוטו יש את ה'קרבן' שהוא הבהמה הקריבה שעולה על גבי המזבח עד שנקרא בלשון חז"ל "אכילת מזבח" (לדוג' זבחים יג, ב). ויש בזה ב' שן - ב' אכילות: אש שיורדת מהשמים ורבוצה כארי בבית ראשון בבחינת מה שנאמר "דן גור אריה יזנק מן הבשן" (דברים לג, כב), ויש אש שמצוה להביא מן ההדיוט (יומא כא, ב[לו]) 'גחלי אש' גימט' 'בשן'.

בבית ראשון ושני שנעשו בידי אדם יש שתי האכילות לעילא ולתתא, כיון שצריך להעלות את ה'קרבן' למעלה "וזה שער השמים" (בראשית כח, יז) בית המקדש של מטה מכוון כנגד בית המקדש של מעלה (במדב"ר ד, יג[לז]) וכן "מיכאל השר הגדול עומד ומקריב נשמותיהם של ישראל" (חגיגה יב, ב[לח]) למעלה. אבל בבית שלישי שעתיד לירד מן השמים (תנחומא כי תשא, יג[לט]) אין צורך להעלות את הקרבן כיון שהבית מקדש עצמו ירד מלמעלה, בכהאי גוונא הקרבת ה'קרבן' הוא קירוב מיניה וביה בתוך הדבר עצמו כיון שמתגלה בבית השלישי מקום האחדות עד שהעליון והתחתון מתחברים ביחד בבחינת "בהמות בהררי אלף" שהוא כח האחדות כמו שהתבאר שמתגלה כח השינון לא מלשון שנים אלא מלשון "ושננתם לבניך שיהיו דברי תורה מחודדים בפיך", "אפילו האב ובנו הרב ותלמידו שעוסקין בתורה בשער אחד נעשים אויבים זה את זה ואינם זזים משם עד שנעשים אוהבים זה את זה שנאמר (במדבר כא, יד) את והב בסופה אל תקרי בסופה אלא בסופה" (קידושין ל, ב), 'אהבה' גימט' 'אחד' מתוך השינון והמלחמה נעשה חיבור ויחוד, עד שעולים השנים להיות אחד.

ב'בית המקדש' השתא יש בו תפיסה של שניים שאנו מנסים לקרב אותם אחד אל השני, 'קרבן' 'מקריב' גימט' 'בשן'. אבל כשירד בית המקדש השלישי במהרה בימינו מן השמים, מתראה בו הצירוף של עליון ותחתון עד שנמצאים שניהם

[לה] "ויותר ראוי לשמוע הטעם שאומרים בהם, כי בעבור שמעשי בני אדם נגמרים במחשבה ובדבור ובמעשה, צוה השם כי כאשר יחטא יביא קרבן, יסמוך ידיו עליו כנגד המעשה, ויתודה בפיו כנגד הדבור, וישרוף באש הקרב והכליות שהם כלי המחשבה והתאוה, והכרעים כנגד ידיו ורגליו של אדם העושים כל מלאכתו, ויזרוק הדם על המזבח כנגד דמו בנפשו, כדי שיחשוב אדם בעשותו כל אלה כי חטא לאלהיו בגופו ובנפשו, וראוי לו שישפך דמו וישרף גופו לולא חסד הבורא שלקח ממנו תמורה וכפר הקרבן הזה שיהא דמו תחת דמו, נפש תחת נפש, וראשי אברי הקרבן כנגד ראשי אבריו, והמנות להחיות בהן מורי התורה שיתפללו עליו וקרבן התמיד, בעבור שלא ינצלו הרבים מחטוא תמיד ואלה דברים מתקבלים מושכים את הלב כדברי אגדה".

[לו] "והתניא חמשה דברים נאמרו באש של מערכה רבוצה כארי וברה כחמה ויש בה ממש ואוכלת לחין כיבשין ואינה מעלה עשן כי קא אמרינן בדהדיוט דתניא (ויקרא א, ז) ונתנו בני אהרן הכהן אש על המזבח אע"פ שאש יורדת מן השמים מצוה להביא מן ההדיוט רבוצה כארי והתניא א"ר חנינא סגן הכהנים אני ראיתיה ורבוצה ככלב לא קשיא כאן במקדש ראשון כאן במקדש שני ובמקדש שני מי הואי והאמר רב שמואל בר איניא מאי דכתיב (חגי א, ח) וארצה בו ואכבד וקרינן ואכבדה מאי שנא דמחוסר ה"א אלו חמשה דברים שהיו בין מקדש ראשון למקדש שני ואלו הן ארון וכפורת וכרובים אש ושכינה ורוח הקודש ואורים ותומים אמרי אין מיהוה הוה סיועי לא מסייעא".

[לז] "רבי נתן אומר חביב מעשה הארון ככסא הכבוד של מעלה שנא' (שמות טו) מכון לשבתך פעלת שהמקדש מכוון כנגד בית המקדש והארון כנגד הכסא עשה למעלה הימנו כפורת כשרפים שהם עומדים ממעל לו עשה בו שני כרובים שהם חביבים כנגד שמים וארץ שהיה בהם מושבו של הקב"ה שנא' כרוב אחד מקצה מזה וגו'".

[לח] "זבול שבו ירושלים ובית המקדש ומזבח בנוי ומיכאל השר הגדול עומד ומקריב עליו קרבן שנאמר (מלכים א ח, יג) בנה בניתי בית זבול לך מכון לשבתך עולמים".

[לט] "אמר הקב"ה בעולם הזה עשיתם משכן ומקדש שהיו בחומה ולעתיד אני אבנה את בהמ"ק ותהיה מוקפת בחומת אש שנאמר (זכריה ב) ואני אהיה לה נאם ה' חומת אש".

בבת אחת בסוד האחדות השלימה "הוי' הוא האלקים אין עוד מלבדו" גימט' 'בשן'. וכמו שאומרים חז"ל "אין עוד מלבדו אפילו בחללו של עולם"[מ], השתא מתגלה שלמטה כביכול יש חלל והעבודה שלנו למלאות את החלל ממה שנמצא למעלה, אבל לעתיד לבא כשירד ביהמ"ק השלישי במהרה בימינו למטה שבו עליון ותחתון מתקרבים מיניה וביה, אז יתגלה השלימות ותכלית הבריאה ש"נתאוה להיות לו דירה בתחתונים" (תנחומא נשא טז), מעין מה שנאמר "וירד ה' על הר סיני" (שמות יט, כ) שנאמר בו "הוי' הוא האלקים אין עוד מלבדו".

במדרגה הזו של ה'בית השלישי' מתראה שהתכלית היא לא מדרגת האדם אלא התכלית היא לגלות את האדם בבהמה, זה עומק מדרגת התיקון. 'בשן' זה מקום של בהמות משובחות, הבהמה המשובחת ביותר שהתגלתה בבריאה השתא היא אתונו של בלעם שנתקרבה למדרגת אדם בפתיחת פיה ודיבורה שבא מצד הקלקול של בלעם "יודע דעת בהמתו" (ע"ז ד, ב) וכבר הוזכר שמתוך דבורו של בלעם דברה בהמתו. אבל מצד התיקון נאמר אצל דוד המלך "וישרנה הפרות" (שמואל א ו, יב) ואומרים רבותינו שהן היו "פרות הבשן" ושרשם בא מ"פי האתון" כמו שאומרים רבותינו[מא] אותה פתיחת פה האתון נמשכה לשירת הפרות.

זה עומק הגילוי של "נתאווה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים", עכשיו העבודה היא לקרב את הבהמה מתתא לעילא אבל לעתיד לבא מקרבים את הקרבן למדרגת בהמה עד שמתגלה כח הדיבור, זה דין שירת הלוים בזמן הקרבת הקרבן להעלות את ה'בהמה' למדרגת 'אדם' שיש לו פה. אבל התכלית הוא שיתקרב האדם למדרגת הבהמה לא מצד הקלקול עד שנופל ה'אדם' למדרגת 'בהמה' כמו 'עוג מלך הבשן', אלא שיתקרב האדם לבהמה מצד התיקון עד שיתגלה שהבהמה עצמה מתחילה לשיר, מה שעכשיו עושים הלוים בשירתם יתגלה לעתיד לבא בשירת הבהמות ו"פרות הבשן" כמו שהוזכר לעיל, זה יהיה מדרגת הקרבנות שיקריבו במהרה בימינו בבית המקדש השלישי.

"וישרנה הפרות" הפרות שרו בנשיאת הארון שהוא עומק ההארה הפנימית של בית המקדש שנמצא השתא לפני ולפנים בקדש הקדשים, אבל לעתיד לבוא הכל יתפשט לחוץ "דירה בתחתונים" ואז יתגלה האור של הארון במדרגת "יאיר בן מנשה" שקיבל את חלקו של ה'בשן' היפך ה'כפל' דקלקול ובכך האור הפנימי יורד למטה ומתפשט מהפנים לחוץ עד שמתגלה השירה בקרבנות באופן שהבהמות עצמן שרות. מכח מדרגת השירה הפנימית של האדם תאיר השירה עד שיתגלה בבהמות, זה עומק ההארה של נ' שערי בינה שמתגלים בבשן מצד מהלכי התיקון דלעתיד לבא, השתא עיקר המדרגה של בית המקדש הוא בבחינת יצחק שהוא עולה תמימה מתתא לעילא[מב], אבל עוג ששימש את אברהם שמגלה שתכלית הבריאה היא לתתא מתגלה על ידו עומק מדרגת התיקון ותכלית הבריאה עד שיהיה שירה במדרגת הבעל חי כמו שנתבאר.

השיעור הקודם עסק בשורש 'בשם' מלשון בשמים ונתבאר שתכלית הבריאה מצד ההבחנה של 'בושם' הוא שבית המקדש הופך

[מ] ובספר מחשבות חרוץ (אות טו) "דהכל היה כלול בלוחות כמו שאמרו ז"ל (שיר השירים רבה ה', כ') דבין דיבור לדיבור היו כל מצוותיה של תורה בפרטיהם ודקדוקיהם, היינו בחלל שבינתים היה רמוז הכל לחכם ומבין מדעתו כמשה רבינו ע"ה שהשיג דאין עוד מלבדו אפילו בחללו של עולם, שאין שום דבר ריק בעולם ולא מקום פנוי מכלום, ולא שהיה כתוב על הלוחות שום אות יותר מעשרת הדברות רק שהתפשט האור של כל דיבור בגליון שסביבו הופיע נגד השגה הבהירה דמשה רבינו ע"ה כל הענפים המתפשטים מאור הזה והעתידים להתגלות בדורות הבאים".

[מא] בתי מדרשות (ח"ב, מדרש ואגדה לפרשת האזינו) "ואת שאינו מדבר מדבר זו אתונו של בלעם וכן הפרות וישרנה הפרות".

[מב] הקרבן הראשון שהוקרב בבית המקדש היה על ידי אדם הראשון ולאחר מכן בעקידת יצחק.

להיות ריח דתיקון: ריח הקטורת והקרבנות כמו שהוזכר בארוכה ובזה מתתקן ה'שב' עד ששב למעלה אבל כעת מתבאר שאינו 'שב' למעלה אלא הוא נהפך להיות 'בשן' שהתכלית הוא לתתא.

הארה זו של השירה משתלשלת גם לצומח ולדומם כמו שנאמר בפרק שירה, וכן "אבן מקיר תזעק" (חבקוק ב, יא), זהו שנאמר "וענתה בי השירה הזאת לעד כי לא תשכח מפי זרעו" (דברים לא, כא) כל הבריאה כולה עתידה להיות שירה; עכשיו השירה בבחינת "אז ישיר משה" (שמות טו, א) אבל לעתיד לבא "שיר חדש נשיר לפניו" עד שכל הבריאה כולה תשיר.

השירה משתלשלת מאדם לבהמה במדרגת "פרות הבשן" כמו שנתבאר עד שיורד ומתגלה בדומם לתתא, זה האור של 'משיח' שהוא מלשון שיחה להורות שכל הבריאה כולה תשיח באופן של שירה ורינון בבחינת "וישרנה הפרות".

זה עומק ההארה שמאירה בתשעה באב שכאשר נעשה חורבן שלם, מתגלה בחינה של "כילה חמתו על עצים ואבנים" (איכ"ר ד, יד[מג]) ולא כילה כעסו על האדם ולכן אמר אסף "מזמור" (תהלים עט, א). שורש הענין של 'שירה' זה האור הפנימי שמתגלה בתשעה באב, התורה לא תשכח כיון שהכל נהפך לשירה כמו שהוא אומר "וענתה בי השירה הזאת לעד - כי לא תשכח מפי זרעו". תשעה באב נאסר בתלמוד תורה, אבל בעומק בעומק ההארה שנולד בו משיח מאיר אור של שירה עד שהכל משיח ושר לפניו יתברך שמו, זה העומק הפנימי המתגלה באור דתיקון דלעתיד לבא במדרגת 'בשן' - נ' שערי בינה.

[מג] "כך אמרו לאסף הקדוש ברוך הוא החריב היכל ומקדש ואתה יושב ומזמר. אמר להם: מזמר אני ששפך הקדוש ברוך הוא חמתו על העצים ועל האבנים, ולא שפך חמתו על ישראל. הדא הוא דכתיב: ויצת אש בציון ותאכל יסודותיה".

בלבביפדיה מחשבה כ-ש בשן
מספר שיעור בקול הלשון 35900705

בלבביפדיה מחשבה

מלך הבשן

סיחון ועוג

"ויאמר ה' אל משה אל תירא (במדבר כא, לד), מכדי, סיחון ועוג אחי הוו[א]; דאמר מר: סיחון ועוג בני אחיה בר שמחזאי הוו[ב], מאי שנא מעוג דקמסתפי ומאי שנא מסיחון דלא קמסתפי? אמר ר' יוחנן אמר ר' שמעון בן יוחי מתשובתו של אותו צדיק אתה יודע מה היה בלבו, אמר שמא תעמוד לו זכות של אברהם אבינו, שנאמר (בראשית יד, יג) ויבא הפליט ויגד לאברם העברי ואמר רבי יוחנן זה עוג שפלט מדור המבול" (נדה סא, א).

משה רבינו חשש דווקא מעוג כיון ששימש את אברהם אבינו ולא מסיחון אף על פי ששניהם היו אחים ונפלטו כאחד מהמבול כמו שאומר שם תוס' (ד"ה זה): "הכי נמי נפלט סיחון מדור המבול כיון דאחי הוו[ג] אלא דהך הפליט קים ליה דהוא עוג ולא סיחון מהאי טעמא גופיה כיון דדחיל ליה משה, ועוד אמר שעוג מצאו לאברהם אבינו שהיה עומד בגרנות לתקן עוגות לפסח ועל שם זה נקרא עוג. ומייתי ליה משום דמחזי כלישנא בישא דאמר במדרש עוג אמר בלבו אלך ואומר לאברהם וילחם וימות ואשא שרה אשתו אפילו הכי היה ירא משה שמא תעמוד לו זכות אברהם".

וכן הוא בתרגום יונתן בן עוזיאל[ד] (בראשית יד, יג) "וכד אגחו מלכיא האילן הוה עוג עמהון אמר בלביה איזיל ואחוי לאברם על עיסק לוט דאשתבי ויתי לשיזבותיה מן ידהון דמלכיא ויתמסר בידיהון עאל אתא במיעלי יומא דפסחא אשכחיה דהוה עביד גריצין פטירן בכן חוי לאברם עיברא", ובמדרש (ב"ר מב, ח) מצינו "הוא עוג הוא פליט ולמה נקרא שמו עוג שבא ומצא את אברם יושב ועוסק במצות עוגות הוא לא נתכוון לשם שמים אלא אמר אברהם זה קוניון הוא ועכשיו אני אומר לו נשבה בן אחיך והוא יוצא למלחמה ונהרג ואני נוטל את שרי אשתו"[ה].

למדנו מדברי תוס' שלושה דברים: סיחון ועוג נפלטו מהמבול, 'עוג' נקרא על שם 'עוגות' מצות' שהיו לפני אברהם בשעה שבישר לו

[א] "ויש לדעת כיון שסיחון ועוג אחים היו קודם המבול ועוג לבדו הוא שפלט ואנו רואין שלא ניצולו כי אם שמונה שבתיבה, אם כן סיחון זה מהיכן יצא והיאך היו אחים שאמר עליהם אחי הוו. וראיתי במדרש סיחון ועוג בני שמחזאל היו שהיה מבני האלהים, ושמחזאל בא על אשתו של חם סמוך לכניסתה לתיבה, וסיחון נולד בתיבה, ולכך שמש חם בתיבה כדי לחפות על אשתו" (רבנו בחיי במדבר כא, לד).

[ב] וברש"י "שבא משמחזאי ועזאל שני מלאכים שירדו בדור אנוש". ובמקומות אחרים נתבאר בדברי חז"ל שהם המלאכים שירדו לראות בבנות הארץ.

[ג] אע"פ שהגמרא בזבחים (קיג, ב) אומרת שהראם ועוג נפלטו מהמבול ולא סיחון.

[ד] "ואתא עוג דאישתזיב מן גובריא דמיתו בטובענא ורכב עילוי תיבותא והוה גננא על רישיה והוה מתפרנס מן מזונוי דנח ולא בזכותיה אשתזיב אלהין דיחמון דיירי עלמא גבורתא דיי ויימרון הלא גיבריא דהוו מלקדמין מרדו במארי עלמא ושיציאונון מן ארעא וכד אגחו מלכיא האילן הוה עוג עמהון אמר בלביה איזיל ואחוי לאברם על עיסק לוט דאשתבי ויתי לשיזבותיה מן ידהון דמלכיא ויתמסר בידיהון עאל אתא במיעלי יומא דפסחא אשכחיה דהוה עביד גריצין פטירן בכן חוי לאברם עיברא והוא הוה שרי בחזוי ממרא אמוראה אחוי דאשכול ואחוי דענר והינון הוו מארי קיימיה דאברם".

[ה] "ויש לקיש בשם בר קפרא הוא עוג הוא פליט ולמה נקרא שמו עוג שבא ומצא את אברם יושב ועוסק במצות עוגות הוא לא נתכוון לשם שמים אלא אמר אברהם זה קוניון הוא ועכשיו אני אומר לו נשבה בן אחיך והוא יוצא למלחמה ונהרג ואני נוטל את שרי אשתו א"ל הקב"ה חייך שכר פסיעותיך אתה נוטל שאת מאריך ימים בעולם ועל שחשבת להרוג את הצדיק חייך שאתה רואה אלף אלפים ורבי רבבות מבני בניו ואין סופו של אותו האיש ליפול אלא בידן שנאמר (דברים ג) ויאמר ה' אלי אל תירא אותו כי בידך וגו'".

שנשבה לוט, ואע"פ שכוונתו של עוג הייתה שיהרג אברהם והוא ישא את שרה בכל אופן היה ירא משה שתעמוד לו זכות של אברהם.

בליעה ופליטה

משה היה ירא שמא יעמוד לעוג זכות של אברהם אבינו; ידועים דברי החובת הלבבות שהמתיירא מהקב"ה אינו מתייראּ מזולתוֹ (הקדמה לשער הביטחון) וצריך תלמוד עצום איפה שורש נקודת הדבר שיש יראה אצל משה רבינו חוץ מהקב"ה, בפרט שיראת שמים לגבי משה מילתא זוטרתא היא כמו שנאמר בגמרא (ברכות לג, ב) "לגבי משה מילתא זוטרתא היא דאמר ר' חנינא משל לאדם שמבקשים ממנו כלי גדול ויש לו דומה עליו ככלי קטן קטן ואין לו דומה עליו ככלי גדול"ז.

שורש הדבר הוא, שנמצא במשה רבינו צד שאינו שלם כמו שנאמר להדיא (שמות ד, י) "כבד פה וכבד לשון" (שם ו, ל) ו"ערל שפתים", מאותה נקודת חיסרון גופא חל המציאות שעליה נאמר שמתייראּ היה משה מעוג מלך הבשן.

הגמרא בבבא בתרא (עח, ב) דורשת את 'סיחון' כמי "שמהלך אחר סיחה נאה"ח; למדנו ש'סיחון' מלשון 'שיח' ו'שיחה'. "סיחון ועוג אחי הוו" (נדה סא, א) לענייננו דידן, 'עוג' הוא אחיו של 'שיחה' ועל כן נקרא שמו "פליט" (בראשית יד, יג) כמו 'פליטת פה'.

יש כמה שיטות בדברי חז"ל מי הוא ה'פליט': כתב רש"י "לפי פשוטו זה עוג שפלט מן המלחמה, והוא שכתוב כי רק עוג נשאר מיתר הרפאים וזהו נשאר שלא הרגוהו אמרפל וחבריו כשהכו הרפאים בעשתרות קרנים (תנחומא). ומדרש ב"ר זה עוג שפלט מדור המבול וזהו מיתר הרפאים שנאמר הנפילים היו בארץ וגו' ומתכוין שיהרג אברם וישא את שרה". יש עוד שתי שיטות בדברי חז"ל: הבעל הטורים והדעת זקנים מבעלי התוס' מביאים פרקי דרבי אליעזר "בשעה שהפיל הקדוש ברוך הוא לס"מ ממקומו, אחז בכנפות מיכאל להפילו עמו ופלטו הקדוש ברוך הוא מידו, וכן ביחזקאל בא אלי הפליט מירושלים לאמר הוכתה העיר". לשון אחר בחז"ל שה'פליט' זה גבריאל.

בדברי הגמרא (נדה סא, א) נתבאר ש'עוג' הוא ה'פליט', כפשוטו הוא 'נפלט' מהמבול, יתר על כן הוא 'נפלט' מאמרפל שאמר לאברהם אבינו פול לכבשן האש, 'עוג' נפלט מה'פול' גופא; וביותר 'עוג' בישר לאברהם ש'לוט' נשבה, כלומר: 'פל-לוט', זהו עצם שמו שנקרא 'פליט' על שם הבשורה ש'פל לוט' ונשבה, וכן 'פה לוט' שבישר ב'פה' לאברהם שנשבה 'לוט'.

בהרחבה יותר וזה עיקר הסוגיא דידן, יש שתי כחות שמתנגדים למשה רבינו: 'בלעם' כמו שנאמר בו (ספרי ברכה, טז) "ולא קם נביא בישראל כמשה. אבל באומות קם ואיזה זה בלעם", בלעם נקרא מלשון 'בלע עם' (ע"פ סנהדרין קה, א) ומצד כך 'בלק' ו'בלעם' שורשם חד: 'בלעם' זה 'בלע עם' ו'בלק' זה אותיות

ז "והשלישי - כי בעל הכימיה אינו מאמין על סודו זולתו, מיראתו על נפשו, והבוטח באלהים איננו ירא משום אדם בבטחונו, אבל הוא מתפאר בו, כמו שאמר דוד המלך, עליו השלום (תהלים נו יב): באלהים בטחתי לא אירא מה יעשה אדם לי".

ח "ואמר רבי חנינא הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים שנאמר (דברים י, יב) ועתה ישראל מה ה' אלהיך שואל מעמך כי אם ליראה אטו יראת שמים מילתא זוטרתא היא והא"ר חנינא משום ר' שמעון בן יוחי אין לו להקב"ה בבית גנזיו אלא אוצר של יראת שמים שנאמר (ישעיהו לג, ו) יראת ה' היא אוצרו אין לגבי משה מילתא זוטרתא היא דאמר ר' חנינא משל לאדם שמבקשים ממנו כלי גדול ויש לו דומה עליו ככלי קטן קטן ואין לו דומה עליו ככלי גדול".

ח "ואמאי קרי ליה סיח שמהלך אחר סיחה נאה. א"ר שמואל בר נחמן א"ר יוחנן מאי דכתיב (במדבר כא, כז) על כן יאמרו המושלים וגו' המושלים אלו המושלים ביצרם בואו חשבון בואו ונחשב חשבונו של עולם הפסד מצוה כנגד שכרה ושכר עבירה כנגד הפסדה תבנה ותכונן אם אתה עושה כן תבנה בעולם הזה ותכונן לעולם הבא עיר סיחון אם משים אדם עצמו כעיר זה שמהלך אחר סיחה נאה מה כתיב אחריו כי אש יצאה מחשבון וגו' תצא אש ממחשבין ותאכל את שאינן מחשבין ולהבה מקרית סיחון מקרית צדיקים שנקראו שיחין אכלה ער מואב זה המהלך אחר יצרו כעיר זה שמהלך אחר סיחה נאה".

'קבל', 'בליעה' ו'קבלה' הן שני אופנים להכניס את זולתם לתוכם ובזה הצד 'בלעם' ו'בלק' מתנגדים למשה רבינו[ט].

הצד השני שמתנגד למשה רבינו, זה עוג. כמו שאומרת הגמרא (נדה סא, א) "אל תירא אותו שמא יעמוד לו זכות של אברהם אבינו" עומק תפיסת עוג זה שהוא מתנגד למשה רבינו ומצד כך הוא נקרא 'פליט' מלשון 'פלט' ו'פליטה'. אלו הן שתי הכוחות שמתנגדים למשה רבינו: 'בליעה' ו'פליטה' "כבולעו כך פולטו" (פסחים ל, ב ועוד); כח של התנגדות בבחינת 'בליעה' על ידי 'בלעם' שהוא מלשון 'בלע' ו'בלק' שהוא לשון 'קבלה', וכח שני שמתנגד למשה רבינו הוא כחו של עוג שנקרא 'פליט' מלשון 'פלט' ופליטה, כל כח עומד לעצמו ומתנגד למשה רבינו אבל כשמצטרפים שניהם אהדדי מתראה שלימות נקודת ההתנגדות למשה רבינו.

צירוף הבליעה והפליטה, וארך אפיים

כח ה'בליעה' נתגלה ב'בלעם' בעצתו לפרעה כמו שאמרו (סוטה יא, א; סנהדרין קו, א) "שלשה היו באותה עצה: בלעם ואיוב ויתרו. בלעם שיעץ נהרג, איוב ששתק נידון ביסורין, יתרו שברח זכו מבני בניו שישבו בלשכת הגזית", עצתו של בלעם היתה לשעבד את ישראל בבניית "פיתום ורעמסס" (שמות א, יא), "ולמה נקרא שמה פיתום שראשון ראשון פי תהום בולעו" (סוטה יא, א), זה כח ה'בליעה' שמתראה בעומק עצת בלעם - מלשון 'בלע עם', כח ה'בליעה' של 'בלעם' לא התגלה רק במה שאמר לו 'בלק' "הנה עם יצא ממצרים" (במדבר כב, ה) אלא אף בגלות מצרים גופא שייעץ לפרעה להעביד את ישראל ב'פיתום' עד שפי תהום בולעו[א].

מלבד כך 'בלעם' וכח הבליעה שבו מצטרף עם 'עוג' וכוח הגילוי והפליטה שבדבר, שהרי

[ט] "והנה ענין תרפים אלו הוא לשון תורף שהוא מקום ערוה כמו בית התורפה הנזכר בגמ' והם בחי' ב' רגלים של לאה הנכנסין ומתלבשין תוך כתר רחל כנ"ל לכן אמר תרפים לשון רבים שהם ב' הרגלים, וכו', הענין הוא כמ"ש אצלינו בדרוש בלק ובלעם ועזא ועזאל ע"ש היטב ושם נתבאר כי הנה המקום הזה הוא בחי' עץ הדעת טו"ר (דאצילות) (בגנה דאצילות) אשר בו חטא אדה"ר, וכו', וכבר נתבאר אצלינו בדרוש בלק ובלעם כי בחי' בלעם היה מהאורות היוצאין מאותן עקביים דלאה הנבלעים תוך כתר רחל אל החצונים וזהו פי' בלע"ם ולכן היה הולך להררי קדם אצל עזא ועזאל שיניקתן משם. וכבר נתבאר אצלינו כי לבן הארמי אבי אביו של בלעם והוא עצמו נתגלגל בבלעם וממנו למד בלעם בן בנו מעשה כשפים וחכמה הזאת היתה חכמתו של לבן הארמי אשר שיבח עצמו ואמר יש לאל ידי לעשות עמכם רע וע"ד הנאמר בבלעם כי ידעתי אם אשר תברך מבורך ואשר תאור יואר. וזה ענין חכמת התרפים אשר ללבן אשר ע"י אלו התרפים היה משיג כל הארותיו וכאשר רחל גנבתם לא יצאו האורות ההם אל עקבי של לאה לחוץ אל החצונים להאיר להם ולא ידע כי ברח הוא באופן שהתרפים הם בחי' אורות היוצאין אל החצונים מן התורף של התבונה שהוא יסוד שלה המלובש במקום החזה של ז"א" (ע"ח שלי"ח פ"ג). ובשער הפסוקים (בלק) "והנה נתבאר שם בדרוש התרפים, כי להיות כאן מקום העקביים של לאה, אשר היא עצמה דין גמור, להיותה מן אורות מועטים, היוצאים מן מקום האורות המכוסים, ואינם יוצאים אלא ע"י בקיעה כנזכר, ובפרט בחי' העקבים שבה, שהם דינים קשים, ולכן הקליפות מתאחזות שם, ואותם האורות הנזכר של אימא, שנתפשטו עד העקבים של לאה, שהם בוקעים ובולקים כתר ראש רחל, ונכנסים בתוכה כנז', יוצא הארתם לחוץ, ונאחזים בהם החיצונים. ונמצא, כי בחי' האורות דאימא, שהם חלק המגיע אל שתי העקבים עצמם דלאה, הבולקים ונכנסים תוך ראש רחל, מה שיוצא מהם לחוץ אל החיצונים, הוא נקרא בלק. לשתי סיבות, אחת כפי הבנת הלשון, כי העקבים ההם בולעים ובוקעים ראש רחל, ונכנסים בתוכו, ואינם יוצאים אלא ע"י בליקה הנזכר, וזהו בלק".

[י] "א"ר חייא בר אבא א"ר סימאי שלשה היו באותה עצה בלעם ואיוב ויתרו בלעם שיעץ נהרג איוב ששתק נידון ביסורין יתרו שברח זכו מבני בניו שישבו בלשכת הגזית שנאמר (דברי הימים א ב, נה) ומשפחות סופרים יושבי יעבץ תרעתים שמעתים סוכתים המה הקנים הבאים מחמת אבי בית רכב וכתיב (שופטים א, טז) ובני קיני חתן משה וגו'".

[א] ובטהרת כלים שבלעו טומאה, יש הגעלה ש'פולטת' את ה'בליעה' של האיסור לחוץ ('נעל' אות אחת יותר מ'בלע') מלשון 'עוג' ועיגול שמוציא את מה שנבלע אל החוץ, ויש ליבון שמתקן בתוך הכלי את מה שנבלע בו, ליבון - לבן בלעם שענינו כח ה'בליעה', אור פנימי ואור מקיף.

כוחו של בלעם היה בפיו (ילקו"ש רמז תשסה[יב]) בבחינת 'פלט' 'פה לט' לייט מלשון קללה. לפיכך הגיע 'עוג' לבשר לאברהם שנשבה לוט דווקא בשעה ש'עוגות מצות' מונחים לפניו, אין דבר זה במקרה שהרי על שם כך נקרא 'עוג' כמו שאמרו חז"ל (ב"ר מב, ח); זה מהותו של 'עוג' שנקרא 'פליט' מלשון 'פה לט' וכנגדו מתגלה ה'עוגות מצות' של פסח מלשון 'פה סח'[יג] שעומדות כנגד 'פה רע' של 'פרעה' כידוע[יד], כל הירידה למצרים היתה ל'פליטה' כמו שאמר יוסף "להחיות לכם לפליטה גדולה" (בראשית מה, ז) וה'פליטה' הזו נפלה ל'פה לט' 'פה רע' עד שנתקן ב'פה סח'.

זה הגילוי של בלעם כאשר הוא מצטרף למציאות של עוג, עד שה'בליעה' מצטרפת ל'פליטה' ו'פליטת פה' בכך שהוא מקלל מכח ה'פה לט'. זה עומק כח הקללה של בלעם כמו שאמרו "אלא מלמד שהיה יודע (בלעם) לכוין אותה שעה שהקב"ה כועס בה, וכו', כמה זעמו? רגע. וכמה רגע? אמר ר' אבין ואיתימא רבי אבינא, רגע כמימריה. ומנא לן דרגע רתח? שנאמר (תהלים ל, ו) כי רגע באפו חיים ברצונו" (ברכות ז, א[טו]), כלומר יש 'קצר רוח' ויש "ארך אפים" (שמות לד, ו) כאשר נצרף 'בלע' שמניינו בגימט' הוא ק"ב ל'פלט' שהוא גימט' קי"ט עולה בידינו רכ"א - 'ארך', הוא התיקון "ארך אפים".

מצד התיקון "כבולעו כך פולטו" וזה עומק התשובה שמאירה מכח המידה של "ארך אפיים" שנפלט הבליעה של העוון, אבל מצד הקלקול מתגלה הצירוף של 'בלעם' ו'עוג' אהדדי שעולה 'ארך' דקלקול העומד כנגד "ארך אפים" דתיקון, עד שעל ידי כך היה יודע בלעם לכוון את השעה שהקב"ה כועס "כי רגע באפו", דייקא "רגע באפו" מקום הקלקול הפך ה"ארך אפיים".

פליטה ובליעה במבול

הלשון הפשוט בגמרא (נדה סא, א) הוא ש"עוג פלט מדור המבול"; בדור המבול היו שני שורשים של קלקול, אחד כמו שנאמר (בראשית ו, יב) "כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ"

[יב] "ויקץ מואב (במדבר כב, ג). שהיו רואין את עצמן כקוץ בפניהם. ויאמר מואב אל זקני מדין (שם ד). מה טיבן של זקני מדין כאן, כיון שהיו רואין את ישראל נוצחין שלא כדרך כל הארץ, אמרו מנהיג שלהן במדין נתגדל - נדע בהם מה מידתו, אמרו להן זקני מדין אין כחו אלא בפיו, א"ל אף אנו נבוא כנגדן באדם שכחו בפיו". "וענין המתגלגל בדומם, נתבאר בענין נבל הכרמלי, שכתוב בו וימת לבו בקרבו, והוא היה לאבן. וסוד הענין יובן במש"ל, כי לבן נתגלגל בבלעם, ואח"כ בנבל הכרמלי. והנה בלעם הרשע, היה לקראת נחשים, ואין כחו אלא בפיו לקלל בני אדם, וכשנהרג בלעם נתגלגל באבן אחת, שהיא בחי' דומם, לכפר לחישתו בפיו כנזכר" (שער הגלגולים - הקדמה כב).

[יג] "וכן מחילוק הדם על שתי המזוזות ועל המשקוף ומאכילת השה בחפזון בלמוד חזון ובסוד חזיון התלוי בפה כמו שיקרא שם הזמן פסח שסודו פה סח הוא ליי'. כשם הפסח כלומר פה מדבר ומשיח ליי' בשמו. והיות אכילתו בחפזון על מהירות הצירוף בשעת הלחש שירוץ וימהר המצרף להשליך חצי לחשו טרם שישליכם הוא עליו" (מפתח השמות - פרשת בא). וכן בפע"ח (שער מקרא קודש פ"ד).

[יד] "והוא מיסוד תורה שבע"פ דכולהו אליבא דר"ע דתלמידייהו הוי. ז"ס פרעה פה רע כל יקר ראה עיניו שדרשו רז"ל על פסוק זה" (מגלה עמוקות, פרשת בא).

[טו] "דתניא (תהלים ז, יב) ואל זועם בכל יום וכמה זעמו רגע וכמה רגע אחד מחמשת רבוא ושמונת אלפים ושמנה מאות ושמנים ושמנה בשעה וזו היא רגע ואין כל בריה יכולה לכוין אותה שעה חוץ מבלעם הרשע דכתיב ביה (במדבר כד, טז) ויודע דעת עליון השתא דעת בהמתו לא הוה ידע דעת עליון הוה ידע אלא מלמד שהיה יודע לכוין אותה שעה שהקב"ה כועס בה והיינו דאמר להו נביא לישראל (מיכה ו, ה) עמי זכר נא מה יעץ בלק מלך מואב וגו' מאי (מיכה ו, ה) למען דעת צדקות ה' א"ר אלעזר אמר להם הקב"ה לישראל דעו כמה צדקות עשיתי עמכם שלא כעסתי בימי בלעם הרשע שאלמלי כעסתי לא נשתייר משונאיהם של ישראל שריד ופליט והיינו דקא"ל בלעם לבלק (במדבר כג, ח) מה אקב לא קבה אל ומה אזעם לא זעם ה' מלמד שכל אותן הימים לא זעם. וכמה זעמו רגע וכמה רגע א"ר אבין ואיתימא רבי אבינא רגע כמימריה. ומנא לן דרגע רתח שנא' (תהלים ל, ו) כי רגע באפו חיים ברצונו ואב"א מהכא (ישעיהו כו, כ) חבי כמעט רגע עד יעבור זעם".

- שהיו משחיתים את זרעם[סז], והשני הוא ה'גזל' כמו שנאמר (שם יג) "כי מלאה הארץ חמס" - "ולא נחתם עליהם גזר דינם עד שפשטו ידיהם בגזל" (סנהדרין קח, א[סח]).

כח השכבת זרע שהשחית דרכו על הארץ זה כח הפליטה, הזכר פולט ולאחר מכן זה מתגלה בקלקול בנקבה כמו ששנינו (שבת פו, א) "מנין לפולטת שכבת זרע ביום השלישי שהיא טמאה? שנאמר היו נכונים לשלשת ימים", כלומר מעיקרא מתגלה כח הפליטה מצד הזכר, ומצד הקלקול שבדבר מתגלה שהנקבה פולטת. זהו שמצד כך נאמר "כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ" זה כוח הפליטה, ועל ידי כח הפליטה של השכבת זרע 'פלט' עוג מהמבול, כמו שמבואר בפרקי דרבי אליעזר (כג) "עוג מלך הבשן שישב לו עץ אחד מן הסולמות של התיבה ונשבע לנח ולבניו שיהיה להם עבד עולם מה עשה נח נקב חור אחד בתיבה והיה מושיט לו מזונו בכל יום ויום"[סט], תיבת נח היתה קדושה בקדושת הברית כמו שנאמר "נח איש צדיק היה" (בראשית ו, ט) ואין קוראים צדיק אלא למי שקדוש בקדושת הברית; הרי לנו ש'עוג' ניזון מנקודת הפליטה גופא מהעומק של שז"ל זה היה מקומו וזה נקודת יניקתו של לוט, זה כח הפליטה שנתגלה בדור המבול.

הצד השני שהיה בדור המבול הוא ה'גזל' ש"ולא נחתם עליהם גזר דינם עד שפשטו ידיהם בגזל" (סנהדרין קח, א), כל גזל זה בליעה, שלוקח דבר ששייך למישהו אחר ובולע אותו אל תוכו, הפך ה'פלט' שמתגלה ב"כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ". זהו שנאמר (אבות ג, ב) "אלמלא מוראה של מלכות איש את רעהו חיים בלעו", על ידי הגזל "איש את רעהו חיים בלעהו" "וכל הגוזל את חבירו אפילו שוה פרוטה כאילו נוטל נפשו" (טור חו"מ סי' שנט). למדנו שבדור המבול נתראו שני השורשים של 'בליעה' בגזל ו'פליטה' ב"כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ".

הגמרא בזבחים (קיג, ב) אומרת ש'עוג' וה'ראם' ניצלו מהמבול; 'ראם' זה 'רם א' זהו כחו של 'עמלק' גימט' 'רם' שעניינו הוא ה'פליטה' כמו שאמר יעקב אבינו על אבי אביו של עמלק עשו "והיה המחנה הנשאר לפליטה" (בראשית לב, ט) וכן נאמר בדה"י (א ד, מג) "ויכו את שארית הפליטה אשר לעמלק"[ע].

בלשון עמוקה וברורה "מלחמה לה' בעמלק מדר דר" (שמות יז, טז) תמיד יש מלחמה בעמלק ומה שנשאר ממנו זה השארית שנפלט מהמלחמה הקודמת, ולכן בעומק זהו 'ראם' שניצל בחינת 'רם א', 'עמלק' 'גימט' 'רם' והוא "ראשית גוים עמלק" (במדבר כד, כ). 'עמלק'

[סז] מסכת כלה (פ"ב) "תאנא דור המבול כלם מוציאים שכבת זרע לבטלה היו באו איצטגניני אמרי לא פחית עלמא (מהני שניאותו) [משיתא אלפי שני] לא נוליד ואנן ניחי לעלמא אמר להם הב"ה שמתם את עצמיכם עיקר הריני עוקר את שמכם שלא תעלו בחשבון עולם מנא ה"מ דכתיב באונן והיה אם בא אל אשת אחיו ושחת ארצה שהיה מחמם את עצמו ומוציא שכבת זרע לבטלה וכתיב בדור המבול כי השחית כל בשר ער מאי עובדיה כמעשה אונן והיינו דכתיב וימת גם אותו תנא למפרע הוא רע וכיוצא בו נח למפרע חן".

[סח] "א"ר יוחנן בא וראה כמה גדול כחה של חמס שהרי דור המבול עברו על הכל ולא נחתם עליהם גזר דינם עד שפשטו ידיהם בגזל שנאמר (בראשית ו, יג) כי מלאה הארץ חמס מפניהם והנני משחיתם את הארץ וכתיב (יחזקאל ז, יא) החמס קם למטה רשע לא מהם ולא מהמונם ולא מהמהם ולא נה בהם".

[סט] ובגמרא זבחים (קיג, ב) מבואר שנשם מתוך אויר התיבה, מצוטט בהמשך.

[ע] ובמצודות דוד "את שארית הפלטה - הנשארה מה שלא החרימם שאול ודוד שנאמר בו עד הכרית כל זכר באדום (מלכים א י"א) ועמלק הוא מבני אדום". שבני שמעון יצאו להילחם בשארית הפליטה מה שהיה בזמן שאול ודוד, שנאמר במקום זֵכר הם למדו רק זָכר והם הרגו את הזָכר שבעמלק ולא את הזֵכר שבדבר, ואת הפליטה באו להרוג בני שמעון.

כידוע בדברי רבותינו הוא אותיות של צירוף 'בלק בלעם'[כ], עד שמתגלה ב'עמלק' כח ה'בליעה' וכח ה'פליטה' ושני דברים אלו ניצלו במבול - 'עוג' ו'ראם'.

יראתו של משה
מאריכות ימיו של עוג

נח בנה את התיבה מאה ועשרים שנה, "הרבה ריוח והצלה לפניו ולמה הטריחו בבנין זה? כדי שיראוהו אנשי דור המבול עוסק בה ק"כ שנה ושואלין אותו מה זאת לך והוא אומר להם עתיד הקב"ה להביא מבול לעולם אולי ישובו" (רש"י בראשית ו, יד), וכנגד זה נאמר "בשגם הוא בשר והיו ימיו מאה ועשרים שנה" (בראשית ו, ג) ומבואר שזהו משה "בשגם" גימט' 'משה' (חולין קלט, ב) שנמשה ממי המבול ומאותם המאה ועשרים שנה שבנה נח את התיבה[כא]. נח לא ביקש רחמים על בני דורו שישובו בתשובה, ואילו אברהם אבינו לגבי סדום ביקש רחמים "ויגש אברהם ויאמר האף תספה צדיק עם רשע" (בראשית יח, כג), עד שלא מצאה מידת הרחמים מקום ובאה מידת הדין, אבל משה רבינו בחטא העגל אמר "ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת" (שמות לב, לב)[כב], משה רבינו הגיע עד למדרגה של מסירות נפש בשביל ישראל; שורשו באברהם שהתפלל על סדום ובנח שבנה את התיבה כדי שישובו בני דורו בתשובה. הרי לנו שה'מאה ועשרים שנה' של משה רבינו מתגלים מכח ה'מאה ועשרים שנה' שבנה נח את התיבה, משה רבינו היה היה בתיבה רק מעט זמן, כמו שנאמר "ותצפנהו שלשה ירחים, ולא יכלה עוד הצפינו ותקח לו תבת גמא ותחמרה בחמר ובזפת ותשם בה את הילד ותשם בסוף על שפת היאר" (שמות ב, ב-ג) אבל עיקר חיותו היה מה'מאה ועשרים שנה' שלפני הכניסה לתיבה. ולהדיא אמרו (שער הכוונות דרושי פסח, א) שראויה התורה לינתן לדור המבול בבחינת משה[כג], וכן בגמרא זבחים (קטז,

[כ] זוהר (ח"ג קצד, א) "כד אתא בלק, אמר אנא איכול לון, עמלק בהדי חכמתא דא אתא לגבייהו ויכיל לון, ושדר לבלעם ואמר ליה, אנא תרי אתוון דעמלק אית בי, דאינון ל"ק, דאינון סיומא דעמלק, אנא לי ל"ק, ועמלק ל"ק, לי סיומא, ובך שירותא ב"ל. אמר ליה רבי שמעון, הכי אימא, שירותא דבלק ב"ל, ושירותא דבלעם ב"ל, שירותא דבלק הוה ביה בבלעם, וסיומא דעמלק הוה ביה בבלק, וסיומא דבלעם הוה שירותא דעמלק".

[כא] שפתי כהן (בראשית ו, ג) "אם כן דור המבול אינם ראוים לו שינהיגם וזהו כי מן המים משיתיהו והנחתיו לדור הגון לרחם עליהם בשגם הוא בשר בגימטריא משה הוא שם רב ברחמים, והיו ימיו מאה ועשרים שנה, כלומר הרי נח היה עסוק בתיבה כמנין שנותיו ולא חזרו, משיתיהו בגימטריא משה הוא בעל הרחמים".

[כב] בתיקוני זהר חדש (תקונא קדמאה) "ודא ממלל על סוף יומין דאלין תולדין בישין הוו גרמין דנהר יחרב ויבש. נביעו דילה בתרין עלמין שכינה עלאה ושכינה תתאה. ודא איהו יחרב בבית ראשון, ויבש בבית שני. ולנח אתגליא מה דהוה עתיד למהוי, ולא בעא רחמי עלהו. עד דאתא משה ובעא רחמי. ועתידין הוו ישראל דלא יפקון אלא חד מעיר ושנים ממשפחה, מסטרא דגבורה דהוא דין. ואתחזר עלמא לתהו ובהו. ובגין דבעא משה רחמין עליהו שמאל דוחה ולא יפקון בה ישראל וימין מקרבת דאיהו ימינא מטה כלפי חסד. ומשה בגין דיהיב גרמה עליהו, יהב תקפא לדרגה דאיהו עמודא דאמצעיתא, דאיהי אוריתא דאתיהיבת בימינא. הדא הוא דכתיב (דברים לג) מימינו אש דת למו. ובגין דא פרקנא בה תליא הדא הוא דכתיב לא יסור שבט מיהודה וגו'. עד כי יב'א שיל'ה, דאיהו משה בחשבנה יסוד צדיק בה ס"ו תהא דוחה".

[כג] "ודע כי ישראל שהיו באותו הדור של שעבוד מצרי' היו בחי' אותם הנצוצו' של קרי שהוציא אדה"ר באותם ק"ל שנים עד שלא נולד שת כמ"ש ז"ל. ואח"כ באו בגלגול בדור המבול ולכן היו גם הם משחיתים זרעם על הארץ כעין השורש אשר משם נוצרו וחוצבו עד שנימוחו. וזמש"ה וירא ה' כי רבה רעת האדם בארץ ונודע כי הקרי נק' רע והמוציאו נק' רע כמש"ה ויהי ער בכור יהודה רע בעיני ה' וכתיב אוי לרשע רע וכתיב לא יגורך רע כנדרש בס"ה. ונמצא כי הדור ההוא היו ממש רעת האדם הידוע הוא אדה"ר וזמש"ה אמחה את האדם אשר בראתי הוא אדה"ר עצמו שנברא ע"י השי"ת עצמו ואלו ניצוצותיו ורצה למחותם ואח"כ הם עצמם חזרו ונתגלגלו בדור הפלגה ועליהם כתיב וירד ה' לראות את העיר ואת המגדל אשר בנו בני האדם בנוי דאדם קדמאה והבן זה. ולכן נק' בני האדם לרמוז כי היו טיפות קרי ולכן הם בני האדם דכורא בלי נוק' וגם אז הוסיפו לחטוא עוד למרוד בעליון אבל לא היו באותו עון הא' של השחתת זרע כדור המבול. וצריך שתדע כי ענין הנשמות הם כענין הזהב הנוצר בבטן האדמה וכשמוציאין אותו הוא מלא טינוף וסיגים דבר אשר לא ישוער ולא תואר זהב לו ולא הדר עד יתחכם הצורף להגות סיגים מכסף פעם אחר פעם זיכוך אחר זיכוך לא ראי זה כראי זה ובכל זיכוך מזדכך לאט לאט עד אשר כל הסיגים נפרדים מן הזהב ואחר כך ניכר היותו זהב. וכן הענין בנשמות כי בחטאו של אדה"ר נתערב טוב ברע ובפרט בניצוצות האלו של הקרי שהוליד בק"ל שנים", ועיין גם בדרושי ברכת השחר.

א) מבואר הקשר בין המבול למתן תורה בכך שבאו אוה"ע לבלעם בשעת מתן תורה מחשש שיבוא מבול לעולם, ואמר להם "ה' למבול ישב וישב ה' מלך לעולם, כבר נשבע שאינו מביא מבול לעולם, וכו', מה קול ההמון הזה ששמענו אמר להם חמדה טובה יש לו בבית גנזיו שהיתה גנוזה אצלו תתקע"ד דורות קודם שנברא העולם וביקש ליתנה לבניו שנאמר (תהלים כט, יא) ה' עוז לעמו יתן. מיד פתחו כולם ואמרו (תהלים כט, יא) ה' יברך את עמו בשלום"[כד].

הגמרא (נדה סא, א) אומרת שמשה היה ירא מעוג שמא יעמוד לו זכות של אברהם אבינו, אבל יש עוד טעם בחז"ל[כה] שנתיירא משה מפני עוג כיון שאמר אני כל חיותי אינה אלא מאה ועשרים שנה ואילו עוג האריך ימים הרבה. הרבינו בחיי (במדבר כא, לג) מביא מדברי המפרשים שעוג שהיה בימי משה זה לא אותו אחד שהיה בימי אמרפל[כו], אבל יש בחז"ל שהוא האריך ימים עד ת"ק שנה[כז]. כלומר, להדיא משה רבינו אומר שהוא ירא מ'עוג' מחמת שהאריך ימים יותר ממנו; אריכות הימים של 'עוג' יונקת את כוחה מצירוף 'עוג' ו'בלעם' שהוא בגימט' 'ארך' דקלקול, יש את האופן שבלעם יונק את הקצר שבדבר, קצר בזעם[כח] - "כי רגע באפו" כמו שהוזכר לעיל, ויש את המדרגה של "ארך" דקלקול שמתגלה באריכות ימים של 'עוג' עד שמחמת כן היה ירא ממנו משה[כט].

על פי פשוטו משה חי מאה ועשרים שנה ו'עוג' חי ת"ק שנה, אבל לפי המתבאר השתא הגדרת הדבר שכל חיותו של משה באה מאותם 'מאה ועשרים שנה' שבנה נח את התיבה אבל אין למשה מקום בתיבה עצמה יותר מאותו זמן שהוחבא בתיבה שבסוף, אבל 'עוג' האריך ימים מעבר לאותן ה'מאה ועשרים שנה' שבנה נח את התיבה ואף הוא זכה לינוק במשהו מן התיבה עצמה כל ימי המבול, זהו שהיה ירא משה מאריכות ימיו של עוג המשתייכים לתיבה עצמה. אריכות ימיו של עוג, נוסף לק"כ שנה, נוסף אות ת', שהיא אות האחרית.

[כד] "ר"א המודעי אומר מתן תורה שמע [ובא] שכשניתנה תורה לישראל היה קולו הולך מסוף העולם ועד סופו וכל [מלכי] עובדי כוכבים אחזתן רעדה בהיכליהן ואמרו שירה שנאמר (תהלים כט, ט) ובהיכלו כולו אומר כבוד נתקבצו כולם אצל בלעם הרשע ואמרו לו מה קול ההמון אשר שמענו שמא מבול בא לעולם (אמר להם) (תהלים כט, י) ה' למבול ישב [אמר להם] וישב ה' מלך לעולם כבר נשבע הקב"ה שאינו מביא מבול לעולם אמרו לו מבול של מים אינו מביא אבל מבול של אש מביא שנא' (ישעיהו סו, טז) כי (הנה) באש ה' נשפט אמר להן כבר נשבע שאינו משחית כל בשר ומה קול ההמון הזה ששמענו אמר להם חמדה טובה יש לו בבית גנזיו שהיתה גנוזה אצלו תתקע"ד דורות קודם שנברא העולם וביקש ליתנה לבניו שנאמר (תהלים כט, יא) ה' עוז לעמו יתן [מיד] פתחו כולם ואמרו (תהלים כט, יא) ה' יברך את עמו בשלום".

[כה] במהר"ל (גור אריה במדבר כא, לה) "אמנם יש בזה דבר עמוק מאוד, כבר רמזנו לך, כי החילוף בין מדריגת משה ובין מדריגת עוג; כי מדריגת ומעלת משה כח קדוש נבדל, וכח עוג גשמי. וכאשר רצה משה להתגבר על כח עוג גשמי, הוצרך לעלות עד עיקר כחו, ושם יאבד אותו, כי אחר שהיה ירא משה מן עוג, על כרחך מפני הגדלות, שהוא מורה שיש בעוג צד יתר שלא נמצא בשאר נמצאים, לכך הוצרך נגד אותו צד יתר גבורה לנצח. וכבר אמרנו לך למעלה, כי הכח הבלתי גשמי הוא בבלתי שעור, וכל בלתי שעור, שאין לו התפשטות השיעור, הוא מתדמה כמו האמצעי בין שני הקצות. אבל הגשמי הוא בעל שעור, והוא התפשטות הגשם, שנעשה משלשה גבולים; הראש והסוף והאמצע. נמצא כי יש מספר שלשה בין מדריגת משה ובין הגשמי, ודבר זה עוד ידוע לחכמים. וכאשר נמצא כי שלשה גבולים יש ביניהם, וכנגד שלשה גבולים אלו - שהם כח עוג והוא צד יתר שלו - היה צריך משה להתגבר".

[כו] "ויש שפירש שעוג זה אינו אותו של אברהם עצמו אבל היה ממשפחתו ומזרעו".

[כז] סדר הדורות (חלק ימות עולם, האלף השלישי, ב' אלפים תפ"ח) "סיחון ועוג אחים בני שמחזאי (נדה פרק האשה). ובבחיי פרשת חוקת שהיו אחים מאם לא מאב. במדרש שהיה עוג באותו פעם יותר מת"ק שנה (ע"ל אלף תרנ"ו) שנולד אז, א"כ היה בן תתל"ב שנה. סיחון נולד בתיבה ועוג היה חוץ לתיבה א"כ היה עוג יותר מתתל"ב".

[כח] "הקצר בזעם ומאריך אף" (מתוך פיוט וכל מאמינים).

[כט] כנגד אריכות ימיו של עוג חי איוב כאלף שנה, ובגמרא (ב"ב טו, א) "איוב בימי מרגלים היה כתיב הכא איש היה בארץ עוץ איוב שמו וכתיב התם היש בה עץ מי דמי הכא עוץ התם עץ הכי קאמר להו משה לישראל ישנו לאותו אדם ששנותיו ארוכות כעץ ומגין על דורו כעץ".

פלט, טעם

ביתר עומק: אותם ק"כ שנה שבנה נח את התיבה שהיו שורש חייו של משה רבינו כמו שהתבאר, עולים במילוי רפ"ו (קו"ף כ"ף גימט' רפ"ו), זהו 'פור' 'פרו' "פרה אדמה תמימה אשר אין בה מום אשר לא עלה עליה על" (במדבר יט, ב) אדם שאין לו עול נקרא בלשון חז"ל "אדם בליעל" - בלי עול, כנגדו בקדושה זה 'פרה אדומה אשר לא עלה עליה עול' ונאמר בה "ויקחו אליך פרה אדומה: אמר רבי יוסי ברבי חנינא אמר לו הקב"ה למשה לך אני מגלה טעם פרה אבל לאחר חקה" (במדב"ר יט, ו), 'טעם' גימט' 'פלט'. כלומר, 'פרה אדומה' באה מאותו השורש של 'מאה ועשרים שנה' (קו"ף כ"ף גימט' פר"ו) וזה כח ה'פליטה' שהיה למשה רבינו מן המבול 'טעם' פרה אדומה, לא כמו 'עוג' שהאריך ימים בפועל. מצד כח ה'פליטה' נתגלה ה'טעם' של פרה אדומה למשה, וכנגד כח ה'בליעה' של 'בלי-על' דקלקול נאמר בה בפרה אדומה "לא עלה עליה על" ובכך נעשה הפקעה של 'בלעם' דקלקול בשני הצדדים ב'פליטה' וב'בליעה'.

באופן נוסף: בגמרא (חולין קלט, ב) "משה מן התורה מנין (בראשית ו, ג) בשגם הוא בשר. המן מן התורה מנין (בראשית ג, יא) המן העץ" כח המן דקלקול הוא אריכות השנים שמתייחס לעץ כמו שנאמר בגמרא בבבא בתרא (טו, א) לגבי איוב שארוכות שניו כעץ, וכנגדו עומד משה רבינו "בשגם הוא בשר והיו ימיו מאה ועשרים שנה" וזה השורש לימי הפורים שנקראו על שם הפור (אסתר ט, כו) שהוא גימט' קו"ף כ"ף - מילוי שנותיו של משה מגלות את ה'פור' כנגד הכח של אריכות ימיו של המן.

בכל מלחמה ובפרט במלחמת אדום יש "שארית הפליטה" (דברי הימים א ד, מג) ו"פליטת סופריהם" (סוטה מח, ב) כמו שהוזכר לעיל, אבל המן רצה "להשמיד להרג ולאבד את כל היהודים מנער ועד זקן טף ונשים ביום אחד" (אסתר ג, יג) ללא שיהיה מציאות של 'פליטה'; זה גופא נקודת ההצלה שהתגלה בימי הפורים מכח ה'פלט' שבדבר שחזר והתעורר לבטל מציאות הקלקול שבא להשמיד את הכל.

בלשון אחרת והיינו הך: 'בלעם' בא משורש לבן (סנהדרין קה, א[ל]) שעליו נאמר "ארמי אובד אבי" שביקש לעקור את הכל; 'פלט' אותיות 'טפל' היפך ה'עיקר'[לא], זהו שלבן ביקש לעקור את הכל - לעקור את העיקר שהוא הכל בלי להשאיר 'פליטה', וכמו כן הייתה גזירתו של המן הרשע "להשמיד להרג ולאבד את כל היהודים" (אסתר ג, יג) וגו'. ובהצלה נאמר "רוח והצלה יעמוד ליהודים ממקום אחר" (שם ד, יד) בחינת 'פליטה' דקדושה, וכנגד ה'בלעם'[לב] דקלקול שביקש להשמיד את הכל נתגלה ההצלה בשלימות ובמדרגת הכל "ליהודים היתה אורה זו תורה" (מגילה טז, ב) התורה המאירה בשלימות היא היפך מדרגתו של 'בלעם' שמתנגד לזמן מתן תורה (זבחים קטז, א).

אמונה וארץ ישראל במשה עוג ונח

שורש החיים של משה רבינו בא מאותם ה'מאה ועשרים שנה' שבנה נח את התיבה קודם המבול, ובנח נאמר "מאמין ואינו

[ל] "בלעם בלא עם דבר אחר בלעם שבלה עם בן בעור שבא על בעיר תנא הוא בעור הוא כושן רשעתים הוא לבן הארמי בעור שבא על בעיר כושן רשעתים דעבד שתי רשעיות בישראל אחת בימי יעקב ואחת בימי שפוט השופטים ומה שמו לבן הארמי שמו".

[לא] זהו שנאמר במשה רבינו "יראת שמים לגבי משה מילתא זוטרתא היא" יש דבר שהוא גדול ועיקר ויש לנו דבר שהוא קטן וטפל, מצד אחד זה מעלתו של משה שיראת שמים 'טפל' אצלו אבל מצד השני מונח כאן עומק ה'טפל' - 'פלט' הפליט שעליו חל נקודת המלחמה; למדנו שאדרבא דווקא מחמת שיראת שמים היה מילתא זוטרתא וטפל לגבי משה, זה עצמו הביא את ההתנגדות של פליט וטפל כמו שהוזכר.

[לב] בלעם בלק - בבל עמלק, שהוא חיבור המן העמלקי עם אחשורוש יורש מלכות בבל.

מאמין" (רש"י בראשית ז, ז[לג]) שיבוא המבול עד שדחקוהו המים, ולאחר מכן נתגלה כן במשה רבינו שנאמר בו (במדבר כ, יב) "יען לא האמנתם בי להקדישני לעיני בני ישראל לכן לא תביאו את הקהל הזה אל הארץ אשר נתתי להם".

בגמרא בזבחים (קיג, ב) נחלקו ר' יוחנן וריש לקיש האם ירד מבול בארץ ישראל, אליבא דר' יוחנן שלא ירד מבול בארץ ישראל ה'ראם' ו'עוג' ניצלו מהמבול כיון שהיו בארץ ישראל; 'עוג' זכה להצלה מכח ארץ ישראל ומשה רבינו עצמו לא זכה להיכנס לארץ. זה גופא היה יראתו של משה רבינו מ'עוג' שזכה לשמש את אברהם אבינו, בעומק הוא שימש את אברהם אבינו ביחס לארץ ישראל שנאמר בו באברהם (בראשית יג, יז) "קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה כי לך אתננה", בשורש 'עוג' התהלך בארץ ישראל ומכוחה הוא ניצל מהמבול מה שמשה רבינו בעצמו לא זכה לכך.

היציאה ממצרים לא היתה בשלימות על ידי משה שנאמר בו (שמות ד, י; ו, יב) "כבד פה וכבד לשון" ו"ערל שפתים" ועל כן אמר "שלח נא ביד תשלח" (שם ד, יג) על ידי אהרן, וכיון שהיציאה לא היתה שלימה גם הכניסה לא היתה שלימה ולא זכה משה רבינו בעצמו להכניס את ישראל לארץ ועל כן היה מתייירא משה מפניו של 'עוג' שניצל מהמבול בזכות ארץ ישראל.

ובעומק יותר, רבותינו האריכו באיזה אותיות היה משה רבינו 'ערל שפתים' כביכול 'עילג' - געל עילג[לד], בכל אופן לענייננו דידן: נאמר 'ערל שפתים' ואותיות השפתיים הם בומ"ף, ב' פ' זה 'בליעה' ו'פליטה' מ' ו' זה אותיות מו"ם, אלו הם האותיות שבהן כביכול משה רבינו היה ערל שפתים.

הערילות שבו חלה על ה'בליעה' ועל ה'פליטה': בביאתם למצרים נאמר "ולהחיות לכם לפליטה גדלה" (בראשית מה, ז) והיציאה ממצרים נקראת "פליטתם" כמו שאומרת הגמרא בפסחים (קיח, ב) "וימרו על ים בים סוף מלמד שהמרו ישראל באותה שעה ואמרו כשם שאנו עולין מצד אחד כך מצריים עולים מצד אחר אמר לו הקב"ה לשר של ים פלוט אותן ליבשה אמר לפניו רבש"ע כלום יש עבד שנותן לו רבו מתנה וחוזר ונוטל ממנו אמר לו אתן לך אחד ומחצה שבהן אמר לו רבש"ע יש עבד שתובע את רבו אמר לו נחל קישון יהא לי ערב מיד פלט אותן ליבשה ובאו ישראל וראו אותן שנאמר (שמות יד, ל) וירא ישראל את מצרים מת על שפת הים" יציאת מצרים התגלה באופן של 'פליטה'.

וגם שם היה חסרון באמונה כמו שאמרו בגמרא בתחילה "דאמר רב הונא ישראל שבאותו הדור מקטני אמנה היו, וכדדרש רבה בר מרי מאי דכתיב (תהלים קו, ז) וימרו על ים בים סוף" וכו'.

היציאה ממצרים הייתה באופן של 'פליטה' וכנגדה הכניסה לארץ ישראל הייתה באופן של 'בליעה', וכיון שהיה חסר ב'פליטה' ממצרים אצל משה על כן היה חסר ב'בליעה' ובכניסה לארץ ישראל. לפני שנכנסו לארץ אמר בלק לבלעם "הנה עם יצא ממצרים הנה כסה את עין הארץ" מצד הקלקול שבדבר נעלם העין שצריכה להתגלות בארץ עד שמשה רבינו לא זכה להכנס לארץ ישראל שנאמר בה "ארץ אשר עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה" (דברים יא, יב) וכל זה נעשה מכח צירוף בלעם ועוג כמו שנתבאר; בלעם כחו בפיו 'פלט' פה - לט לייט וקללה ו'עוג' היה לו אחיזה בארץ ישראל אליבא דר' יוחנן שלא ירד מבול בארץ ישראל.

לריש לקיש שירד מבול בארץ ישראל מקשה הגמרא (זבחים קיג, ב) "בשלמא למאן דאמר לא

[לג] "מפני מי המבול - אף נח מקטני אמנה היה מאמין ואינו מאמין שיבא המבול ולא נכנס לתיבה עד שדחקוהו המים", ובמדרש "ויבא נח ובניו ואשתו וגו' א"ר יוחנן נח מחוסר אמנה היה אלולי שהגיעו המים עד קרסוליו לא נכנס לתיבה" (ב"ר לב, ו).

[לד] כמו שנתבאר לעיל הגעלה היא פליטת הדבר לחוץ כנגד 'עוג'.

ירד מבול לארץ ישראל היינו דקם רימא התם, אלא למאן דאמר ירד, רימא היכא קם? אמר ר' ינאי גוריות הכניסו בתיבה. והאמר רבה בר בר חנה: לדידי חזי לי אורזילא דרימא בת יומא והוי כהר תבור, והר תבור כמה הויא ארבעין פרסי, משכא דצואריה תלתא פרסי, מרבעתא דרישא פרסא ופלגא, רמא כבא וסכר ירדנא. אמר ר' יוחנן: ראשו הכניסו לתיבה. והאמר מר: מרבעתא דרישא פרסא ופלגא? אלא, ראש חוטמו הכניסו לתיבה, וכו', והא קסגיא תיבה? אמר ריש לקיש קרניו קשרו בתיבה. והאמר רב חסדא: אנשי דור המבול ברותחין קלקלו וברותחין נידונו? ולטעמיך תיבה היכי סגיא? ועוד עוג מלך הבשן היכא קאי? אלא נס נעשה להם שנצטננו בצידי התיבה".

ה'ראם' ניצל על ידי שראש חוטמו נכנס לתיבה, ה'ראם' שהוא שורש "ראשית גויים עמלק" (גימט' רם) **ניצל מהמבול על ידי אותו חוטם שעליו נאמר "כי רגע באפו" כמו שהוזכר לעיל; 'עמלק בבל' זה אותיות 'בלק בלעם' אלו הם אותם הכוחות של ה'בליעה' וה'פליטה' שניצלו על ידי התיבה, ועל כן נצטננו המים סביב התיבה מאותו שורש של 'עמלק' שצינן את האמבטי** (רש"י דברים כה, יח). **בעומק, 'עוג' הוא בבחינת העיגול שמסביב לתיבה והראם הוא בחינת כח ההתפשטות של הקו**[לה]**, כמו שמתראה בתנועת השרשים בבריאה**[לו]**: העיגול יש בו צד של בליעה והקו יש לו צד של פליטה, כאן שתי הכוחות הללו מתחלפים ומתהפכים אהדדי ומתאחדים, הם שתי הכחות המעכבים שהיו למדרגה של משה רבינו.**

בעומק, כשנאמר (נדה סא, א) "ויאמר ה' אל משה אל תירא מכדי סיחון ועוג אחו הווי", אז יש את עוג בבחינת 'פליטה' ודיבור, ויש את 'עוג' שמצטרף לבחינת 'בלק בלעם' שבו מתגלה כח ה'בליעה' ועל זה חלה בעומק נקודת המלחמה כמו שנאמר בעמלק "ולא ירא אלקים" (דברים כה, יח) **חסרון היראת שמים בעמלק**[לז] **שמתראה גם ב'עוג' גרמה למשה להיות ירא ממלחמת עוג ועל זה אומר הקב"ה "אל תירא אותו" מכח מדרגת מתן תורה שנתרפאו כל החולים** (מכילתא דרבי ישמעאל יתרו, מסכתא דבחדש פרשה ט) **מתגלה ה'בליעה' וה'פליטה' של הדבר.**

הרי נאמר קודם מתן תורה "אל תיגשו אל אישה שלושת ימים" כדי שלא תהיה "פולטת שכבת זרע ביום השלישי" (שבת פו, א) **ומצד כך**

[לה] ספר הליקוטים (דברים, א) "סיחון, לשון סייחין ועגלים. והוא קליפת חמור, והוא סוד ערלה שעל הברית. ועוג, הוא סוד עור הפריעה המעכב הברית. וזהו עג עוגה, והיא קליפה קשה, הגם כי היא דקה יותר קרובה לקדושה. ואלו הם סוד שני מלכי האמורי הוא היסוד, כמ"ש רז"ל ב' וג' גרגרים בראש אמיר".

[לו] עץ חיים (ש"א ענ"ב) "דע כי טרם שנאצלו הנאצלים ונבראו הנבראים היה אור עליון פשוט ממלא כל המציאות ולא היה שום מקום פנוי בבחי' אויר ריקני וחלל אלא הכל היה ממולא מן אור א"ס פשוט ההוא ולא היה לו בחי' ראש ולא בחי' סוף אלא הכל היה אור א' פשוט שוה בהשוואה א' והוא הנק' אור א"ס. וכאשר עלה ברצונו הפשוט לברוא העולמות ולהאציל הנאצלים להוציא לאור שלימות פעולותיו ושמותיו וכנוייו אשר זאת היה סיבה בריאת העולמות כמבואר אצלינו בענף הא' בחקירה הראשונה. והנה אז צמצם את עצמו א"ס בנקודה האמצעית אשר בו באמצע אורו ממש (אמר מאיר בערכינו אמר הרב זה וק"ל) וצמצם האור ההוא ונתרחק אל צדדי סביבות הנקודה האמצעית ואז נשאר מקום פנוי ואויר וחלל רקני מנקודה אמצעית ממש כזה <ציור> והנה הצמצום הזה היה בהשוואה א' בסביבות הנקודה האמצעית ריקנית ההוא באופן שמקום החלל ההוא היה עגול מכל סביבותיו בהשוואה גמורה ולא היה בתמונת מרובע בעל זויות נצבת לפי שגם א"ס צמצם עצמו בבחי' עגול בהשוואה א' מכל צדדים והסיבה היתה לפי שכיון שאור הא"ס שוה בהשוואה גמורה הוכרח גם כן שיצמצם עצמו בהשוואה א' מכל הצדדים ולא שיצמצם עצמו מצד א' יותר משאר הצדדים. ונודע בחכמת השיעור שאין תמונה כ"כ שוה כמו תמונת העיגול משא"כ בתמונת מרובע בעל זויות נצבת בולטות וכן תמונת המשולש וכיוצא בשאר התמונות וע"כ מוכרח הוא להיות צמצום הא"ס בבחי' עיגול והסיבה הוא בעבור שהוא שוה בכל מידותיו כנ"ל, וכו', והנה אחר הצמצום הנ"ל אשר אז נשאר מקום החלל ואויר פנוי וריקני באמצע אור הא"ס ממש כנ"ל הנה כבר היה מקום שיוכלו להיות שם הנאצלים והנבראים ויצורים והנעשים ואז המשיך מן אור א"ס קו א' ישר מן האור העגול שלו מלמעלה למטה ומשתלשל ויורד תוך החלל ההוא כזה. וראש העליון של הקו נמשך מן הא"ס עצמו ונוגע בו".

[לז] פשוט שמשה היה ירא מבלעם מחמת ששורש כוחו בעמלק שלא היה ירא אלקים, החידוש הוא שמשה היה ירא מ'עוג'.

נתקבצו כל אומות העולם אצל בלעם הרשע כמו שנאמר בגמרא (זבחים קטז, א) "שכשניתנה תורה לישראל היה קולו הולך מסוף העולם ועד סופו וכל מלכי עובדי כוכבים אחזתן רעדה בהיכליהן, ואמרו שירה שנאמר (תהלים כט, ט) ובהיכלו כולו אומר כבוד. נתקבצו כולם אצל בלעם הרשע ואמרו לו: מה קול ההמון אשר שמענו, שמא מבול בא לעולם? אמר להם (תהלים כט, י) ה' למבול ישב וישב ה' מלך לעולם, כבר נשבע הקב"ה שאינו מביא מבול לעולם. אמרו לו: מבול של מים אינו מביא אבל מבול של אש מביא, שנאמר (ישעיהו סו, טז) כי הנה באש ה' נשפט. אמר להן: כבר נשבע שאינו משחית כל בשר, ומה קול ההמון הזה ששמענו? אמר להם: חמדה טובה יש לו בבית גנזיו שהיתה גנוזה אצלו תתקע"ד דורות קודם שנברא העולם וביקש ליתנה לבניו שנאמר (תהלים כט, יא) ה' עוז לעמו יתן. מיד פתחו כולם ואמרו (תהלים כט, יא) ה' יברך את עמו בשלום". במדרגת הר סיני נתקן ה'בליעה' וה'פליטה', ובו נתקן ערלות השפתיים של משה שהיה באותיות בומ"ף כמו שהוזכר לעיל, "אל תירא" זה שלימות מדרגת התורה.

הגמרא בגיטין (יט, ב) עוסקת בגט שהאותיות נבלעו בו ועל ידי צבע מיוחד אפשר להוציא ולפלוט חזרה את האותיות; "אמר שמואל נתן לה נייר חלק ואמר לה הרי זה גיטיך מגורשת, חיישינן שמא במי מילין כתבו" ופירש רש"י "ונבלעו ואמרן לעיל כתבו במי טריא ואפצא כשר". שואלת הגמרא: "מיתיבי, הרי זה גיטך ונטלתו וזרקתו לים או לאור או לכל דבר האבד וחזר ואמר שטר פסים הוא שטר אמנה הוא מגורשת, ולא כל הימנו לאוסרה. טעמא דאיכא כתב, הא ליכא כתב לא? כי קאמר שמואל דבדקינן ליה במיא דנרא, אי פליט פליט ואי לא פליט לאו כלום הוא. וכי פליט מאי הוי, השתא הוא דפליט? שמואל נמי חיישינן" ופירש רש"י "במיא דנרא - צבע שקורין פוייל"י ומעבירים מי הצבע עליו ופולט אותיות שבלע ונראות. השתא הוא דפלט - וכשהיו בלועות לא היה כתב. חיישינן - שמא לא נבלעו יפה ואם מת אסורה לכהן וחולצת ולא מתייבמת דספק גרושה היא".

עומק ההתנגדות של בלעם לדברי תורה היה באופן של בליעת הדברי תורה עד שהיה משה "ערל שפתיים" והתיקון הוא שהאותיות של הדברי תורה יחזרו ויפלטו במדרגת "אש שחורה על גבי אש לבנה" (ירושלמי שקלים פ"ו ה"א) בשלימות, זה התיקון של ה'בולע' ו'פולט' ומתוך זה נתרפאו כל החולים במתן תורה ובשרשם משה שהיה ערל שפתיים באותיות בומ"ף כמו שנתבאר, וכנגד זה נבלעו ונתקעו האותיות של הקללה עד שנהפכו ונפלטו באופן של ברכה ועל זה נאמר "יום אשר עמדת לפני ה' אלקיך בחרב באמר ה' אלי הקהל לי את העם ואשמעם את דברי אשר ילמדון ליראה אתי כל הימים אשר הם חיים על האדמה ואת בניהם ילמדון" (דברים ד, י) מתוך המדרגה השלימה של מתן תורה ומכח זה אמר ה' למשה "אל תירא אותו".

סוגיות ביראת השם 092 נדה סא עמוד א עוג מלך הבשן
מספר שיעור בקול הלשון 41720969

סוגיות במחשבה

בשן

ויפנו ויעלו דרך הבשן ויצא עוג מלך הבשן לקראתם הוא וכל עמו למלחמה אדרעי (במדבר כא לג.).

ואמרו חז"ל (פסחים סח א) **עתידין צדיקים להחיות מתים, דכתיב** (ישעיה ה יז) **ורעו כבשים, וכתיב** (מיכה ז יד) **ירעו בשן וגלעד, בשן זה אלישע בן שפט אשר בבשן, וגלעד זה אליהו מתושבי גלעד. ואלישע ואליהו החייו מתים, וכח זה גנוז בבשן. ועין משך חכמה, במדבר כה יא[א]. וכתב הרד"ק** (דה"י א ה יב) **וז"ל, ויש בדרש, ושפט בבשן, הוא שפט אבי אלישע הנביא, וסמך לו בבשן, מה בשן ששים עיר** (עי' דברים ג ד), **אף אלישע בנו פירנס ישראל ששים שנה, עכ"ל. ופרנסה אף היא בגדר מעין להחיות מתים, היפך מתים ברעב. ועין עוד קהלת יעקב, ערך בשן[ב].**

ואמרו חז"ל (שמו"ר ב ד) **ויבא אל הר האלקים חורבה, ה' שמות יש לו, הר האלקים, הר בשן וכו'. הר בשן - שכל מה שאוכל אדם בשיניו, בזכות התורה שניתנה בהר. ואלישע דבק בכח זה, ומעין כך האכיל ששים שנה, כנגד התורה שנתנה ביום השישי. וכנגד כן שבמתן תורה פרחה נשמתם על כל דיבור ודיבור והוריד הקב"ה טל של תחיה והחיה המתים** (שבת פח ב), **כן אלישע דבק בכח זה והחיה מתים, ודו"ק.**

וכח התורה ניתן ע"י משה, ובכללות שלשת המנהגים באותו דור, משה - אהרן - מרים (עי' שבת פח א וברי"ף על עין יעקב שם). **ואמרו** (ילק"ש, זכריה י"א רמז תקעח) **הילילו אלוני בשן, זה משה אהרן ומרים. אולם עיקרו משה, וכנגדו עמד המן שהפיל פור בירח שמת בו משה להרוג כל ישראל** (מגילה יג ב). **ואמרו** (ילק"ש תהלים כב רמז תרפז) **אבירי בשן כתרוני, אלו בניו של המן, והבן. וכנגד כן אלישע שהחיה מתים, כח המן שנזר להרוג כל ישראל.**

וכנגד כל כח הטוב שבבשן כנ"ל, עומד עוג מלך הבשן. שביקש לזרוק אבן על ישראל להורגם. עין ברכות נד א-ב. ונקרא עוג ע"ש עוגות מצות, כמ"ש חז"ל (ב"ר מב ח), **שבא לפני אברהם לספר שנשבה לוט, ורצה שיצא אברהם למלחמה להציל לוט ויהרג וכו'. והרי שכל הויתו לבטל כנס"י משורשם. ובעומק רצה אף לבטל כח אכילה של קדושה, עוגות מצות, וכנגד כח אכילה בבשן כמו שנתבאר בהרחבה, עין מילון ערכים בארמית ערך זה.**

[א] ז"ל על הפסוק "רעה עמך בשבטך צאן נחלתך וגו', ירעו בשן וגלעד כימי עולם": פירוש, שהשי"ת ייסר את ישראל וכו', "ירעו בשן וגלעד", בשן - אלישע, וגלעד זה אליהו וכו', שאלישע, על ידו יצאו דובים מן היער (מלכים-ב' ד כד), וזה לעקור בעלי מידות נשחתות, שקללו וביזו את הנביא (שם פסוק כג). ואליהו בהר הכרמל עקר נביאי הבעל (מלכים-א' יח), בעלי דעות משובשות. ולכן אמר כי ה' ירעה בהנהגה כזאת לעקרם מישראל אנשים כאלה על ידי גדולי ונביאי האומה, ולא על ידי גויים ואשור וכיוצא בהם.

[ב] ז"ל: בשן זה אלישע שנאמר ויעני ושפט בבשן. על פי מה שכתבתי לעיל בשם הגלאנטי שאלישע הוא כינוי אל הבינה, שמבינה כל הישועות, על כן בשן הוא אלישע, בשן ראשי תיבות למפרע נ'ון ש'ערי ב'ינה וכו'. וז"ש ויעני ושפט בבשן, ויעני הוא סוד המלכות שהוא בחינת לחם עוני, ושפט הוא סוד הזעיר שבו בחינת המשפט, ושורש שניהם הוא בבשן, בנ' שערי בינה. בשן ראשי תיבות ב'ו ש'מאל נ'כלל, גם ראשי תיבות ב'ו ש'ניהם נ'כללים.

מדור
רל״א
שערים

צירוף

ב-נ / ב-ש / נ-ש

ב-נ

בן. יש תואר שם אב, אין קוראים אבות אלא לשלושה, אברהם יצחק ויעקב, ויש תואר שם בן, בנים. והוא חל על השבטים, שהם י"ב, וזהו בין, בן - י"ב, וההבדל בין בן זה לבן אחר. ועיקר גילוי תואר שם בן בשבטים מתגלה בבן ראשון ואחרון, ואמצע. בן ראשון, ראובן, ראו-בן. ובן אחרון, בנימין, בן-ימין. ונתגלה אף באמצע, זבולון. בן-זול. זבולון לשון חיבור יזבלני אישי, מחבר ראשון ואחרון. והממוצע בין אבות לבנים הם אמהות, נקבה, נקב, בן-ק. ואמרו, אין אשה אלא לבנים. שמקבלות טיפה מן האב והופכתו לבן. כמש"כ ויבן את הצלע (ביצירת חוה), ויבן וי - בן, ולחד מ"ד נעשית מזנב, ז-בן. בחינת עד עקרה ילדה שבעה. וכמ"ש בנדה (מה:) בינה יתירה נתנה לאשה. בינה, בן-יה. וכן תבונה, בן - תוה. ומקור הבן באמו, בבטן אמו, בן - ט. וכאשר הבן מזקין מתקיים בו אם זכה, עוד ינובון בשיבה, ינובון, בן - ינון. מתגלה שורשו של תואר בן שבו. וזהו בשן, בן - שב, שב לשורשו.

ודבר זה נתגלה בשבטים שעלו לגדולה, בחינת ינובון. בישששכר כתיב ולבני יששכר יודעי בינה לעתים. וביהודה כתיב "אנכי אערבנו", על בנימין בן-ימין, כנ"ל נעשה יהודה ערב - ערבון. ערב-בן. וכן אצל יוסף שנתקיים בו ירידה לצורך עליה, מתחילה נעשה אביון, בן-איו. ואח"כ נאמר בו אין נבון וחכם כמוך. נבון, בן-נו. ובו נגלה בחינת בחינה, בחן, בוחן מכח הבינה. ובו נאמר משם רועה אבן ישראל . אבן א-בן. וכן מתחילה גנבו את יוסף ומכרוהו. גנב, ג-בן. כי יוסף מנשה ואפרים, נחשבים ג' בנים.

ושורש לידת השבטים - בנים אצל לבן דייקא. לבן, ל-בן. אולם נתהפך מלבן לנבל (עיין בפרק חלק), לנבל הבן, בחינת בהמה, גמטריא בן, ומאכלה של בהמה תבן, ת-בן. ואחריתה נבלה, בן - לה. ובתיקון אליהו, גימטריא בן, כנודע. היפך כלב גמטריא בן, שנותנים לו בהמה שנתנבלה, כמש"כ בשר בשדה טריפה וגו' לכלב וגו'. שנובח, נבח, נב - ח.

ושורש הבן באב, ואמרו "ל"ב נתיבות חכמה". נתיב, בן-תי. כי יש את עצם האב, בחינת אב בחכמה, והנמשך ממנו נקרא נתיב, והוא הוא בחינת בן הנמשך מאבא.

והנה מאב אחד יעקב, נעשה י"ב שבטים. והרי שנוסף י"א, וזהו בחינת י"א סממני הקטרת. שהעליון שבהם לבנה, בן-לה. והתחתון שבהם, חלבנה, בן-חלה. והא מקביל לראשית השבטים ואחריתם, כנ"ל. ומקום ההקטרה במזבח הפנימי. ובמזבח החיצון מקריבים קרבנות, קרבן, קר-בן. ומזבח הפנימי בן עליון, ומזבח החיצון בן תחתון.

ועיקר מקום המזבח במקדש, ומקום זה נקרא לבנון. בן-לון. ומשם נברא אדה"ר ממקום מזבח, ממקום כפרתו כמ"ש חז"ל. ושם איכא נסכים של יין היוצאים מן הענבים. ולחד מ"ד עץ שחטא בו אדה"ר גפן היה, ענבים סחטה לו. ענב, ע-בן. והתיקון במזבח, נסכים, כנ"ל. ובגד כהונה העיקרי המכפר על פגם בן לעילא, אבנט, ואמרו חז"ל שהוא חלול, בחינת נבוב, חלול, כמ"ש בלוחות, ומכפר על הגנבים. גנב, ג-בן, כנ"ל.

ומקום ביהמ"ק נתקדש ע"י עקדת יצחק שהיה שם. עקידת הבן. כנודע יצחק בגמטריא ד' פעמים בן. והוא שורש הגאולה של משיח בן יוסף, אולם בקלקול נפל לירבעם בן נבט, נבט, בן-ט. ומכח משיח בן דוד, שיצא מאבצן. אבצן אצ-בן.

שרשי התיבות המרכיבות מאמר זה: אבינדב, אבן, אביון, אבנר, אבנט, **בן**, גנב, נבב, זנב, **בטן**, **בין**, לבן, נוב, נביא, נבואה, נבל, לבן, נבלה, נגב, נתיב, ברנע, תבונה, גבן, לבונה, נצב, נקב, נקבה, **בנימין**, בטנים, **בינה**, לבנון, ראובן, חלבנה, נבוכדנאצר, נבט, ניב, עמינדב, נבוב, נבוזראדן, נבח, בחן, נביות, סנחריב, ענבים אבדון, אבצן, **בשן**, זבולון, חשבון, גבעון, דיבון, נבון, תבן, ערבון, רבון, קרבן, **בהן**.

ב-ש

ב-ש אלו האותיות השניות הן מההתחלה, והן מהסוף. כלומר שורש ההמשכה, הן בהתפשטות מן הראשית, אור ישר, והן בהתפשטות מן האחרית, אור חוזר. ומהותם לחזור לשורש, להתחלה שזהו סוד התשובה, שב לשורש. וזהו סוד בשן, בש - ן. המשכה מן השורש, אותיות שניות, ב - ש - ן, אולם ג"כ חזרו לשורש, נ, ברית תשובה, נ' שערי תשובה.

ברוש, שבור, שב - רו, והיינו תיקון השבירה נגלה בבורש, ולכן הן במשכן והן במקדש, בזמן דתיקון נבנה מעצי ברוש.

וכאשר יש כח המעכב מלגלות שיבה זו בפועל, הגדרתו שבירה, שבר, שב-ר. וזהו כח עצמי בתוכו. וכאשר זהו כח חיצוני אזי נקרא שבוי, שבי, שב-י. וכן פעמים נקרא חבוש, חבש, ח-שב, כחבוש בבית האסורים שמעוכב מלחזור למקומו. ושלמות קלקול זה נקרא מיתה, שכיבה, "וישכב עם אבותיו". שכב, שב-ך. כי כאשר האדם מת יש בו ב' מעכבים אלו. א. מיתתו בחינת שבירת גופו (מקביל לשבירת הלוחות) ב. קבורתו הוא כחבישתו במקומו, כח חיצוני שיוצר לו קביעות בקרקע. וכאשר נמצא בקרקע ע"ד כלל מסריח ומבאיש, בואש, שב-או. וככול שיש שרב, שב-ר, כן נעשה בואש יותר.

ומעיין כך היא הבושה, בוש, שב-ו, שהיא מאביזריהו דרציחה, מעין מיתה. ועליה אמרו חז"ל (סוטה י ב) מוטב יפיל עצמו לכבשן האש ואל ילבין פני חבירו ברבים. כבשן, שב-כן. ומעין כך הוא בחינת יובש, יבש, שב-י, שנסתלק חיותו ונעשה יבש, וכאשר מלבין פני חבירו נסתלק דמו שהוא חיותו. ואזי נופל ממדרגת אדם, א-דם, למדרגת בע"ח, בבחינת נמשלו כבהמות נדמו. ומאכל בהמה, עשב, ע-שב. ושורש נפילה זו כמפורש בקרא (קהלת ז כט) "עשה האלקים את האדם ישר, והמה בקשו חשבנות רבים". חשבון, חשב, שב-ח. כי כח החשבון הוא גופא מעכב את השיבה לשורש של "ישר". וכאשר נופלים בנ"י ממדרגתם נקראים "שובבים", שובו בנים שובבים, שובב, שב-בו. כי כח השובב מעכב את השיבה, וע"ז גופא זועק הנביא שובו בנים שובבים.

ובדקות יותר, יש ב' בחינות בשב. א. שב לאלף מתוך בי"ת. ב. שב לתי"ו מתוך שי"ן, וכאשר שב לאל"ף, זהו שיבה לאדם, א-דם. וכן לאלופו של עולם. וכאשר שב לתיו, מצד הקלקול שב לתחתון שבו, לשורש היותו מן העפר, היה מן העפר ושב לעפר. וזהו תשובה דקלקול, (בראשית ג יט) "עפר אתה ואל עפר תשוב". ואצל זקני ע"ה דעתם מטפשת עליהם ונגלה שיבה דקלקול, ולהיפך אצל זקני ת"ח נאמר (ויקרא יט לב) "מפני שיבה תקום" שיבה דתיקון. וזהו עיקר הבקשה בבחינת "אותה אבקש", בקש שב-ק, לדבוק במדרגת שיבה דת"ח. וזהו לבוש של ת"ח, לבוש דתיקון, כמש"כ לבוש, לא בוש, שעולה מבושה תחתונה לשיבה. ות"ח זוכה למדרגת (משלי ה טו) "שתה מים מבורך", בחינת שאיבת מים, בית השואבה, שאב, שב-א, שב לאל"ף, ולכך משם שואבים רוה"ק.

ומדריגת אכילת ת"ח, הפך בהמה שמאכלה עשב, עשב לבהמה כנ"ל, אכילתו בבחינת (משלי יג כה) "צדיק אוכל לשובע נפשו". שובע, שבע, שב-ע. משיב ע"י לאל"ף. ולכך אמרו (פסחים מט ב) שע"ה אסור לו לאכול בשר, והותר רק לת"ח. בשר, שב-ר. כי בכח הת"ח להשיב הבשר לשורשו, כנודע, שמעלה בשר - שבר, משבר, לבשר מלשון בשורה טובה, הבאה מאלופו של עולם. ולפיכך עיקר זמן אכילת בשר בשבת, לשון שב-ת, שאזי הכל שב לשורשו, כנודע.

וביומין דחול ע"מ לאכול נצרך לבשל המאכל, בשל, שב-ל, ע"מ להשיבו לשורשו. אולם בשב"ק עיקר הארה זו ע"י חוש שהנשמה נהנית ממנו, חוש הריח, בשם, שב -ם.

וכשם שיש מאכל אדם כן יש מאכל של מזבח, ועיקרו תמיד, (שמות כט לט) "את הכבש האחד תעשה בבוקר" וגו'. כבש, שב-ך. ואזי מתגלה מ"ש (כתובות י ב) מזבח מזין וכו', בחינת משביר לכל הארץ, היפך שבר דקלקול נעשה משביר דתקון, שפע הנמשך מאלופו של עולם. וזהו עיקר שבחו של עולם, שבח, שב-ח, שהכל שב לשורשו, וחוזר ונמשך השפע מן השורש, וחוזר חלילה.

שרשי התיבות המרכיבות מאמר זה: אבשלום, **בקש**, אלגביש, אלישבע, שב, שבר, שבע, שביל, שגב, שכב, **בשן**, בשר, בושת, דבש, חשב, יבש, בלאשצאר, לבש, עשב, שבת, שבי, שבלים, בשורה, בישל, בשם, באוש, ישב, כבש, כבשן, שובע, שבע, משביר, שבט, נושבת, קשב, שבועה, שלב, שבץ, שרביט, תשבי, אבישג, שביס, חשבון, מפיבושת, שיבה, שבח, **ברוש**, שאב, שובל, משבצת, שבוע, שובב, שלהבת, שרב, **בשל**.

נ-ש

שנים, שנ-ים. ש-נ שורש של שני, מלשון שונה, נבדל. ומאידך שורש של שנון, חד, חד - אחד. כי כאשר אינו שנון יש בו בליטות, ונראה כשנים ויותר, משא"כ כאשר הוא חד, נראה כאחד. וזהו בשן, ב - שן, מקום משובח ושמן לצורך פרות וכדומה. וכל דשן שונה מרעותה לרעותה.

וכאשר הוא שונה לגמרי ואינו נגלה בו אור האחדות, זהו מדרגת אנוש, או-נש, בבחינת תשב אנוש עד דכא, ואמרו חז"ל עד דכדוכה של נפש, פ-נש. וזהו השפלות שבמדרגת אדם שיורד עד למיתה. וזה נגרם על ידי האשה שפיתתה את אדה"ר. נשים, נש-ים. שנבראה מן האדם בעודו ישן, י-שן, כמ"ש ויפל ה' אלקים תרדמה על האדם וגו' ויקח אחת מצלעותיו. ושורש השינה בעין, ובפרטות באישון, איו-שן, כמ"ש המאיר לאישון בת עין. ושורש החטא ע"י הנחש הנקרא בעל הלשון, כמ"ש מה יתרון לו לבעל הלשון. לו-שן. וכתיב הנחש השאני ואוכל, ואמרו חז"ל לשון נישואין, שרצה להרוג את אדה"ר ולשאת את חוה. נשא, נש-א. וטבעו של נחש, נש-ח (וכן נקרא שפיפון, פיפו-שן), נושך, נשך, נש-ך. ועיקר נשיכה ע"י השן, ש-ן.

והמשך תולדות החטא, מש"כ וישמן ישורון ויבעט. שמן, שנ-מ. ישורון, יורו-שן. ותולדת החטא, עונש, ענש, ע-נש. והמשך החטא ע"י עמלק, וכתיב ביה, ויזנב בך כל הנחשלים אחריך, נחשל, נש-חל. והם אלו שעליהם נאמר, האלקים עשה את האדם ישר, והמה בקשו חשבונות רבים. חשבון, חבו-שן.

ושורש התיקון שנעשים חד. וזהו בחינת שכינה, שכן, כ-שן. והוא מדרגת נשמה, נש-מה, היפך מדרגת נפש, פ-נש, כנ"ל. והוא בחינת שנה, שנ-ה, מלשון שנה עליו הכתוב, חזר על אותו דבר.

ואור התיקון מאיר במקום השראת השכינה, ובעיקר במקדש ובמשכן, מכ-שן. ובפרט בשלחן, לח-שן. וכן במזבח הנחשת, נש-חת. וכן בבגדי כהונה שהותר בהם שעטנז, שנ-עטז. ובפרט בחשן, ח-שן. וכן בבגדי כהן גדול, שהם שמונה בגדים, שמנה, שנ-מה. וחלק מן העבודה ע"י בני גרשון, גרו-שן.

אולם חרב הבית "שני" ע"י שנאת חנם, שנא, שנ-א. והיינו שנעשה מאחד שנים. ואז נסתלקה השכינה, בבחינת נטש, ט-נש. ונעשה בחינת שכחה, נשיה, נש-יה. וחרבה ירושלים וארץ ישראל כולה, ושרון בפרט. שרון, רו-שן. וזהו מכח קטרוג השטן, ט-שן. ותולדתו נטש - שטן, אותיות שוות.

וקלקול זה נגלה ביוסף שאסר את שמעון אצלו. שמעון, מעו-שן. ומיוסף יצא מנשה, מה-נש.

ובמהרה יהפך הקלקול לשמחה וששון, שו-שן.

שרשי התיבות המרכיבות מאמר זה: אחשדרפנים, אנוש, אנשים, אשכנז, שהרנים, מנשה, לשון, חשמנה, נחשת, נחשתים, נפש, נשים, נשך, נשף, שימון, ראשון, שונם, שושנה, שמונה, שנא, שנה, שני, שממון, גרשוני, גשן, דשן, שנים, אחשתרנים, אשנב, אשקלון, ינשוף, משענת, נושבת, ששון, נחשל, נטש, נשיא, שנינה, נשר, פרשדנה, שאנן, שונמית, שוני, שילוני, שכן, שלחן, שמינית, שמנה, שמרנים, שעלבני, שרון, נשא, נשו, בלשן, שניר, שמונה, נשל, אישון, שדפון, שגיון, תנשמת, שנער, שנאצר, שמרון, נשה, חשמנים, נשבת, שריון, דישון, שטנה, משכן, נשם, ישנתי, העשן, שנאב, נשגב, שבנא, כרשנא, השן, שעטנז, משנה, שפן, שמעוני, כשרון, **בשן**, שבניה, ענש, שושן, שכניהו, חשן, שלטון, דשן, נחש, נאש, משאון, שינון, אשפנז, נשי, נחשון, שרון, ישן, נשק, שפיפן, שבניה, ישורון, ישימון, נחושה, פרשנדתא, שמרון, כושן, בעשן, נשוי, שלמנאסר, שניר, קישון, גרשון, שמעון, פישון, כבשן, שנהב, שטן, עשתנת, שאון, קלשון, יקשן, נשמה, שלאנן, שמשון, שחין, חשבון, עשרון, שנון, שמן, שלון, פרשגן, נשג.

מדור
קבלה

בלבביפדיה קבלה

בשן

מילון ערכים בקבלה

בלבביפדיה קבלה

בשן

אור א"ס

ה' שמות להר סיני, ואחד מהם הוא הר בשן (שמו"ר ב ד), ובו נתגלה הקב"ה (עיין ערך קטן 'פה'), א"ס ב"ה. ובשן עולה בגימטריא 'הוי"ה הוא האלקים אין עוד מלבדו' (דברים ד ל).

צמצום

חלל פנוי[א], שורש לעבודה זרה[ב]. וכתיב (דברים א ד) 'ואת עוג מלך הבשן אשר יושב בעשתרות באדרעי', וכתב רבינו בחיי (שם) וז"ל: מצינו שלושה דברים נקראים בכתובים עשתרות, ואלו הן, ההרים, הצאן, ועץ, וכו'. ע"ז הוא שכתוב (שופטים י ו) ויעבדו את הבעלים ואת העשתרות, כי היתה ע"ז עשויה בצורת צאן. עכ"ל.

ועוד, סילוק גמור. וכתיב (דברים ג ג) 'ויתן ה' אלוקינו בידינו גם את עוג מלך הבשן ואת כל עמו ונכהו עד בלתי השאיר לו שריד'.

ועוד, גבול. ובשן הוא גבול א"י בעבר הירדן. בשן בגימטריא 'גבול ארצך' (דברים יט ג).

קו

תקוה. וכתב במגדל עז (יעב"ץ, בית מדות, עליית הבטחון) וז"ל: החכם הבוטח על ה' ידושן, לא יקוה לאיש ולא ייחל לבנ"א מריאי בשן. עכ"ל.

עיגולים

'עוג מלך הבשן' (במדבר לב לג). וכתיב (דברים ד מג) 'ואת גולן [גול-ן] בבשן למנשי'.

ועוד, בשן עיר מקלט לרוצחים, שיצאו לגלות, כמ"ש (יהושע כא כז).

ועוד. חומה סביב. וכתוב (יהושע יט לה-לז) 'וערי מבצר וגו', ואדרעי', מקום עוג.

וכתב בשער הגלגולים (הקדמה לו, לח) ששמעון בן נתנאל היה תחלה בתוך קליפת עוג מלך הבשן, בש"ן ר"ת שמעון בן נתנאל. ועיין אם לבינה לרמ"ז, אות אלף, ח. וחסד לאברהם מעין ה', נהר כה. ומגלה עמוקות, פר' בא, ד"ה ראו[ג].

ועיין ליקוטי הש"ס מס' תענית, ד"ה עג עוגה. ושער היחודים, פרק טז[ד].

יושר

כתיב (דברים ג י) 'כל ערי המישר וכל הגלעד וכל הבשן עד סלכה ואדרעי ערי ממלכת עוג בבשן'.

שערות

עשו איש שעיר (בראשית כז יא). וכתיב ביה (בראשית לו לא-לב) 'ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום וגו', בלע בן בעור ושם עיר"ו דנהב"ה' בגימטריא בשן. ואמרו (ילקו"ש דה"י א, רמז תתרעג): ר' יצחק פתח, אלונים מבשן עשו משוטיך, נמשלו עו"א כספינה זו שעושין לה תורן ממקום אחד והוגנין ממקום אחר, כך שמלה ממשרקה שאול מרחובות הנהר. ע"כ. ועיין קהלת יעקב, ערך 'בשן'.

ועוד. שור, כניסה. ושערי הר הבית עשוין מאלוני בשן, עיין רש"י ירמיה כב כ. ועין צרור המור, דברים לג, כב.

אזן

שמיעת האזן. וכתיב (ירמיה כב כ) 'ובבשן תני קולך', ופירש במצודות דוד שם וז"ל: על הר בשן הרימי קולך וצעקי בכל עבר ובכל צד, עכ"ל. ובשן ר"ת 'שמע נא בקול' (ירמיה לח כ).

חוטם

כתב בברית כהונת עולם (מאמר אילו של יצחק, פרק לב) וז"ל: ויקרא את הבשן על שמו חות יאיר (דברים ג יד), היות כבר רמזתי למעלה בסוד ארך

א על ידי הצמצום נעשה חלל הפנוי. ראה עץ חיים ש"א פ"ב.

ב ראה ליקוטי הלכות הל' תפלת המנחה, ה"ד, שביאר ענין זה באריכות.

ג שם הסמיך ענין זה אל הפסוק (תהלים כב יג) 'אבירי בשן כתרוני', ענין עיגול סביב.

ד שם נתבאר שייכות עוג מלך הבשן למספר ע"ג [שם ס"ג ור' אותיותיו], שהוא ענין 'עג עוגה', עיגול.

אפים [שעולה בש"ן כמ"ש בתיקונים, עיין ערך קטן 'אריך'] מימינא ומשמאלא, והארך הוא מיתוק אפיים. עיי"ש. ובקלקול, בשן בגימטריא 'חרי האף הגדול' (דברים כט כג).

פה

אמרו (שמו"ר ב ד) 'ה' שמות יש לו, הר האלקים, הר בשן, הר חורב, הר סיני הר האלקים וכו'. הר בשן, שכל מה שאוכל אדם בשיניו, בזכות התורה שניתנה בהר'.

בשן, ב-שן. כי בשן מקום מרעה טוב לצאן ולמקנה (עיין ערך קטן 'חכמה', 'חיה'),

והיינו שיש בו אכילה פשוטה, וזהו ב' פעמים שן. עיין קהלת יעקב, ערך בשן. בשן בגימטריא 'והיה האכל לפקדון' (בראשית מא לו). וכן חל"ב ודב"ש בגימטריא בשן, בבחינת 'ארץ זבת חלב ודבש' (דברים יא ט). וכן במן כתיב (שמות טז יד) 'דק מחספס', בגימטריא בשן.

ועוד, 'פרות הבשן' (עמוס ד א). וכתב בשפתי צדיק (פר' מסעי) וז"ל: גם פרות הבשן ששרו שירה עת שהלכו עם הארון מפלשתים, על כרחך כשנברא פי האתון ניתן כח בבעל חיים שיוכלו לדבר כשיהיה צורך כבוד שמים, עכ"ל. ועיין ליקוטי הלכות (או"ח, ענין קדושה דסידרא, הלכה ו אות ה), ועיין בזוה"ק (תרומה קלח.). ובשן ר"ת 'בורא ניב שפתים' (ישעיה נז יט), ודיבור דתיקון נרמז במש"כ (ירמיהו מד כו) 'שמי נקרא בפיו', וכן 'שיחו בכל נפלאותיו' (תהלים קה ב). ובקלקול ר"ת (דה"י ב יח כב) 'שקר בפי נביאך'.

עינים שבירה

חבלה, קטלא כולה קטלא פלגא[ה] (בבא קמא ס.). וכתב בעמק המלך (שער טז פס"א) וז"ל: יבואו המלאכים בצורת פרות הבשן, וידריכו אותו, וישליכו אותו לגיהנם. עכ"ל.

וכתיב (נחום א ד) 'אמלל בשן'. וכתיב (ירמיה כב כ) 'ובבשן תני קולך', ופרש"י שם וז"ל: על הבשן שיחרב'.[ו]

עתיק

ע"י עתיק נעשה החלפה של אורך בעובי ולהיפך, כידוע בתורת הרש"ש (ראה הקדמת רחובות הנהר, דף ו). ונמצא שורש כל ההחלפות והתמורות בעתיק. וכתב במפתח הספירות (דברים) וז"ל: וסוד הבשן, הוא סוד מיני התמורות, ה' מתחלפת בנ' לפי צירוף הנ"ך, וב"ש מתחלפים בא"ת ב"ש. עכ"ל.

ועוד, דילוג[ז]. וכתיב (דברים לו כב) 'יזנק מן הבשן', יזנק לשון דילוג כמ"ש באבן עזרא.

אריך

אורך, אור-ך, יאיר. וכתיב (דברים ג יד) 'יאיר בן מנשה לקח את כל חבל ארגב עד גבול הגשורי והמעכתי ויקרא אתם על שמו את הבשן חות יאיר עד היום הזה'.

ועוד, כתב בעמק המלך (שער טז פ"י) וז"ל: מנין ארך אפים עולה שנ"ב, להשקיט 'פרות הבשן' המצירים לבריות, שהם אוה"ע הנקראים כך. ע"כ. ובתיקון הוא סוד ארון, אור-ן', וכתב בחמדת ימים (חג הסוכות, פ"ו) וז"ל: מזמור צ"ח, מזמור שירו לה' שיר חדש, כי השיר הזה אומרות פרות הבשן, י"ב בקר, כשנושאות את הארון[ח]. עיי"ש. ומקורו בפרע"ח שער השבת, פרק י"ט. ועיין פתח האהל, פר' מקץ, סוד הפרות, זה לעומת זה. ובתיקון זהו אור כנ"ל, ובקלקול זהו ארור. ועיין ספר הליקוטים, שופטים ה, ד"ה והנה עוג[ט].

אבא

כתב המהרש"א (ברכות נד:): ואת עוג מלך הבשן אשר יושב בעשתרות באדרעי, הוא מלשון הר וצוק קשה, שהוא כח הטומאה שלו מאבותיו ומצד עצמו. עכ"ל.

ועוד, אמרו (ילק"ש עמוס ד, רמז תקמב, ועיין שבת לב:): שמעו הדבר הזה פרות הבשן (עמוס ד א). בעון גזל גובאי עולה והרעב הוה ובני אדם

ה וממילא חבלה שייכת למיתה, ששורשה בשבירה.

ו חורבן, הוא ענין השבירה.

ז עתיק הוא נעתק מא"ק לאבי"ע, וכן מאבי"ע לא"ק. וזו היא בחינת דילוג, כי אין הדרגה גמורה בין א"ק לאבי"ע. ומרומז בשמו שהוא ענין דילוג ומעבר ממקום למקום, ע"ד הכתוב (בראשית יב ח) 'ויעתק משם'.

ח מזמור זה אמרו הפרות בהעלותן את הארון לבית שמש (עבודה זרה כד:).

ט שם נתבארה השייכות בין עוג לאליעזר עבד אברהם, שנאמר עליו שיצא מכלל ארור לכלל ברוך (ב"ר ס ז).

אוכלים בשר בניהם ובנותיהם [בשן אותיות בן-ש], שנאמר שמעו את הדבר הזה פרות הבשן.

אמא

סוכה (זוה"ק ח"ג שט.: שעה"כ דרושי הסוכות, ד). ואמרו (סוכה ב.) 'העושה סוכתו בעשתרות קרנים' וכו'.

ז"א

שש, שישים. וכתיב (דברים ג ד) 'ששים עיר כל חבל ארגב ממלכת עוג בבשן'.

ועוד. י"ב גבולי אלכסון', ובמלכות נעשה י"ב בקר כנודע (ראה זוהר ויחי רמא. ועוד). וכתב בתולעת יעקב (סתרי תפלות שבת ומועדים וטעמם) וז"ל: וכבר ידעת כי שנים עשר בקר (ראה מלכים א ז כה) הם פרות הבשן היוצאות מפרה אדומה תמימה, עכ"ל. ועיין פרע"ח, שער השבת, פרק י"ט.

ועוד. ו' פעמים ו', ל"ו (תיקו"ז נו::). ויאיר בן מנשה קבל נחלת הבשן. ואמרו (סנהדרין מד.) 'יאיר בן מנשה שקול כשלשים וששה איש'. ובקלקול זהו עוג, שהוא עומד באחוריו של ז"א. כמ"ש בשער רוה"ק (דף כו.). (ועיין מבוא שערים, ש"ו, ח"ב, פ"ה, שער הקליפות) ואברהם אבינו, חסד שבו נקרא 'יומם'[א] (תהלים מב ט), ובז"א יש 'ימים רבים', עולה בגימטריא בשן. ועיין עץ חיים, שער דרושי הצלם דרוש ב, ח"י כללים, כלל ח"[ב]. וכן עולה בשן 'בימים קדמונים' (יחזקאל לח יז), והם ז' ימי הבנין[ג].

נוק'

כתיב (עמוס ד א) 'שמעו הדבר הזה פרות הבשן', ופירש רש"י שם וז"ל: פרות הבשן, נשי השרים והסגנים. וכתב הרד"ק שם וז"ל: בשן הוא מקום מרעה שמן, והבהמות הרועות שבו שמינות וטובות, ודימה נשי המלכים והשרים הגדולים לפרות הבשן, לפי שהן בעלות תענוג, והן שמנות ויפות, עכ"ל. וכתב המהר"ל (חידושי אגדות, שבת לב:) וז"ל: דאכלן ולא עבדן. פירוש, פרות הבשן נקראים הני נשי דאכלן ולא עבדן, ומתוך שהם אוכלים ולא עבדן, הם עושקות דלים ורוצצות אביונים, עכ"ל. ועיין קהלת יעקב, ערך גולן[ד]. ושער הפסוקים, ואתחנן, סימן ה.

כתר

כותרת סביב. וכתב הרד"ק (תהלים כב יג) וז"ל: סבבוני פרים. והוא משל לאויבים הדשנים והתקיפים והרשעים. ופירוש רבים, גדולים בכח. וכן אבירי בשן, ובשן הוא מקום בארץ ישראל, מקום מרעה דשן ושמן [ולכך רצה בו חצי שבט המנשה לצורך מקנהו] והבהמות הרועות שם הן דשנות וחזקות, והמשיל הרשעים האבירים להן. וכן אמר במשל פרות הבשן, על הנשים העושקות דלים, הרוצצות אביונים. כתרוני, כמו סבבוני, כמו שהכתר סובב הראש, וכן (שופטים כ מג) כתרו את בנימין. עכ"ל.

חכמה

שמן (מנחות פה:). וכתיב (דברים לב יד) 'בני בשן', ופרש"י וז"ל: שמנים היו, עכ"ל. וכן כתיב 'אבירי בשן' (תהלים כב יג), שארץ בשן מגדלת כבשים שמנים ובריאים. וכן כתיב (יחזקאל לט יח) 'מריאי בשן', ופירש במצודות ציון שם וז"ל: ענין פטום ושמן, כמו ושלם מריאכם (עמוס ה כב) וכו', ור"ל פטומים ומשומנים במרעה דשן. עכ"ל. ועיין רד"ק ספר השורשים, ערך מרא. וכתב הרד"ק (ירמיה כב כ) וז"ל: כנה הר הבית בשם בשן, לפי שהבשן היה מקום מרעה הבהמות, ובביהמ"ק ג"כ היה תמיד בהמות לקרבן. עכ"ל.

בינה

בש"ן ר"ת למפרע, נ' שערי בינה. עיין קהלת יעקב, ערך בשן.

[ד] ראה ספר יצירה פ"א מ"א ומ"ג, ובמפרשים שם.

[א] החסד הראשון נקרא 'יומם', על שם הפסוק 'יומם יצוה ה' חסדו', והוא הולך עם שאר המדות שבז"א הנקראות 'ימים'. ראה בזוה"ק אמור (דף קג:: בלק קצא:), ובעץ חיים (שכ"ה פ"ב). וראה המובא בהערה הבאה.

[ב] זה לשונו שם: ואמנם אותו בחי' חסד שבחסד הוא שורש לכל שאר בחי' דחסד המתפשט בז' ספירות, וכעד"ז גבורה שבחסד שורש לכל ז' בחי' דגבורה דחסד וכיוצא בזה מכולם. ואמנם חסד שבחסד ראשון הוא לבדו נקרא יומם, בסוד 'יומם יצוה ה' חסדו' יומא דכולהו, כי הוא שורש לכולם והם ענפים מתפשטים ממנו, אבל שאר החסדים נקרא יום ולא יומם.

[ג] שבעת המדות שבהן נברא העולם נקראות שבעת ימים, שבעת ימי הבנין (ראה זוה"ק ויחי רמז.).

[ד] שם מרמז בפסוק 'גולן בבשן' את הנוק' דסט"א.

ועוד, **תשובה** (זוה"ק נשא קכב: ברע"מ). בשן אותיות שב-ן. ועולה בגימטריא 'ביבל ושב' (ויקרא כה כח). **וכתיב** (תהלים סח כג) 'מבשן אשיב'.

ועוד. בינה מידה שמינית. וכתב בספר התמונה (תמונה שניה אות ג) וז"ל: פרות הבשן, ר"ת של בשן, השי"ן עולה בחשבון שלש מאות, קח העשירית והם שלשים, והבי"ת שניה, הרי ל"ב נתיבות החכמה, והנו"ן בבינה. עיי"ש.

ועוד, 'הנותן לשכוי בינה להבדיל בין יום ובין לילה' (ברכות השחר). בשן בגימטריא 'להבדיל בין היום ובין הלילה' (בראשית א יד), ומצד בשן דקלקול, עולה בשן בגימטריא 'לב האדם רע' (שם ח כא).

דעת

כתב **הגר"א** (דברים לב יד) **ואלים בני בשן ועתודים, שניהם בדעת, עכ"ל. עתודים, יש בו אותיות דעת** (ועיין ספרי האזינו, לב) **וכן כתב הגר"א** (ישעיה ב יג) **וז"ל: אלוני הבשן- הוא בדעת, עיי"ש.**

ועוד, **משה** (זוה"ק פקודי רכא.). **וכתיב** (יהושע יג יב) 'כל ממלכות עוג בבשן אשר מלך בעשתרות ובאדרעי הוא נשאר מיתר הרפאים ויכם משה וירשם'.

ובקלקול, **זהו נחש.** וכתב בלקוטי הש"ס (ברכות, ד"ה חד אמר זנב היה) **וז"ל: עוג מלך הבשן היה מבחינת נחש, עיי"ש.**

חסד

פני אריה לימין (יחזקאל א י). **וכתיב** (דברים לג כב) **ולדן אמר, דן גור אריה יזנק מן הבשן.**

גבורה

יד שמאל (תיקו"ז יז.), **יד שמניחין בה תפילין.** ומקום עוג מלך הבשן באדרעי, מלשון 'כי מנח תפילין אדרעיה' (ברכות ס:).

ועוד, **כבשן** (ראה פרדס רמונים שכ"ג פי"א). **אותיות כ-בשן.** ובשן עולה בגימטריא 'גחלי אש' (ויקרא טז יב).

ועוד, **כתיב** (דברים א ד) 'ואת עוג מלך הבשן אשר יושב בעשתרות באדרעי'. **ואמרו** (חולין פד:) **למה נקרא שמן עשתרות, שמעשרות את בעליהן, ומחזקות אותן כעשתרות הללו שהם סלעים חזקים** (כ"ה ברמב"ן דברים שם). **ורש"י** (מספרי, דברים שם) **כתב וז"ל: עשתרות לשון צוקין וקושי, עכ"ל. ועיין רמב"ן שם. וכתב רבינו בחיי** (בראשית יד ה) **וז"ל: בעשתרות קרנים, כי חוזק הבהמה הם הקרנים, עכ"ל. ועוד כתב** (דברים שם) **וז"ל: כי כשם שהיה עוג מלך הבשן גבור גדול וחסון הוא כאלונים, כן היה מקום שבתו חזק בהרים הגבוהים. ע"כ. ואמרו** (במד"ר יט לב) 'כי רק עוג מלך הבשן נשאר מיתר הרפאים (דברים ג יא), והוא נשאר מן הגבורים שהרגו אמרפל וחבריו, שנאמר (בראשית יד ה) **ויכו את רפאים בעשתרות קרנים'. וכן אלונים מבשן** (יחזקאל כז ו) **הם עץ קשה וחזק, עיין אברבנאל שם**[טו].

תפארת

חמה (זוהר פנחס רלו. ברע"מ). **ואמרו** (סוכה ב.) 'אלא מעתה עשה סוכתו בעשתרות קרנים'. והיינו מקום שאין זורחת החמה שם, כי העשתרות, ההרים, מסתירים את החמה. וכן עוג היה מעניק חמה בקומתו (סוטה לד:). ועיין עשרה מאמרות (מאמר העתים סימן ט)

ועוד, **חג"ת.** וימין ושמאל הם בחינת משוטים שמנהגים את האמצע, שהיא הספינה[טז], והבן. **ואמרו** (ב"ב עג.) 'מנהיגין - א"ר אבא, אלו המשוטין שלה, וכן הוא אומר, אלונים מבשן עשו משוטיך'.

ואמרו (תיקו"ז קח:) 'לקבל עמודא דאמצעיתא איהו עוגיא"ל, דמתמן עוג מלך הבשן', עיי"ש.

ועוד, **ת"ת כנגד יצירה, כנודע** (תיקו"ז כג:: עץ חיים ש"ג פ"א). **וכתב במגלה עמוקות** (פר' חקת, ד"ה במדרש שלשה) **וז"ל: שעוג מלך הבשן איהו מן העוררים דעולם היצירה שלא הסכימו לברוא את העולם, עיי"ש.**

ועוד. **תפארת, ת"ת - פאר, רפא, ובקלקול רפאים. וכתיב** (דברים ג יא) 'כי רק עוג מלך הבשן נשאר מיתר הרפאים'.

[טו] והכל מורה על החוזק והתוקף, הבאים ממדת הגבורה.

[טז] גוף הספינה הוא תפארת. ראה בתיקו"ז (נג.), ובלקוטי תורה על ספר יונה. וראה בפי' זוהר חי על הזוה"ק (ויחי רמד.). והמשוטים שמשני צדדיה הם כמו חסד וגבורה שמשני צדדי התפארת.

נצח

נו"ה, רגלין (תיקו"ז יז.), הולכים בדרך. וכתיב (דברים ג א) 'ונפן ונעל דרך הבשן'.

הוד

נצח מעלה, הוד מטה (שעה"כ דרושי הסוכות, ה). וכתיב (ישעיה ב יג) 'ועל כל ארזי הלבנון הרמים והנשאים ועל כל אלוני הבשן'. וכתב המלבי"ם שם וז"ל: ועל כל ארזי הלבנון - הם המתגאים במעלת עצמם בחכמה או תואר וקומה, כארזים שגבוהים בעצמם [וזה נמשך על גאה ורם]. אלוני הבשן - קטנים מארזים [וזה נמשל על נשא ושפל]. עכ"ל.

יסוד

יוסף (זוה"ק ח"ג שב.), ובנו מנשה. וכתיב (דברים ג יג) 'ממלכת עוג נתתי לחצי שבט המנשה כל חבל הארגב לכל הבשן ההוא יקרא ארץ רפאים'. אותיות ש"נ, הן במנשה והן בבשן.

מלכות

כתיב (דברים א ד) 'ואת עוג מלך הבשן אשר יושב בעשתרות באדרעי', ופירש רש"י וז"ל: המלך קשה והמדינה קשה. ובספרי (שם ג) אמרו, 'אדרעי - זה מקום מלכות'. ואמרו (קה"ר א ב) 'תני רשב"י, אשרי מי שזכה למלוך במקום מלכות, להלן כתיב, אשר יושב בעשתרות באדרעי, ברם הכא, מלך בירושלים, במקום מלכות'.

נפש

מעשה (זו"ח יתרו נז.). ואמרו (ברכות ז:) 'גדולה שימושה יותר מלימודה'. ואמרו (פסחים סח.) 'בשן, זה אלישע, הבא מן הבשן, שנאמר ויעני ושפט בבשן, וכתיב פה אלישע בן שפט אשר יצק מים ע"י אליהו', ומשם ילפינן שגדולה שמושה יותר מלימודה.

רוח

רוח, מרווח (ראה ספר יצירה פ"א מ"י), והבן. וכתב רש"י (ירמיה כב כ) 'לשון בשן, מקום בקעה רחבה [רחב, רווח], כן היקף הר הבית מגרש ריוח לבית המקדש, עכ"ל. ובשן עולה בגימטריא 'כי ירחיב הוי"ה אלהיך' (דברים יב כ).

נשמה

נשמה - בינה (עץ חיים ש"ו פ"ה). ובשן בחינת נשמה, בינה. עיין ערך קטן 'בינה'.

חיה

חיה שורש לבעל חי. וכתב ר' יוסף בכור שור (בראשית מא ז) וז"ל: האומות נקראו פרות, כמ"ש שמעו הדבר הזה פרות הבשן, וכמו עגלה יפיפיה מצרים. עכ"ל. ועיין אברבנאל שמות לו ו. וכתב הטור (הארוך, בראשית מט ו) וז"ל: שהשור גדול בבהמות, כמו פרות הבשן. עכ"ל. וזה מצד התיקון. וכתיב (דברים לג כב) 'גור אריה יזנק מן הבשן'. וכתב בכלי יקר (שם) וז"ל: הבשן הוא מקום חיות רעות הטורפים. עכ"ל. וזהו מצד הקלקול. ובהכתב והקבלה (שם) כתב וז"ל: האריה לא יזנק מן הבשן, שהוא מקום מבחר המקנה [כאמרם אבירי הבשן, פרות הבשן], זולתי בהיות בטוח לטרוף איזה טרף שיזדמן לו חוץ לבשן.

ותיקון בעלי חיים בהקרבתם. בשן בגימטריא קרב"ן, וכן בגימטריא מקרי"ב.

יחידה

איתן שבנפש[ז], לשון תוקף וחוזק. ועומק התוקף המתגלה בבשן (עיין ערך קטן 'גבורה') הוא מכח היחידה, והבן. ועיין ישרש יעקב, ערך בשן.

[ז] ראה לקוטי תורה (לבעל התניא) פר' בלק, ד"ה ביאור על פסוק מי מנה, סוף אות ב. ושם, ריש פר' ראה.

מילון ערכים בקבלה

בשן

כתב בספר התמונה (תמונה שניה, אות ט) **וז"ל: היא שער החמשים הקודם לבשל פירותיה כשמה, והיא קודש עליון המקודש בגבורה העצומה המקדשת את כל, וממנה זאת אות הברית לפרות, מלשון פרות הבשן, ר"ת של בשן, השין עולה בחשבון שלש מאות, קח העשירית והם שלשים, והבי"ת שנים, הרי ל"ב נתיבות החכמה, והנו"ן בבינה והוא לגמול חסד כשמה, ונותן עוז ותעצומות לעם, וכח גלגל החמה ומהלכיו ממנו. עכ"ל. ולכן משביח הפירות וכו', וכמ"ש** (דברים לג יג) **'ממגד תבואות שמש'.**

וכתב בקהלת יעקב (ערך בשן) **וז"ל: בשן יש לכנותו לבחינת ש"ך ניצוצין שבאים ממל"ב אלקים, ל"ב וש"ך גימט' בשן, וכו'. עכ"ל. ועי"ש עוד שכתב וז"ל: בשן סוד שני פעמים שן, והוא סוד מיתת ז' מלכין, וכו' עכ"ל, עיי"ש. וזהו החלק הנפול. וכתב באמרי פנחס** (שער תנ"ך, פר' תצא) **וז"ל: בשן עם ג' אותיות, בגימטריא מחשב"ה, והיינו לתקן מחשבתו, עיי"ש. וכן הוא בדברי חיים, פר' חקת**[א]**.**

אולם מאידך כתבו רבותינו (קהלת יעקב שם)**, בשן ר"ת נ' שערי בינה, וזהו שורש דברי ספר התמונה כנ"ל. אולם כאשר יורד לתתא, הוא ר"ת נובלות בינה שכינה** (ראה עץ חיים שער הכללים פ"א)**, כ"כ בקהלת יעקב שם. עיי"ש. עוד כתב בישרש יעקב, כללים בסוד לאה ורחל, וז"ל: בשן ר"ת בחינת שני נוני"ן, עכ"ל, עיי"ש.**

ועיין בספרי (האזינו יב) **'בני בשן, אלו קיטיריני שמכינים מבין שניהם'. וכתב באם לבינה לרמ"ז** (אות א, ח) **וז"ל: בשן שהוא ר"ת שמעון בן נתנאל מתרגמינן מתנן, לשון מתני, עכ"ל, עיי"ש. וזהו בחינת שער הנו"ן, שהוא בחינת מתנה, בחינת מתנת חינם.**

ונחלקו חז"ל האם הר בשן הוא גם שמו של הר סיני, כי מנו לו ה' שמות, וחד מהם הר בשן (שמו"ר ב ד)**. ונקרא בשן ע"ש בא-שם, כמבואר במדרש תנחומא** (במדבר ז) **הר בשן, הר בא שם הקב"ה במדבר. והר סיני הוא שפל** (מגילה כט.)**, בחינת ענוה, כנודע, שהיא בחינת בינה** (עץ חיים שער הכללים פי"ב)**, ודו"ק. עיין עבודת ישראל פר' שמות, ד"ה ד"א ידוע דרכיו.**

ונודע ששורש הבינה בכתר[ב]**, ובפרט שער הנו"ן** (ראה עץ חיים שי"ג פי"ג; שעה"כ דרוש חג השבועות)**, וכתיב** (תהלים כב יג) **'אבירי בשן כתרוני', והיינו שורשו בכתר. ובפרצופים, ספירת הכתר מקבילה לפרצוף א"א, כנודע** (עץ חיים ש"א פ"ה)**. וכתב בעטרת ישועה** (יום ב' דפסח) **וז"ל: בשן, עולם ארך אפים, עכ"ל. עיי"ש. ועיין עוד בהיכל הברכה פר' ויחי, ד"ה וסוד הפסוק ויתר הגלעד. ובאוצר החיים פר' ואתחנן, מצות עשה ללמוד תורה וללמדה. ובס' בן ביתי, תהלים סח כג.**

ושער הנון הוא בחינת כבשן, כ-בשן, 'כבשונו של עולם' (חגיגה יג.)**.**

[א] ענין המחשבה ותיקון המחשבה יש לו שייכות עם ש"ך ניצוצין ותיקון ז' מלכים, כמו שאמרו בזוה"ק (פקודי רנד:) 'במחשבה אתבריו'. ונתבאר באריכות בעץ חיים שי"ח פ"ה.

[ב] ראה פירוש הגר"א לספרא דצניעותא (פ"א) בענין ז' תיקוני גולגלתא, והגולגלתא עצמה שהיא הבינה. עיי"ש. וראה בעץ חיים (שי"א סופ"ג) שאריך אנפין הוא שורש פרצוף אימא, עיי"ש.

מדור
ארמית

מילון ערכים בארמית
בשן

מילון ערכים ארמית
בשן

כתב בערוך (בערך בשן) וז"ל: בפיאה פ"ז משנה א, שפכני או ביישני, פי' בערך שפך. ובערך שפך כתב וז"ל: [זתים] בישנין, יבשין שאינן עושין שמן. פירוש אחר, ממקום ששמו בישאן, כמו (מגילה כד:) 'חופני ובישאני'. ס"א, בישני, שהוא מבייש את חברו, שעושה כפלים מחברו. (ירושלמי פאה פ"ז) שפכוני שהוא עושה שמן הרבה, בישני אית דבעי בישני ממש. עכ"ל.

ולפי"ז נקרא מקום בשן, מלשון ביוש, או שנותן מעט פירות בכמות ואיכות, או שנותן הרבה ומבייש אחרים. ועוד נראה, שעוג מלך הבשן מלכם, והוא מבייש אחרים בקומתו. **וכתב רש"י** (תהלים כב יג) וז"ל: אבירי בשן, גם הוא לשון פרים בבשן, שהם שמנים. עכ"ל. ובעוד מקומות מבואר שבבשן היו פרות ושאר דברים טובים ושמנים. ולפי"ז נקרא בשן, מלשון שמבייש אחרים. עיין דברים לד, יד ובמפרשים שם על הכתוב 'ואילים בני בשן'[א]. בשן היה בחלקו של מנשה, אותיות שמנה. וכן אחד מן שמות הר סיני הוא הר בשן (שמו"ר ב ד), לשון ביוש כנ"ל, ומבייש שאר ההרים שהם בערכו גבנונים.

ואותיות בשן, ב-שן. והינו ששן יש הנאה לאכילתו, כמ"ש במס' ב"ק (דף ב:) גדר מזיק של שן, יש הנאה להיזקה. והיינו כי בבשן נפל כח הנאה של שן, בחינת אכילה נפולה[ב], כי מאכלו משובח.

והיפך ההנאה של שן, שהיא הנאה של כילוי על ידי אכילה, הוא אש. וזהו כבשן, כ-בשן, כמו בשן, דומה לבשן מצד הכילוי, אולם השוני ביניהם, שן יש הנאה להיזקה, אש אין הנאה להיזקה.

וכתב הרד"ק (ירמיה כב כ) וז"ל: כנה הר הבית בשם בשן, לפי שהבשן היה מקום מרעה הבהמות, ובבית המקדש גם כן היה תמיד הבהמות לקרבן. עכ"ל. ולהנ"ל הבשן היה מקום מרעה לבהמות, בחינת שן, אולם בית המקדש הוא מקום בהמות לקרבן, והיינו בחינת כבשן, להעלותם לקרבן באש. אולם נעשה מאכל גבוה (ראה זבחים לא:), וכן מאכל כהנים ובעלים שאוכלים בקרבנות כל אחד את חלקו, אולם זהו לא מאכל הבהמות, אלא מאכל שאוכלים את הבהמות. ובפרט המזבח וכהנים שאכלו בשר הרבה, בחינת אכילת שן.

עוד נראה, בשן אותיות נשב, בחינת נשיבה של רוח. ובבשן היתה נשיבת רוחות טובות, ולכן היו בו פירות שמנים וכו', כי הרוח מגדלת דברים טובים.

[א] גם שם פירשו עניינם שהיו שמנים ומפוטמים.
[ב] כמו אהבה נפולה וכדו', מדות נפולות בצד אחר של הקדושה.

מדור
ליקוטים
בשן

ליקוטים
בשן

עבודה

בשן שנאה

בההעדר שמתגלה מצד יסוד המים, יש הורדה מלעילא לתתא של מאחד לשנים. המים הוא שורש הדק ליסוד העפר: אומרים חז"ל 'לשלג אמר הוי ארץ', ומצד כך יש גהנים של שלג - והגהנים הזו לא מחזירה את שנים לאחד.

רק מצד הגהנים של אש, שעושה את הדבר לאפר, אז יש חלק של אש שאינו עולה למעלה, אלא נשאר למטה ומצטרף לעפר.

איפה מתגלה דבר שהיא שנים שאינו חוזר לאחד?

בצד הקלקול, זה מתגלה במי המבול. בניו של נח ניצולו מהמבול בזכות נח, והיה עוד שניצול ממי המבול, כידוע מאד: עוג מלך הבשן. בשן אותיות ב-שנ. זה היפוך שנאה, שנ-א. כנגד שנ-א יש בשן, ב-שנ. דור המבול השחיתו את דרכם, השחיתו את הטיפה שבמוח, את ה'דע מאין באת - מטיפה', וזה היה קלקול במים. כאשר יש קלקול במים, אין אחדות במים. כאשר המים נפלו לתתא, מצד האש יש עלייה מתתא ללעילא, וזה מחזיר את השנים לאחד. זה שנ-א של האש שמחזיר שנים לשורשו בא', באחד. אבל עוג מלך הבשן גילה ב-שנ, זה לא אש שמחזיר את הדבר משנים לאחד, אלא הדבר נשאר בהתפשטותו בתפיסת שנים.

בדור המבול היה שני סוגים של הצלה. יש אלו שניצולו מדין נח, ונכנסו לתיבה, לבית ששורשו ב'. ושם התחברו כולם יחד. וכל אלו שבאים לתיבה באים שנים שנים מאיליהם, כי שמה מתגלה שכל שנים בשורשם הם אחד. וזה היה עומק ההצלה. שבעה טהורים ושבעה טמאים - גם זה היה צירוף שהופך את הכל לאחד.אבל עוג מלך הבשן ניצול ממי המבול על אף שהיה חוץ לתיבה. זה גילוי מהלך נוסף של הצלה. עוג מלך הבשן הוא גילוי שורש הקלקול שיש כזה מציאות שנשאר במים מציאות של שנים. זה כח הקלקול של עוג מלך בשן, ב-שנ, שנ-ב, תפיסת שנאה דקלקול שהדבר נשאר כמציאות של שנים. זה היפוך השנאה דקדושה שענינה שנ-א שמחזיר את השנים לאחד.

דוגמא ברורה של שנאה דקדושה: "תכלית שנאה שנאתים, משנאך ה' אשנא וכו' לאויבים היו לי." מדת השנאה דקדושה היא שנאה שבא לתקן. כאשר יש אויב, אז מה עושים עמו? כאשר יש איש צר ואויב, קמים עליו להורגו. על ידי כן נעשה משנים לאחד. וזה עומק תיקונו. זה נקרא שנאה דקדושה, שמחזירה שנים לאחד.

כמובן שבשנאה דקלקול יש חזרה לאחד כי קם עליו אחד להורגו. אבל בשנאה דקדושה כמו שהיא צריכה להיות בצורה העליונה, "תכלית שנאה שנאתים וכו' לאויבים היו לי" - על ידי כן מתגלה כילוי של הדבר, וכאשר האש מכלה את הדבר, זה הופך את הדבר משנים לאחד. (דע את מידותיך - מהות המידות - יסוד האש)

מחשבה

עוג מלך הבשן

נתבונן, שורש השנאה של עשיו ליעקב היא בעיקר בגלל שיעקב לקח לעשיו את הברכות, כאשר באה רבקה ואומרת ליעקב לקחת את הברכות היא לוקחת את שני עורות גדיי העיזים ושמה על ידיו, כמ"ש "הקול קול יעקב והידיים ידי עשיו" (בראשית כז כב).כשרבקה שמה את העורות השעירים על ידיו של יעקב, היא בעצם לוקחת את מה שנאמר בעשיו "כולו כאדרת שיער", ואת זה היא שמה על הידיים של יעקב, ודווקא על מדרגת הידיים, כמו שיבואר. שורש המלחמה בין ישראל לאוה"ע נמצא כבר במי נוח, עשרה דורות מאדם הראשון עד נוח, נוח ניצל ממי המבול ביחד עם בני ביתו, ומי שניצל עוד מהמבול הוא עוג מלך הבשן, כידוע בד' חז"ל. אבל עוג מלך הבשן לא היה בתיבה בזמן המבול, וע"ז נאמר בלשון הפסוק שמקומו באדרעי, זה היה מקומו של עוג, וגם כשמשה נלחם בו כתוב שהוא יצא למקום שנקרא אדרעי. בלשון ארמית יד נקראת דרעא, זה המקום שבו נמצא עוג מלך הבשן, שהוא השורש למלחמה של ישראל באוה"ע.

א"כ עוג ניצל מן המבול במקום הידיים, מקומו באדרעי, וכנגדו עומד משה שגם ניצל מן המים ע"י הידיים, "מן המים משיתיהו" (שמות ב י). ומצד כך, המלחמה באוה"ע מתגלה במקום הידיים, זה מקום המלחמה שמתגלה בבחינת משה מול בשן, וכמו שהוזכר פעמים רבות 'משה' במילוי ו' עולה לגימטריה 'בשן', כמבואר בחז"ל שמשה היה ראוי ששמו יהיה מלא. הגילוי של משה שניצל בבחינת מי נוח, "מן המים משיתיהו", הוא כנגד עוג מלך הבשן שמקומו באדרעי, כנגד הכוח 'אדרעי' של עוג מלך הבשן, נאמר במשה רבינו "הראה לו קשר של תפילין", וזה מדרגת "ויקר" (אסתר ח טז) שמתגלה בניצחון של היהודים על אויביהם.

בזרועות מתגלה מדרגת אדרעי-אדר, זה שורש המלחמה כנגד הצד ההפוך. בשורש זה מתגלה במלחמה של משה כנגד עוג מלך הבשן באדרעי, ובהשתלשלות זה מתגלה במלחמה של משה עם עמלק, שם נאמר "ויהי ידיו אמונה עד בוא השמש" (שמות יז יב). (שיעור פורים קטן תשע"ד "אדר")